

Csobolyó kapitány naplója

Indulás: 1998 május 29. Göd-Újtelep
Érkezés: 1998 október 6. Pest - Hősök tere
159 nap - kb. 4000 Km
54 történelmi emlékhely - csatahelyszín

Közép-Európai Történelmi Lovastúra
1848-1998

Csobolyó kapitány naplója

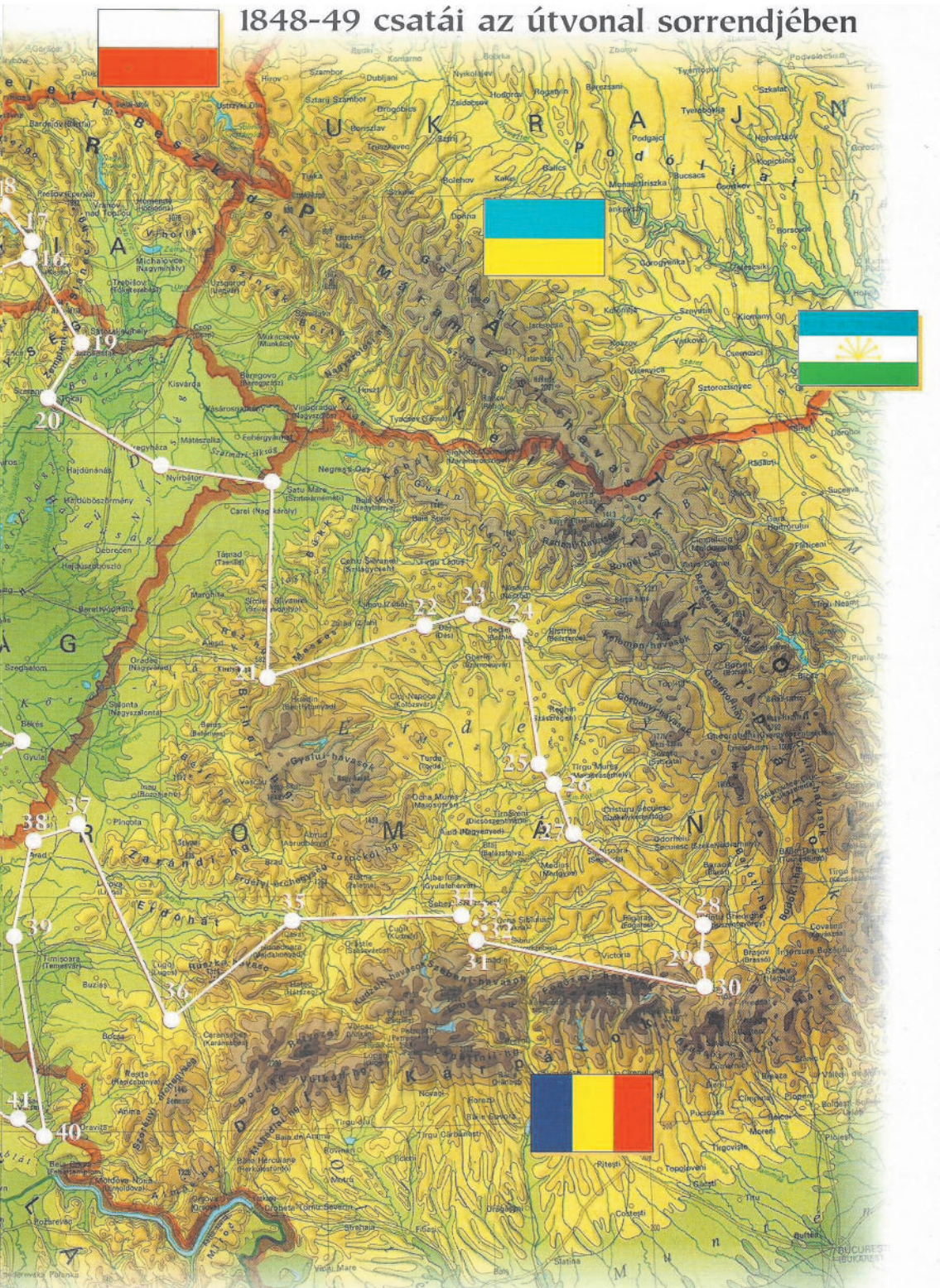
Közép-Európai Történelmi Lovastúra/1848-1998

Indulás: 1998 04. 29. Göd-Újtelep

Érkezés: 1998 1

1848-49 csatái az útvonal sorrendjében

0. 06. Pest - Hősök tere

159 nap - kb. 4000 Km

Közép-Európai Történelmi Lovastúra
1848-1998
Csobolyó kapitány naplója 2.

Megjelent a Közép-Európai Történelmi Lovastúra
Dunavarsányba érkezésének 20. évfordulója emlékére 2018. március 15.

Dunavarsány Város Önkormányzata és a Művelődési,
Oktatási és Sport Alapítvány támogatásával

ISBN 978-615-00-1477-7

Példányszám: 300

Nyomda: West-Graph Kft.

**„Vannak napok, melyek nem szállnak el,
De az idők végéig megmaradnak,
Mint csillagok ragyognak boldogan
S fényt szórnak minden születő tavaszuknak.”**

Juhász Gyula: Március idusára

1848. március 15-e az a nap, amely nem száll el a történelmünkől. A 170 évvel ezelőtt kitört pesti forradalom és az abból kiinduló szabadságharc már a tavaly ünnepelt Kiegyezés évétől ilyen-olyan formában a nemzeti emlékezet emléknapja lett, majd az 1920-as évek végétől szintén kisebb-nagyobb korlátozásokkal, tehát nem minden korszak naptára számára, de minden generáció kollektív emlékezete számára pirosbetűs ünnep és a magyar nemzeti függetlenség hősie igényének jelképévé vált. Mindez azért van így, mert a győztes forradalom és a vesztes szabadságharc hősiessége és áldozatvállalása egyaránt olyan eredményeket szült, amelyek a mai napig befolyásolják sorsunkat és identitásunkat. Mert a magyar nemzet ma is azt kívánja, hogy *Legyen béke, szabadság és egyetértés.*

Húsz évvel ezelőtt egy bátor lovascsapat annak jegyében indult útjára, hogy a szabadságharc jelentős eseményei helyszíneit országhatárokon is átlépve felkeresse és hirdesse a még mindig aktuális eszmék érvényesülésének szükségességét. E napló keresetlen sorai az események helyszínein megélt tisztelgések semmivel nem pótolható élményéről tesznek bizonyosságot, és ezzel a visszaemlékezéssel örökérvényű, föl nem adható nemzeti méltóság igényére emlékeztetnek bennünket, amelyek akkor is érvényesek, ha – ahogy a költő mondja – „*Szépség, igazság lassan megy előre,...*”.

Amikor a legkisebb emberi közösségektől kezdve a nemzeti és nemzetközi arénáig a közhangulatot a viták, egyetnemértések, acsarkodások és sokszor nemtelen harcok uralják, akkor március 15-e méltósága, a szabadságharc dicsősége és még az elsöprő katonai fölény előtti meghajlás eleganciája is építő tanulsággal szolgál az utódok vágya számára: *Legyen béke!*

Amikor a gazdasági, vagy politikai érdek, vagy éppen felfoghatatlan eszmei áramlat diktál itthonról és külföldről egyaránt, akkor érezzük nagy fontosságát annak, hogy: *Legyen szabadság!*

Amikor családok/barátságok hullanak szét, nemzetközi kapcsolatok romlanak meg, világméretű háborús feszültségek alakulnak ki, akkor kívánjuk őszintén, hogy: *Legyen egyetértés!*

A húsz évvel ezelőtti túra egyszerű szavakban formált élménye mindezekről sokunknak lehet élménynyújtó olvasmánya.

Dunavarsány, 2018. március 15.

*Nagyné dr. Csobolyó Eszter elnök
Művelődési, Oktatási és Sport Alapítvány*

*„Tekintetem a hegyekre emelem:
Honnan jön a segítségem?
Segítségem az Úrtól jön,
aki az eget és a földet alkotta.
Nem engedi, hogy lábad
megtántorodjék,
nem szunnyad őriződ.
Bizony nem szunnyad, nem alszik
Izráel őrizője!
Az Úr a te őriződ,
Az Úr a te oltalmad jobb kezéd felől.
Nem árt neked nappal a nap,
sem éjjel a hold.
Az Úr megőriz téged minden bajtól,
megőrzi életedet.
Megőriz az Úr jártodban keltedben,
most és mindenkor.”*

Zsoltárok könyve 121. fejezet

Budapest, az 1848-49. évi Forradalom és Szabadságharc 150 éves évfordulójának esztendejében és az évforduló jegyében.

1998. május 1.

Nos, újra lóháton. Pedig, hogy megfogadtam, többé nem indulok hosszú útra, családom otthon egyedül nem hagyom. Gyarló ám az ember!

Nem fogok én senkire semmit, rosszat pedig főleg nem akarok mondani, ám az tény, hogy Tóni a hibás, ő csábított el erre a hadjáratra. Nos persze könnyű Katát táncba vinni, ha ő is akarja. Én akartam, sőt nagyon is akartam.

Amikor 1997 tavaszán megjelent nálunk és elmondta, milyen örütségbe szeretne belevágni, hát! Csak pislogtam. Elmondta, hogy az 1848-49-es Forradalom és Szabadságharc tiszteletére egy Nemzetközi Lovascsapatot szervez, mely a szabadságharc jelentősebb ütközeteinek a helyét bejárja, csak néztem, mit vett malac az új ólban. Persze rögtön mondtam, hogy jövök, de szívem mélyén meg voltam győződve, hogy nem sikerül neki megszervezni az egészet. Tévedtem. Megszervezte, sőt nagyon is jól megszervezte.

Nemzetközi lett, a szó szoros értelmében. Tóni egy év alatt összekoldult mindent, ami kell egy ilyen úthoz. Vagy 150 szponzortól szedte össze a cuccot, de mint a múltkori túrán, most is a Tóthék adták a legtöbbet. Az összes szervezés, telefonálás, megbeszélés a GENERALS épületben történt, ott kapott egy irodát, onnan szervezkedett. Aztán amikor a dolgok legtöbbször összejött, a Tóthék tanyájára mentünk ki Gödre, a Bócsa tanyára, s az utolsó indulás előtti hónapot már ott töltöttük. Ott jött össze minden, oda hozták a lovakat, természetesen a legtöbbjüket a Tóthék vették, vagy beszélték rá a szponzorokat a lóvásárlásra, akik a túrára nekünk felajánlották, mind a 18-at.

Zárómondatként-e rövid bevezetés után köszönet mindenkinek, aki segített abban, hogy e túra anyaga, felszerelése és eleve a csapat összejött. Köszönet így nagybetűvel KÖSZÖNET. Ők segítettek, rajtuk nem múltott, *most már mi vagyunk soron!*

Visszafelé megyek az időben, így átláthatóbb.

A márciusi tanyai munkáról nem írok, mert az tényleg robot volt. Alig aludtunk valamit, az agyunkat szétszerveztük, sík ideg volt a végére mindenki, mire az utolsó pillanatra minden meglett. Tényleg az utolsó pillanatra, hiszen a búcsúztató – amire természetesen megint dr. Bóna Zoltán főtitkár urat kértük fel, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának a főtitkárát – április 29-én délután 4 órakor kezdődött a Bócsa tanyán. Erre Tóni 4 óra előtt 5 perccel esett be, az utolsó fuvar ruhával.

A búcsúztató igen szépre sikeredett, utána még elmentünk Dunavarsányba, elhoztuk az összecsucskható asztalokat és padokat. Este 10-re értünk vissza. Mire kinn a szín alatt szalmabálákba megágyaztunk és lefeküdtünk, már elmúlt éjfél.

1998. március 30.

Hajnal 2 órakor kelés, etetés, nyergelés, a három vadonatúj fogatunkba való befogás. Senki nem talált semmit, mindenki ideges volt, ám a lovak a legjobban. Nagy nehezen elkészültünk, úgy fél 5-re, ám a fogatok nem indultak. Én egy olyan

lóra ültem, amit 28-án éjjél körül hoztak meg, két gidrán közül az egyikre, akit Ritának hívnak. Ám még borzasztóan tanulatlan, butuska és vad. Félti a fejét, ideges, igazi huszárló. A volt gazdája szerint már ment nyereg alatt.

Nos, ez azon a reggelen nem bizonyosodott be. Kereste a társát, akivel idáig együtt volt, pörgött, forgott. A fogatos lovak sem igen indultak, a vezeték lovak leszakadtak, elvágtaztak. Többek szerint akkora cirkusz volt, mint kint Amerikában a rodeó-pályákon.

Szóval leestem, ráadásul fejre. Ildikót megrúgta a lóva. Nem ragozom, gyorsan elhalasztották az indulást, a csapat főkapitánya Tóth József generális uram lefújta a cirkuszt, minket meg ugyanazzal a lendülettel egy mentővel bevitetett a váci kórházba. Megröngeneztek mindkettőnket, szerencsére törés egyikünkönél sem volt, ám Ildikó lábát a zúzódás miatt gipszbe tették. Egy hétig pihennie kell.

Visszajöttünk a táborba, akkor mondták, hogy a két lovas Síposon kívül mindenki lepattant. Azért írom, hogy lovas Sípos, mert van autós Sípos is, aki a kisteherautónkat vezeti.

Tényleg, a csapatot még be sem mutattam. Lehet, hogy a fejre esésből még visszamaradt valami?

Íme a híres-nevezetes Nemzetközi Lovascsapat résztvevőinek névsora:

MAGYARORSZÁG

Tóth József	főkapitány (aki szakaszosan lovagol velünk)
Murai Bősze Antal	44 éves csapatkapitány, hajtó
Skokán Ildikó	21 éves főiskolai hallgató, lovas
Sinkó Tünde	22 éves egyetemista, lovas
Ábel István	22 éves főiskolai hallgató, lovas
Sípos Csaba	18 éves tanuló, lovas
Csobolyó Miklós (én)	42 éves BM nyugdíjas, lovas
Szűcs Gyula	43 éves gépkocsivezető
Sípos Viktor	gépkocsivezető
Tóth István	főkurátor
Tóth Zoltán (TZ)	a csapat mindenese, futár, szervező, éppen ami kell. Piszok sokat dolgozik.
Krecsik Eduárd	42 éves életművész, lovas Ő az első szakaszon a Bócsa-tanyától Biatorbágyig jön velünk Gógös nevű lovon.
Sípos Endre	HÖR alezredes, szakaszosan lovagol

ROMÁNIA, ERDÉLY

Jére István	28 éves patkolókovács, lovas
Gagy Mihály	34 éves kaszkadőr, lovas
Fodor Miklós	24 éves patkolókovács, hajtó
Kovács Jenő	39 éves tudósító, fotós, filmes, lovas

JUGOSZLÁVIA

Nagy László

52 éves nyugdíjas, lovas

Nagy Tímea

25 éves egyetemista, műszaki rajzoló, lovas

OROSZORSZÁG, BASKÍRIA

Muhanetsin Murat

biztonsági őr

Sevcsenko Jurij

biztonsági őr

Ha valakit kifelejtettem volna, attól elnézést kérek, pótlom. Mint majd azon lovasok névsorát is, akik szakaszosan lovagolnak velünk.

1998. április 30.

Szóval visszajöttünk a kórházból, addig a csapat kifogott, beálltak, én pedig lefeküdtem aludni a szín alatt.

Délben felébredtem, rögtön nyergeltünk is, és kimentünk hat lóval a terepre.

Az új terv szerint az indulás este 10 órakor lesz, mivel mindenképpen indulni kell, a menetidőt, menetrendet muszáj tartani.

Délután mindhárom fogat kiment, szépen mentek. Az esti indulásnál már nem is volt velük probléma, a többiekkel sem.

Estére Ági, TZ felesége frankfurti levest főzött, igen jóra sikeredett. Még pakolgattunk, én pihengettem: este 10-kor a tervnek megfelelően sikerült elindulni.

Első fogat

Lovak neve

Ábel István

Becses

Sinkó Tünde

Nagy László

Nagy Tímea

Második fogat

Murai Bősze Antal

Lepke, Borbolya

Jurij

Martin

Harmadik fogat

Fodor Miklós

Bogár, Kojak

Gagy Mihály

Skokán Ildikó

Lovasok

Sípos Endre

Hannibál

Krecsik Eduárd

Gögös Gúnár

Kovács Jenő

Merkúr

Jére István
Sípos Csaba
Csobolyó Miklós

Kendő
Kincses
Rita

Útvonalunk

Göd – Váci út – Árpád híd – Szépvölgyi út (GENERALS) – Pasaréti tér – Budakeszi út – Szépjuhászné rét.

Hajnal 4-kor értünk a Szépjuhászné réthez.

Május 1. péntek

Az utunk elég csendes volt, végig kaptunk rendőrségi kíséretet.

Mire a pihenőhelyhez értünk, ahol a tervek szerint etettünk volna, a lovak anynyira elfáradtak, hogy képtelenek voltak továbbmenni. Megrogyant a társaság!

A pihenő végül is 15 óráig eltartott, mire kipihentük magunkat valamennyire, s indulni tudtunk.

Tóth J. a Szépjuhászné vendéglőben megetette a csapatot babgulyással, s ittunk egy-egy sört is. Az elindulás sokkal sikeresebb volt, a lovak szó nélkül indultak.

Útvonal:

Budakeszi – Páty – Biatorbágy
A két nap alatt megtett távolság

48 km

Az úton Nyvában utaztam, a lovamat Ritát az állatorvosnak adtam oda, nagyon aranyos kis öregúr. Biatorbágyra 18³⁰ körül értünk, ahol a helyi kiscsapat kör látott vendégül birkapörkölttel és egy pár pohár borral. A falu szélén a focipályától nem messze (ahol majális volt) táboroztunk egy katonai kiképzőtéren, amit nem használtak.

Azon az éjjelen hűvös volt, nedves, párás levegővel. Tónival aludtam a kocsi-ján. A fiú rendszeren meg van fázva.

Május 2. szombat

5 órakor ébresztő. Hűvös a reggel. Még nem állt össze minden. Keressük még a cuccokat, de lassan kialakul.

Este megint sok vendég jött. Sokan el is mentek, így:

Krecsik Eduárd: jött érte a felesége. Köszönjük, hogy segített, s egy lovat elhozott. Sinkó Tünde is hazament. Fél nyolc körül indultunk az útra. Mindenki ült a saját lovára, én Ritára, Gúnárt pedig szekér után kötöttük.

Útvonal:

Biatorbágy – Etyek – Vál – Vereb – Pázmánd

Sok volt a földúton való vonulás, ahol lehetett, kerültük a betonutat.

Egész nap hol szitált, hol szakadt az eső, gatyáig eláztunk.

Úgy egy óra körül Válon egy majornál megálltunk pihenni, a lovak haraptak, szép zöld volt, mi átöltöztünk. Tóni vett vagy 10 kg gombát, amit ott termelnek. Délután a változatosság kedvéért szintén esett az eső. Tünde felült Gúnárra, de előtte Miklós belovagolta. Helyette pedig Mihály hajtott.

Említésre méltó dolog a délután folyamán nem igen történt. Csak esett és esett. Az utakon a lovak csúszkáltak, alig tudtak egyenesen menni.

Mire Pázmándra értünk, az eső elállt, s fél hét körül volt az idő. Nem mentünk tovább, a falu nagyrétjén vertünk tábor, égis erő fűben. Tóth Laci gombapaprikást készített. Fa nem volt a környéken, így a gépkocsi Sipi által hozott gázpalackkal és gázégőn készült el a vacsora.

Mire kiszedtük a bográcsból az ételt az este, akkor jutott eszünkbe, hogy a két baskír örünknek nem jutott, a második adagot Laci akkor készítette oda. Így Tóni és én a mi adagunkat, amit kimertünk, odaadtuk nekik. A második adagot már nem vártam meg, rögtön lefeküdtem.

Az éjszakai őrés I. Jurij és Misi (10-01), a II. Öreg Sipi és Ildikó (01-05) gyakorlatilag ébresztőig.

Május 3. vasárnap

Tegnap megtett távolság **48 km.**

Reggel végre kipihenten 7 óra körül kelt a tábor. Megint harmatos, tiszta víz volt minden, ló, pokróc, sátor egyaránt. Nem volt hideg az éjjel, de jelentősen lehűlt. Hajnalban nagyon fáztam, mert a hálósákomat odaadtam a baskír fiúknak, s továbbra is kocsin alszom.

A tervezett mai cél Pákozd.

9³⁰ órakor még a táborban, vélemény:

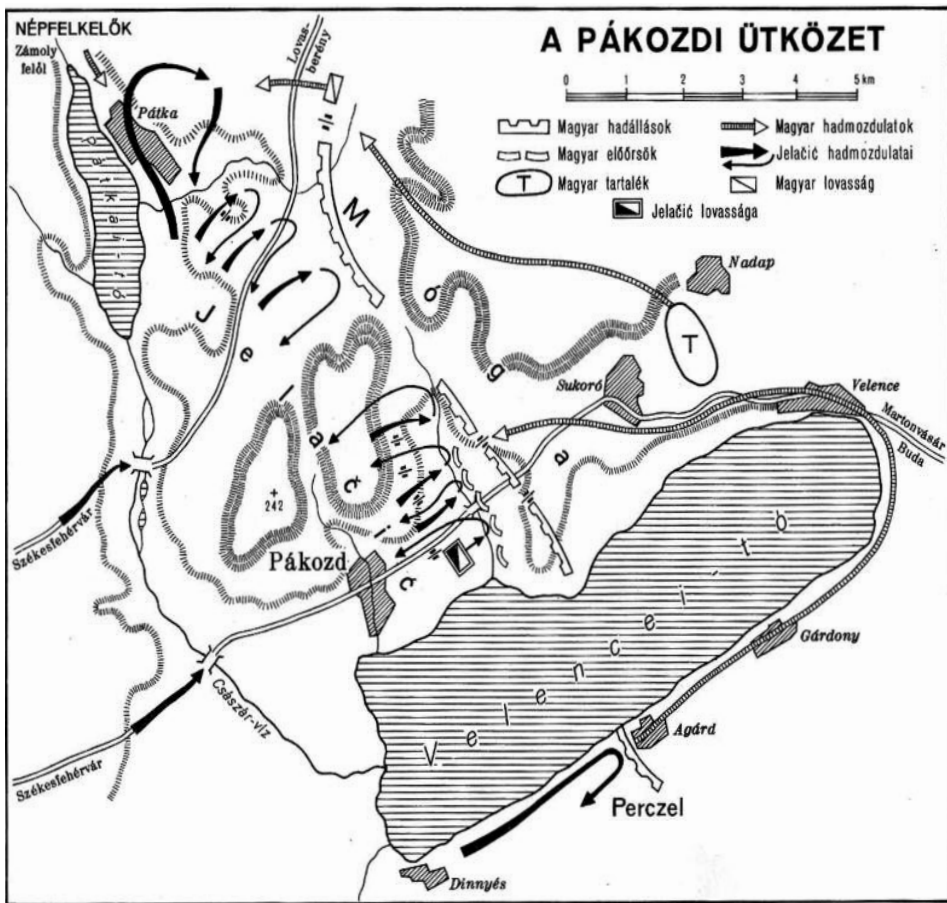
„Sok táborban voltam eddig, de hasonló élményekben még nem volt részem pl. számtalan őr- és járőrszolgálatot láttam el, de női járőrtársam nem volt. Elhihetitek, hogy éberség szempontjából ez mintaszerűre sikerült.”

„A magyarok Istene kísérjen végig utatokon! Járjatok sikerrel, hirdessétek a magyar emberek állhatatosságát és azt, hogy amit elhatároznak, véghez viszik. Pákozd, 1998. május 3.

*Faragó Károly
Dunavarsányból”*

„Az 1848-as Pákozdi emlékműnél az egyik legmagyarosabb lovastúrával kapcsolatos mozdulatot tapasztaltam: Úgy szakmailag, mint magyar emberhez méltó lelkesedéssel. Őszintén sok sikert és jó egészséget kívánok a csapat minden tagjának.

Id. Tóth József”

12 órakor indultunk útnak. Kerültük a betonutakat, szinte végig földúton haladtunk. Az idő kellemes volt. Délután megérkeztünk a pákozdai emlékműhöz, ahol már vártak bennünket egy párán. Közvetlenül a múzeum mellett vertünk tábor.

**25 km-t mentünk,
összesen 121 km-t**

Pákozdai csata – itt ütközött meg egymással 1848 szept. 29-én a Jellačić horvát bán vezette haderő és a Móga János vezette magyar sereg. Jellačić csapatai szept. 26-án elfoglalták Székesfehérvárt is, így komoly veszélyben forgott a forradalom városa, Pest. Vagyonosabb polgárok és munkások egyként „egynapi ingyenes munkával” segítettek a Gellért-hegyi sáncépítést, de tömegesen indultak Jellačić elé is. A magyar táborba igyekeztek a Galíciából hazatérő katonák is, így a Jellačić ellen bevethető hadsereg létszáma 17500 főre növekedett.

Szept. 28-án Batthyány Lajos miniszterelnök is a sereghez érkezett. Az este a sukorói református templomban összeült haditanács nagy vita után feladta a visszavonulás tervét, és a következő napon a hadsereg megütközött Jellačić haderejével. A győztes magyarok vesztesége mindössze néhány halott és pár tucat sebesült volt.

Móga János (1785-1861) honvéd tábornok, császári tisz, 1848 nyarán Pest városparancsnoka. 1848 szeptemberében a Jellačić ellen küldött honvédsereg parancsnoka, szept. 29-én a pákozdi csata győztese. A schwechati ütközet elvesztésében habozásának és késlekedésének is szerepe volt, ezért november 1-jén lemondott. Visszavonulásában az is szerepet játszott, hogy a magyar táborban szolgáló császári és királyi tisztekben a bizalom nem volt teljes iránta. Hadbíróság elé állították, és ötévi várfogságra ítélték.

Május 4. hétfő

Este őrségben voltam Martinnal. Minket Jani és Csabi váltott. Úgy fél négy körül eleredt az eső, és egész nap esett. Minden elázott. A kocsiponyvák jól vizsgáztak, nem áztak be.

A kocsikban tartozkódtunk, összebújtunk, mint a malacok. Nagyon hideg lett.

Fél egykor a csapat nagyobb részével elmentünk a helyi focicsapat öltözőjébe, ami történetesen egy vendéglőben van, ahol megfürödtünk. Olyan tiszta lettem, hogy még a feleségem se ismerne rám.

A délután háromra tervezett ünnepélyből semmi sem lett, elmosta az eső. Csak a polgármester és egy hölgy jött el. Jót beszélgettünk.

Négy órára a Fehér Megyei Napló munkatársai jöttek el, s mivel Tóniék elmentek közben fürdeni, így én nyilatkoztam. Az emlékműtől 6 km-re a kapitány intézett egy fedett színt, egy lovardát, ahova estére elvonultunk, az eső elől. Itt kitergettünk, mindenünk vizes volt.

Baleset történt. Kis Sípi bal kezét Rikoltó kötéllal odacsípte, elvitték a kórházba, összevarrták az ujját. Ja, teljesen elfelejtettem, hogy délután TZ utánunk hozott négy lovat. Már csak Szellő és a nagy nóniusz maradt otthon. Most már 16 lovunk van.

Május 5. kedd

Hűvös hideg reggelre ébredtünk. Hét órakor megérkezett TJ főkapitány úr is. Jött még Eduárd és hozott egy hölgyet is, Bedő Boglárkát, aki Rikoltóval fog a mai napon lovagolni.

Megérkezett még egy lovasember, Wölfinger Ottó, aki rögzítette benyomásait. Ráadásul hozott 3 zsák zabot és egy üveg pálinkát.

*„Nagyon sok szerencsét és jó egészséget kívánok nektek, ehhez a csodálatos vállalkozáshoz, és gratulálok a gondolathoz, hogy kipattant valakinek a fejéből ez az isteni szikra (a túra). Amíg lesznek ilyen lovas örültek, **élni fog a MAGYAR!***

Őszinte szeretettel

Wölfinger Ottó

Sz.fvár, Stomfai u. 20. , 22/300510, 1998. május 5. Pákozd”

Közben megérkezett a harmadik Sípos is. Ma odaadtam neki Ritámat, ő lovagolja. Misi felül Mesére, Eduárddal majd váltják egymást. Sipinek a keze el van zsibbadva, de mindenáron lóra akar ülni. István és Jenő is lovagolni szeretne.

10 órakor indultunk. Végül is középső Sipi ült Ritámra. Az út folyamán Eduárd nem ült fel lóra, a bakon maradt. Miklós a fogaton igen jól érezte magát. Én is ott ültem egészen 1 óráig. Akkor Gyula bátyánk (szintén generálos) jött egy autóval, s elvitte őket. Ráültem Ritára, Rikire pedig Ildikó GIPSZES!!! lábbal. Megállított bennünket egy gépkocsivezető, bizonyos Pinke László és kiszállva a teherautóból adott Tóninak 1.000,- Ft-ot üdítőre. Azt mondta, hogy hallott a túráról, ő ennyit tud adni. Köszöntük szépen.

Estére Nagylakon a focipálya mellett vertünk tábort. Laci, mire odaértünk a gombalevest felfőzte tarhonyával, mit mondjak, nagyon finom volt. Jött egy újságíró Sárbogádról, Alpek Zoltán Imre, aki készített velünk interjút. Őt is megkínáltuk a levesből, s neki is igen ízlett. Laci később főzött bográcsban csirkepörköltet is.

50 km

összesen 177 km

Május 6. szerda

Az éjszaka megint hideg lett. Öreg Sipi szerint annyi a pozitívum, hogy nem esett az eső. Őrségben először Laci volt Jurijjal, majd Martin Miklóssal.

5 órakor keltem, egyedül megabakoltam, majd 6-kor keltettem a tábort.

6⁴⁵ órakor a táborba érkezett dr. Bögyös Gábor, a helyi állatorvos. Megnézte a lovainkat.

„Meglepetésünkre és örömünkre a településünkön töltöttek egy napot. Örülünk, hogy segíthettünk abban, hogy a túra sikerességéhez hozzájárulhattunk. A további útra sok kitartást és sikert kívánunk.

Nagylók, 1998. május 6.

Horváth Mónika”

8 órakor megérkezett a TV forgatócsoportja, s a tábornál filmet forgattak. Elég későn, 10 óra után tudtunk elindulni. Az út legnagyobb részét terepen, földutakon tettük meg. A lovakat és embereket is megviselte ez a dombos terep. **45 km-t** tettünk meg Nagylók – Sárbogárd – Ozora útszakaszon, egyszeri pihenéssel.

Ozorán egy volt tehénistállót takarítottak ki, oda kötöttük a lovakat. Igen jó lett a helyünk, végre nem fáztunk, takarmányt annyit ehetek, ami belefért a gyomrukba.

Estére kelve a helyi öregek otthonába a polgármester asszony és a helybéliek egy csoportja vendégül látott bennünket. Laci, István és Jenő, na meg Jurij a táborban maradt, ők a második váltással mentek el vacsorázni. Nagyon kitettek magukért a helyiek, ilyen finom halászlevet már régen ettünk. Ez a csapat általános véleménye. Utána fokhagymás, tejfölös lángos volt, én abból már nem tudtam enni.

(Tóni most mondja, hogy Mezőszilason, ahol pedig csak átvonultunk, adtak szálastakarmányt, zabot és egy helyi hentes körömpörköltnek való alapanyagot. Aki az adakozást szervezte, Mészáros István helyi tanár úr volt.)

Szóval visszatérve Ozorára, olyan nagy szeretettel fogadtak, hogy egészen meghatódtunk.

A lovakat is ellátták a TSZ istállójában, minden ennivalóval. Ma pihenő van, kipihenhetik fáradalmaikat, remélem mi is.

Kértem Tónit, hogy a naplóba a polgármester asszonnyal írasson be egy pár gondolatot.

„Településünk és magam nevében csak bátorítani tudom Önöket és tiszteletemet kifejezem, azért amire vállalkoztak. Útjuk során én a Jó Isten áldását és kísérését kívánom Önöknek.

Ozora, 1998. május 7.

Polgármester asszony”

Az ozorai győzelem. Roth és Philippovics horvát csapatai leteszik a fegyvert

Ozorai fegyverletétel – Jellačić Pécs felől késve érkező segédcsapatai 1848. október 2-án Ozorára érkeztek. (A bán ekkor már Győr felé menekült.) Perczel Mór ezredes csapatai, a Görgey alezredes által vezetett Duna-Tisza közti mozgó nemzetőrség egységei és a Csapó Vilmos őrnagy vezette tolnai nemzetőrök itt néhány nap alatt bekerítették. Végül „két generális, ... 3 stáblis és mintegy 50 tisz, továbbá 12 ágyú a töltés-szerekkel és 5 zászló, végre 7500 közkatonája és altiszt elfogadott és fogollyá tétetett”. Kossuth nagy elismeréssel szólt a váratlan diadalról: „látszik, hogy egy rendezetlen seregnek, kellően lelkesítve, jól vezetve, milyen hasznát lehet venni, és mennyi erőt lehet kifejteni általa.”

Dembinski Henryk gróf (1791-1864) honvéd altábornagy. Lengyel főnemesi család sarja. A napóleoni lengyel hadseregben százados, az 1830-as lengyel felkelésben altábornagy. Franciaországba emigrál. 1849. február 5-étől honvéd altábornagy, a Tisza bal partján összevont magyar főerők parancsnoka. Miután a kápolnai ütközetben vereséget szenved, főtisztjei március 3-án Görgey vezetésével Tiszafüreden megfosztják a főparancsnokságtól. Áprilistól a felső-magyarországi hadsereg parancsnoka, de itt sem ér el sikereket. Július 1-jétől a honvédség vezérkari főnöke, augusztus első napjaiban a Temesközben összpontosított magyar főerők parancsnoka. A vereség után emigrál, s haláláig Franciaországban él.

Perczel Mór (1811-1899) honvéd tábornok. 1839-től országgyűlési követ, a Tolna megyei ellenzék vezéralakja. 1848. április 30-július 20. között belügyminiszteri tanácsos, illetve az országos rendőri hivatal és a belügyminisztérium rendőri osztályának vezetője. Buda város országgyűlési képviselője, a radikálisok egyik vezére. A szenttamási kudarc miatt hazaárulással vádolja meg a délvidéki hadseregparancsnokságot. Kossuth megbízására szeptember 1-től a Zrínyi önkéntes zászlóalj szervezője és parancsnoka. Csapatának döntő szerepe volt az ozorai győzelem kivívásában. Szeptember 16-ától honvéd ezredes, november 1-jétől tábornok. December 30-án Mórnál súlyos vereséget szenved. 1849 januárjától a Tisza menti hadtest parancsnokaként hadmozdulataival akadályozza a császári csapatok hadműveleteit. Dembinskivel való vitája után lemond, majd március 10-étől a Szegeden és környékén összevont csapatok (a későbbi IV. hadtest) parancsnoka. Március közepén ellentámadást indít, felmenti Péterváradot, április végére Bácska nagy részét visszafoglalja, majd május első két hetében – Bem közreműködésével – a Temesközből is kiveri a császáriakat. Június 7-én Kátynál súlyos vereséget szenved

Jellačić délvidéki hadtestétől, minek következtében Bácska jelentős része visszakerül a császári csapatok kezébe. Ezután a Szolnok-Cegléd körzetében alakuló tartalék hadtest parancsnoka, július közepétől ugyanitt a IX. hadtest csatlakozásával létrejövő közép-tiszai hadsereg parancsnoka. Seregével a turai vereség után Szegedre vonul vissza. Felmentik, és a sereg vezetését Dembinskire bízják. Világos után Törökországba emigrál, majd 1851-től Angliában, illetve a Jersey szigetén él. 1851. szeptember 21-én távollétében halálra ítélik. 1867-ben hazatér, Deák kiegyezési törekvéseit támogatja.

Este a tábort meglátogatta Győrfi Ferenc és kedves családja. Kaptunk tőle ajándékba egy sonkát és egy balon bort! Csak így tovább!

Délután felvonultunk. 3 óra után indultunk 6 lóval.

Kis Sipi	-	Kincses
Csobi	-	Rita
Jenő	-	Merkúr
István	-	Kendő
Miklós	-	Gúnár
István	-	Lepke

„Tisztelem és csodálom elhatározásukat, amellyel a magyarok ősi földjét körbejárják, hagyományaikat felelevenítik. Megvalósításhoz sok kitartást kívánok, végrehajtása után pedig sok dicsőséget.

Jenő”

„Kedves lovas csapat!

Nem is hittem volna, amikor Tóth Józsi barátom lóvásárlásra ingerelt, hogy ennyire kedves csapat a lovasoké. A túra élménye fantasztikus az előkészületektől kezdve, a „dunakeszi csatán” keresztül az első heti megmértetéséig.

Személyes indíttatásaim nagy hatással vannak az élményeimre.

ABC sorrendben:

CIRBOLYA (majd jön!),

Csobolyó Miklós,

Dóri lányom,

Murai Tóni”

„Ha a történelmi tények érzelmi húrokat pengetnek, személyhez kapcsolhatjuk őket, a ’48-as hangulatot hozzuk a mai világba, az több mint élmény. Szeretettel kívánok kitartást, sok sikert és jó egészséget a túrához! Szeretnék még sok állomáson találkozni a csapattal, sőt időnként együtt élni Velük!

Ozora, 1998. május 7.

Sárvári Attila”

„Barátsággal köszöntöm a történelmi túra minden résztvevőjét, fogadják nagyrabecsülésemet az emlékezésük ősi formája miatt.

Ozora, 1998. május 7.

Dávid Ibolya”

„Örülök annak, hogy Önök történelmi jelentőségű cselekedete a „történelmi túra” is erősíti az Ozorai hősök helytállását és méltó megemlékezést nyújt az Ozorai diadal emlékére.

Ozora, 1998. május 7.

..... József”

„Reméljük, hogy az ozorai Napközi Konyhán elköltött néhány étkezéssel is hozzájárultunk ahhoz, hogy sikerrel teljesítsék vállalkásukat.

A további úthoz sok sikert, hasonló vendéglátást és jó egészséget kívánunk.

Ozora, 1998. május 7.

Némethné Csuklai Erika,

Jádiné Márkos Judit,

Kránicz Jánosné”

Május 8. péntek

5 órakor ébresztő. Hűvös, vizes a reggel. Nem esett, de a harmat tökig ér.

Este ünnepeltünk, nem győzőm hangsúlyozni, hogy mennyire rendes, aranyos és önzetlen emberek laknak itt.

Megérkezett TJ főkapitány úr, Attila, az „apósjelölt” és visszahozták Sipí Endrét, akinek tegnap vizsgái voltak az iskolában.

A felvonulásunk remekül sikerült. Tényleg sikerünk volt és nemcsak nekünk, hanem az egész magyar népnek, a magyar történelemnek a megemlékezése alkalmából.

Most befejezem, mert megyek lovat ápolni és indulunk.

„Nagy szeretettel köszöntjük a Történelmi Lovastúra résztvevőit Soponyán. Községünkben és környékén 1848 őszén jelentős események voltak (itt – Soponya és Nagylók között fogták el Görgey huszárai a kálóz-belmajori grófot, Zichy Ödönt, aki Jellasics horvát bánnak kémkedett saját vérei ellen), s innen indultak tovább Dél-Ozorára, ahol Jellasics autóvédseregét lefegyverezték. Az emléktúra lovasai ma éppen Ozoráról indultak, s szálltak meg nálunk. Sok szerencsét, jó egészséget, kitartást kívánunk mindannyiuknak, akik segítenek 1848. szellemiségét ébren tartani. Köszönet érte.

Soponya, 1998. május 8.

Tisztelettel

*Gajdos József
magyar tanár”*

A hazaárulók így bűnhődnek.

Gróf Zichy Ödön

Fehérmegyei volt administrator,

**september 30-án Csepel szigetén
rögtön ítélő hadi törvényszék ál-
tal mint a haza ellenségeivel szö-
vetkező hazaáruló**

kötél által

1/2 9 órakor kivégeztetett.

Mire ideérkeztünk Soponyára, este 8 óra volt. Szavam nem szaporítom, de azért mondom tovább a történetet. Reggel Ritát odaadtam Istvánnak, én pedig a másik gidránra, Botondra ültem.

ESZMÉLETLEN JÓ LÓ!

Jöttünk a földutakon, betonúton alig. Délben úgy 1 óra körül Dégen álltunk meg pihenni. Megetettünk, megjött TZ.

Innen középső Sipi Borbolyát nyergelve jött tovább.

Most este van, itt ülünk a soponyai kultúrház udvarán. Nagy szeretettel vártak már megint bennünket, itt bográcsban vaddisznó pörköltet készítenek. A fiúk természetesen patkolnak.

Már elmúlt este 8 óra, igen sokan itt vannak a tiszteletünkre.

**Megtettünk ma 44 km-t,
összesen 266 km-t.**

Reggel folytatom!

Réger Ferenc helyi lakostól kaptunk egy oldal füstölt szalonnát, savanyúságot, és a helyiek sok dolgot hoztak (kenyér, bor stb.).

Május 9. szombat

Végül is nem reggel, hanem most este írok, itt Székesfehérváron.

Soponyáról délben indultunk, volt egy kis helyi ünnepség. Reggel felváltva elhordtak bennünket a Zichy kastélyba fürdeni. Ez az a Zichy, pontosabban nem az a Zichy, akit Görgey tábornok felkötött, hanem valami oldalági rokon.

Szóval jól fürdöttünk, kényelmesen indultunk.

Délután 17³⁰ órára értünk Fehérvárra, az öttusa lovardában táboroztunk.

Megtettünk 35 km-t.

301 km

az eddig megtett táv. Megint sokat földúton jöttünk.

Csabi nagyon lázas lett reggelre, gyógyszerelték, s a kocsiban aludt egész nap. Ildikó lóra ült, Tímea szintén, ám délben leszállt róla, mert rosszul lett. Középső Sipi Borbolyán jött délelőtt, azután átült Timi lovára, Gúnárra.

A déli pihenőtől a kocsik előre jöttek (már a két gépkocsi), s mire ideértünk, Laci egy remek zöldséglevessel várt bennünket. Jó forró, kicsit csípős, ahogy kell. Nagyon jólesett.

Egyébként igen jó a hangulat. Később körömpörköltöt főzött.

Merkúr, Jenő lova olyan, mint a székely ember ökre.

– Vágja oldalba a karóval a székely az ökrét. Kérde tőle a komája, mi végre?

Hagyja már kend, ki látott még ilyen jószágot. Elöl megyek, üt el. Hátul megyek, hagy el, felülök rá, dob el. Nos, valahogy Jenő is így van Merkúrral.

Május 10. vasárnap

5-kor kelés, ágyból ki! Ismerkedtem a kovácsoló brigáddal, pontosabban a patkolóbrigáddal.

Ma választás van! Választhattak a fiúk, hogy melyik lóval kezdik a patkolást. Kellemes az idő, ma jó nap ígérkezik.

Kis Sipi már jobban van, még szedi a gyógyszert. Gépkocsi Sipinek itt aludt a családja, egy jó nagy sátorban, nem nyomorogtak benne.

Ma pihenőnapot tartunk, jó lenne a nap folyamán egy jót aludni, no majd meglátjuk. Úgy érzem, egy kicsit fáradt vagyok. Végül is végigdolgoztuk a délelőttöt. Igen nehezen lettek megpatkolva a lovak. Jöttek a látogatók, ismerősök, rokonok. Kellemes volt a délután. Megjött a családom is, jó volt velük. Konrád dr. délután megjött, megnézte az állatokat. Este időben volt lefekvés, de előtte összerámolt a nép.

Május 11. hétfő

Reggel 3-kor kelés, etetés, pakolás. 5-kor indult a csapat át Fehérváron.

Útvonal:

Székesfehérvár – Sárkeresztes – Kincsesbánya – Fehérvár – Csurgó – Bodojk. Az úton reggeliztünk kenyeret, vaját, párizsit, desszertnek vöröshagymát.

Nagyon meleg van, tűz a nap, ezer fokkal.

Fehérvár – Csurgón megálltunk egy réten, kívül a falun. Egy óra múlva jött egy mókus, hogy a terület az övé, menjünk el és fizessünk ötezer forint kártérítést. Tóni bólintott, s ötezerrel elküldte a p.....ba.

3⁴⁵ órakor értünk Móra, a móri állami gazdaság volt telepére, ahol már várt a két autónk bennünket. A lovakat kikötöttük, s mindenki elbújt az árnyékba és próbált pihenni.

Hat órára Laci megint főzött egy jó kis becsinált (tojás, hús) levest. Kaja, majd megetettünk. Középső Sipi és Tóni, mindketten rosszul vannak, fáj a fejük, én napszúrásra gyanakszom. Tóni nem is kelt fel vacsorázni, szedi a gyógyszert. Egyébként zajlik a tábori élet, Laci újból főz, a fiúk tesznek-vesznek, ökörködnek.

Jenő tegnap belerúgott a kovácsüllőbe, a jobb lába nagyujja tropára ment. Nagyon fáj neki, négyszeresére dagadt, de azért ma is lovagolt. Mondtam neki, felénk az üllőt kézzel teszik arrébb, nem rugdossák (nem írom le, mit válaszolt rá).

„Falu szélén templom,
Bé megyek-é nem tom.”
(Jenő eredetiben)

Jó lenne, ha holnap a pihenőnapon nem lenne ilyen meleg. A móri csatahelyet nem néztük meg, a kisebbség lakótelepe (putri) terül el rajta.

Megint kaptunk sok szénát, zabot, két napra elég lesz. Azon makkolok, hogy egy jó kis móri bort, hogy lehetne újítani.

No majd csak kitaláljuk. Kitaláltuk.

Összesen 335 km-t tettünk meg.

Május 12. kedd

„Kiss Csaba vagyok a móri egyházi iskola tanára. Kihoztam a gyerekeket a volt vásártérre „huszárnézőbe”, huszárokat ugyan nem találtam, de egy nagyon jó kedélyű és barátságos társaságot igen, akik egy nemes cél érdekében vállalták a gyakran mostoha körülményeket.

Jelképes értékű volt számomra az a gesztus, hogy engem a mórít beinvitáltak egy pohár móri borra.

Köszönöm a vendéglátást.

Ui: Én vasárnapi huszárokat vártam és helyette igazi huszárokat találtam, akik a nehézségeket vállalják és nem a „pardázás” a lényeg.”

„Schlett József, Mór, Vértes út 17.

Szerintem ez engem felizgatott. Ha nagy lesznek, lehet ha lesz ilyen, akkor én is beállok a nagyszülőkért, a szülőkért.

1998. május 12.

Schlett József”

„Lukács Adrienn, Mór, Vértess u. 14.

Nekem nagyon tetszett, örülök hogy itt lehettem. Gyönyörűek a lovak.

Lukács Adrienn”

Hoffman Melinda, Mór, Vámosköz 44/15

Nagyon jó volt itt. Tetszettek a szép lovak.

1998. május 12.

Hoffman Melinda”

„Nagyon tetszik nekem, hogy ilyet rendeznek. Ez szerintem nagyon jó dolog.

Bögös Krisztina

Mór, Kígyó u. 5.”

Móri ütközet – Windisch-Grätz támadásának hírére december 16-án Kossuth utasította Perczel tábornokot, hogy csatlakozzon Görgey seregéhez. Az eredetileg Győrbe tervezett egyesülést a város eleste miatt nem sikerült megvalósítani, s Perczel Móra vonult vissza. A kapcsolatot azonban nem sikerült felvennie a Görgey vezette főse-
reggel, csak annak egy kisebb különítményével. Kossuth győzelmet
kérő sürgetésének engedelmeskedve úgy döntött, hogy mintegy 6500
emberével egyedül is vállalja a harcot. Rossz felderítés miatt nem
tudta, hogy a teljes Jellačić-hadtest közeledik felé. A kibontakozó üt-
közetben a honvédtüzérség kezdeti sikereket ér el, de azután a csá-
szári hadtest vérteseinek rohama elsöpörte a magyar gyalogságot.
Perczel mintegy 1800 embert vesztett, s szétvert hadteste Székesfe-
hérvár és a főváros felé menekült. A súlyos vereséggel megpecséte-
lődött Pest-Buda sorsa.

Május 12. kedd

A fiúk szerint a lovastúra olyan, mint a szarás, időt kell rá szakítani.

Május 13. szerda

Kedves naplóm!

Tudom, hogy szerelmes kislányok, önjelölt fiatal tudósjelöltek, kik világvál-
tásra készülnek kezdik így a hajdan könyv formájában kiadandó naplójukat, de
most hirtelen ez jutott eszembe. Jó, nem nagyképűsködök, felöltött a gondolat.
Szóval kedves naplóm, egy napot lesumákoltam, így megpróbálom időrendi sorba
tenni a történeteket.

Csabának most van a születésnapja, kapott egy üveg sört. 20 percig kínlódott a kinyitásával, csak a festéket verte le róla, de kinyitni nem tudta. A fiúk végül segítettek neki (Csabánál 3 sütemény, 1 korty sör). Nem lehet így naplót írni, vicceket mesélnek!

Jelentem, Csaba feladta, a sütemény fogyott el, a sör nem. Kifogott rajta.

Szóval ma szerda van, kedd délnél hagytam abba. Nem, nem, hétfő este. A móri iskolákból nagyon sok gyermek jött el, tanáraikkal együtt. Majd két órákor pakoltunk, nyergeltünk, s elindultunk Kisbérig.

**Megtettünk 23 km-t,
összesen 358 km.**

Na, rendesen összekevertem. Szóval hétfő este megérkeztünk, ez a móri lőtér, ez a hivatalos megnevezése. Éjjel 1-től voltam szolgálatban, előttem Ildikó Jurijjal.

Reggel ettünk Martinnal, a tábor lustálkodott. Sok vendégünk volt, így az iskolás gyermekek is.

Szerda hajnalban 4-kor keltem. Etetés, itatás, s hét körül indult a csapat.

A komáromi táborhelyre fél kettő körül értünk, a komáromi K.U.K (Monostori) erődbe. Mire ideértünk, eleredt az eső, leszakadt az ég. Jól esett! Egész nap olyan meleg volt, majd leszédültünk a nyeregből. Szabályosan elájultunk, amire megérkeztünk.

**Megtettünk 34 km-t,
összesen 392 km-t.**

Holnap pihenő. Majd folytatom.

Május 14. csütörtök

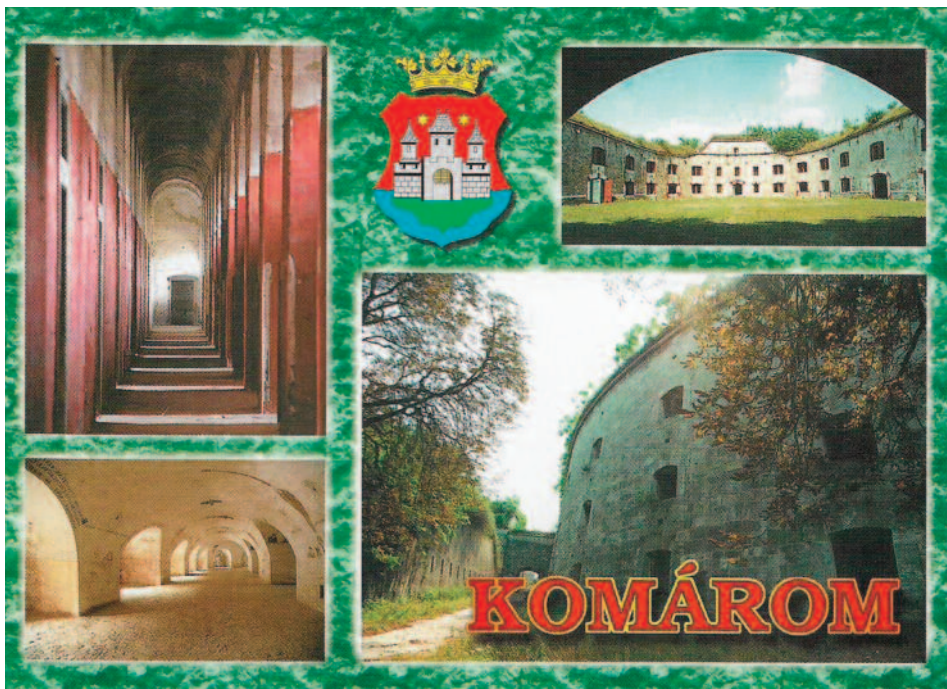
Az éjjel TZ és Kálmán (kedves barátunk Cserebökényből) meghozták Cirbolyát. A lólétszám 17. Reggel 5 óra körül keltem. Megettem, itatásnál már Laci is segített.

Gépkocsis Sipi Misivel visszament Budapestre, pontosabban a Bócsa tanyára. Elhozzák Szellőt. Így mind a 18 ló végre együtt lesz. Pihenünk, pakolunk, ki is mostam. Most 10 óra elmúlt, már nagyon meleg van. Megérkezett a polgármester úr!

„Komárom Önkormányzata üdvözli ezt a rendezvényt. Kívánok sok sikert, várjuk a jövőbeli találkozást.

Tisztelettel

Komárom város polgármestere”

Komárom kapitulációja – Görgey csapatai július 13-án elhagyták Komáromot. Ettől kezdve Klapka parancsnoksága alatt a II. és a VIII. hadtest mintegy 20 000 katonája védte a várat. Miután Haynau is elvonult, a meggyengített ostromlók ellen a várőrség több kitörést hajtott végre, sikerült teljesen megsemmisíteni az ostromgyűrűt. Szeptemberben azonban Haynau már 44 000 embert vezényelt ide. Ennek ellenére Klapka rendületlenül kitartott. Végül szeptember 27-én indultak meg a tárgyalások. Az őrség eleinte a szabad elvonulás mellett általános amnesztiát követelt, ezt azonban fel kellett adniuk. Végül abban állapodtak meg, hogy a Komáromban körülzárt polgári lakosság amnesztiát kap, a várőrség pedig szabadon elvonulhat, s ha kívánják külföldre távozhatnak. A tisztek még kardjukat is megtarthaták. A kiürítés október 2-án kezdődött, és 4-én fejeződött be. (A hamis komáromi oltalomlevél később többek életét megmentette.)

Klapka György – (1820-1892) honvéd tábornok. A bécsi magyar testőrség tagja, Bécsből datálódik Görgey Artúrral való igen közeli barátsága. 1848 elején leszerel a katonaságtól. Júniustól százados, majd – tehetsége és bátorsága okán – gyorsan felfelé ível karrierje. 1849 májusában hadügyminiszter, majd a hónap végétől Komárom parancsnoka. A várat csak a szabad elvonulás biztosítása után, több

héttel a világosi fegyverletétel után adja fel. Törökországba emigrál, majd Olaszországban és Svájcban él. Részt vesz az emigráció politikai munkájában, támogatja Garibaldi Ausztria-ellenes mozgalmát is. A kiegyezés után hazatér, és országgyűlési képviselőként Tisza Kálmán balközép mozgalmát támogatja.

Délre a polgármester úr küldött egy nagy kondér körömpörköltöt, nem bírtunk vele. Küldött még 5-5 liter fehér és piros bort is.

Most pihengetünk, iszogatunk, irogatunk. Nagyon meleg van.

Május 15. péntek

3-kor kelés, etetés, virradatkor indulás.

Tóni befogta Lepkét és Círbolyát, na persze egy lépést se mentek. Szétrúgta Círbolya a kocsí elejét, Tóni térdét. Miklós ült a bakra, ma ő hajtotta a nóniuszokat. Mentek. Miklós technikája kissé agresszív, de lényegre törő.

Kendő induláskor elszabadult, fél órát kergettük. Szemétláda egy ló. Nem is fáj a térde, szétrodeózta az erődöt.

Győrbe a táborba 3 óra után érkezünk. Ez egy iskola, majd pontosítom.

**A megtett út 49 km,
összesen 441 km.**

Veres Péter Mezőgazdasági Szakközépiskola és Szakmunkásképző Intézet (Győr, Régi Veszprémi út 1.) Tehát itt álltunk meg, vertünk tábort. Szép, rendezett körülmény. Zabot, szénát kaptunk bőségesen.

Estére meghívták a csapatot a kollégium éttermébe. Reszteltnáj volt burgonyával, savanyú uborkával, kaptunk üdítőt is. Aranyosak voltak a gyerekek, még beszédet is tartottak.

Zajlik a tábori élet. Most van egy kis időm, leírok egy pár érdekes dolgot.

Úgy kezdődött, hogy Jenő a kalapját kint felejtette a bakon, s kedvenc lova megette a szalmakalapot. Jenő egy darabig sík ideg lett, tán még öregapjától örökölte a becses holmit. No mindegy, a szalmakalapnak vége.

Komáromból való vonulásunk alkalmával, mivel Csabával hátul jöttünk, láttuk, hogy az egyik utánfutónak meglazult a kötele. Csabi leugrott, hogy megkösse, én pedig megfogtam addig Szellő nevű négylábúját.

Megkötés, felszállás, igen ám, de a pálcáját lent felejtette. Erre a ló **jobb!** oldalán szállt le, a lába a kengyelbe akadt, s úgy elterült az árokparton szegény fiú, mint Nagyalföldön a furulyászó. Azért ez se semmi! Hogy mondja a nóta!

*„Sem léptébe, de sem vágta
Sej le nem esek róla”*

Íme, leesik álló helyzetben. Hiába a modern lovastudománynak nincs határa. Egyébként is senkinek semmi köze hozzá, hogyan száll le a lóról. Neki így a jó.

Megjegyzem, Tóninak eszméletlen szerencséje van. Ha a lovaskocsin nem ilyen magas a spicbógni, Tónit agyonrúgja Cirbolya. Teljesen véletlenül láttam az esetet, amíg az elszabadult lovunk után rodeóztam. Cirbolya felrúgott **az echó tetejére!** Mint egy felkiáltójel, úgy állt fel a ló a két első lábára. És olyan gyorsan történt az egész, hogy Tóni ebből **aki hajtott!** semmit nem látott.

Murainak május 15-e a második születésnapja!!!!

A **nóniusz** – A napóleoni háborúk alatt a Monarchia hadserege a Rosières-i ménesből több méncsikót zsákmányolt. Köztük egy Nonius nevűt is, amely 1810-ben a normandiai Calvadosban látta meg a napvilágot. Apja egy Orion nevű angol félvér, apai nagyapja Marmetin angol telivér, anyja normandiai kanca, egy angol telivér unokája volt. Olyan típusú keresztezés terméke, mint amely később az angлонorman lovat adta. A ménes felügyelője nem valami hízelgően nyilatkozott róla: „Nonius különös szépség és harmónia nélküli újszülött csikó. Bár jó tenyészmén sohasem lesz belőle, mégis tanulmánygazdagítás érdekében megtartására kell törekedni.” Felnevelőhelyén, a Deux-Ponts-i ménesben a rög hatását már nem tudták értékelni, mert az osztrák vértések egy alsó-ausztriai méntelepre hajtották. Innen került tizedmagával Mezőhegyesre, ahol a megkezdett francia kísérletet sikerrel értékelhették.

Megérkeztünk az iskolába, végig rendőrök kísérték elől-hátul. Az úton semmi gondunk nem volt. Olyan nagy szeretettel fogadtak, hogy egészen meghatódtunk. Kaptunk lehetőséget a fürdésre.

Úgy gondolom, Kis Sipit előbb-utóbb infarktus éri, mert én még egy ilyen „ideges” emberkét nem láttam.

Szóval elballagtam a zuhanyzóba, cseppet már kezdtem szagosodni, Csabi épp befejezte a fürdést.

Mire befejeztem, Csabi összepakolt, szellőztetett, s minden ajtót sarkig tárt. Kiesek a zuhany alól, egy szál semmiben, az ajtók tárva nyitva, a folyosón akkora a forgalom, mint Pesten a Rákóczi úton augusztus 20-án. Mondom:

– Csabi, nyitva van az ajtó.

Erre ő:

– Talán fázol?

Erre mit mondjak?

Estére megint sok vendég érkezett. Megjött Endre a családjával, Gyuszi családja és a barátai is.

Istvánnak a családja már itt van két napja.

Május 16. szombat

„Szászi Csongornak hívnak.

Nagyon örültem, amikor megtudtam, hogy a saját iskolámba egy ilyen csapat érkezett, ami a 48-as emlékhelyeket járja be, több országon keresztül. Azonnal felkerestem őket és érdeklődtem az út iránt és a táborról. Nagyon barátságosan fogadtak és kisebb ajándékkal is megajándékoztak.

További sok sikert kívánok! Remélem, hogy útjukat sikeresen végig tudják járni.”

Pihenőnap. Tóniék Miklóssal elvitték az elromlott szekeret javítani, már fél 6-kor. Addig Mihállyal ketten megetettünk, segített Martin is. Egész nap lógtunk. Itt az iskolában ballagási ünnepély volt a délelőtti folyamán, ezáltal rengeteg ember jött, így minket is megnézték és érdeklődtek.

Délelőtti esett, inkább csepegett az eső, pihizett mindenki. Megjött TZ, hozta szíjas Lacit és a doktorunkat. Az állatok megkapták a tetanusz elleni védőoltást. TZ hozott utánpótlást (bab, borsó, WC papír, gyógyszer stb.). Hozott még nyeret is.

„Büszkeséggel tölt el, hogy vendégül láthattam a Történelmi Lovastúra résztvevőit a Győri Önkormányzat és a Veres Péter Szakközépiskola nevében.

Erőt, tisztességet.

Vigis Attila

a pápai 7. honvéd huszárezred trombitása”

Estére a PG hivataltól a táborba küldtek zenészeket, egy hegedűst és egy bőgőst. De ez nem bőgő volt pontosan, hanem valami verő, nagy ütő-bőgő. Szóval valahogy így. Csángó dalokat játszottak, meg amit kértünk. Egyszerűen kifejezve magam, óriásit mulattunk.

Május 17. vasárnap

Kelek 3-kor, ébresztő 4-kor, indulás 7-kor. Ennyi.

A rendőrség végigkísért a városon, ki a 10-es útra. A határban (már a városhatáron) elbúcsúztunk tőlük. Két százados vezette a két autót. Igazán rendesek voltak velünk. Két óra után értünk Csomára, végig betonúton jöttünk.

**47 km-t tettünk meg,
összesen 448 km-t.**

Mire lenyergeltünk, leszakadt az ég, szétázott a tábor. Én éppen aludtam, így hát ki sem keltem ágyamból. Végigaludtam a napot, az éjszakát. Este felkeltettek

a fiúk, **pacal!** volt vacsorára, igen csak kivertük a pockost. Egy erdőben táborozott le a csapat a város szélén.

Május 18. hétfő

Most 7 óra van. Itt ülünk a tűz mellett Tóni, Martin és én. Már kiabakoltunk, a tábor még alszik. Tóni volt őrségben.

Hideg van, csepeg az eső, térdig ér a sár. Ma pihenőnap van. Valószínűleg délután felvonulunk, ha kéri. Lovaink eléggé megrokkantak. Lefagytak. Alig ír a toll erre a vizes papírosra.

Most délután van, folytatom a naplóírást. A tábor csendes, hűvös, hideg az idő.

Az ebéd lencsefőzelék volt, jó kondérral készített Laci, úgy látom egy hétig ezt esszük. Holnap Mosonmagyaróvárra megyünk, telefonon már minden le van beszélve. Estére talán a piarista gimnáziumban látnak vendégül bennünket. No, kiderül.

„Győr, 1998. május 16.

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata nevében őszinte tisztelettel és elismeréssel adózom a Történelmi Lovastúra résztvevőinek. Nemes küldetésük folytatásához Isten áldását kérem.

Tisztelettel

*Junyi Csaba
alpolgármester”*

Május 19. kedd

Hajnal 1-kor keltem, őrségbe osztottam magam. Olyan hideg volt az éjszaka, hogy szabályosan fáztam. Egész éjjel szitált az eső, mire elindultunk minden elázott: ló, ember, felszerelés egyaránt.

7³⁰ órakor indultunk.

Május 20. szerda

Tegnap nem tudtam többet írni. Elindulástól Mosonmagyaróvárra való érkezésünkig végig esett az eső. Ha azt mondom, ronggyá áztunk, akkor keveset mondok. Késő délután úgy négy óra felé érkeztünk (ez lehet, hogy kora délután) Magyaróvárra. A megbeszéltek szerint a Lajta-hátországi Rt. lovasiskolájában szállásoltak el bennünket, egy fedett szín alatt. Mobil boksztokat állítottak össze a lovaknak. Nagyon jó hely. Zabot kaptunk, Tóni szerzett egy állattartótól egy nagy bála lucernát. Így most a lovaknak ez maga a paradicsom.

Szóval megérkeztünk, hát mit ad az ég, ahogy fedett helyre ér a csapat, elállt az eső. Ez ám a pizok szerencse!

Elmentünk a piarista gimnáziumba, s megfürdött az egész csapat, jó forró vízben. Már annyira fáztam, hogy lefagytak a kezeim. Mindenünket kitergettük, s aki tudott, átöltöztött száraz ruhába.

Vacsora szintén itt volt, a gimnázium kollégiumába, sertéspörkölt nokedlivel, nem, nem, galuskával. Állj! Mégis csak nokedli volt.

Most reggel 7 óra van. Szépen süt a nap, igen kellemes idő ígérkezik. A tábor egy mosoda utáni szárítótelephez hasonlít. Minden ki van teregetve. Lehet, hogy ma a tervvel ellentétben nem megyünk tovább, a határ ide 10 km-re van és az átlépés csütörtökre van tervezve.

Tegnap délelőtt a pihenőig Gúnáron, majd Hannibálon lovagoltam.

Öten ültünk nyeregbe: István, Jenő, Kis Sipi, Ildikó és én.

Végig betonon jöttünk, de el lett számolva a kilométer, az előzetes számítások alapján, mert 52 km-t jöttünk. Pedig a lovak annyira mentek, hogy állandóan visszafogtuk őket. Hiába, fáztak. Nagyon jó tempóban haladtunk.

Összesen 540 km-t tettünk meg.

Átléptük az első 500 km-t. Főkapitány úrnak jelentem tisztelettel!

Megy, utazik a székely ember 3 fiával a vonaton. Jön a jegycsípő, kéri a jegyeket. Az ember kiforgatja a zsebeit, átnézi a lájbit, nem találja! A jegycsípő bepöccen!

– Hallja-e jóember. Ne viccelődjön velem, mert kiszúrok magával.

Begurul pizszokul a székely.

– Mit! Maga akar velem kiszúrni? Amikor tegnapelőtt itthagytott a feleségem!

Tegnap leégett a csűrünk, ma derült ki, hogy a három fiúból kettő nem is az enyém és ráadásul még rossz vonatra is szálltunk!

Egész nap pihentünk és rendeztük a kocsikat. Lemostuk, kitakarítottuk mind a hármat. Szép rend van a kocsinkon.

Délután, úgy négy órára Laci egy kolbászlevest főzött, majd estére karajt és sonkát süttött, a tárcsán. Mire elkészült, este 10 óra lett. Délután megjött TZ és a felesége Ági, papírokat intéztek, s ők hozták a húst is a sütéshez.

TZ-nek aggodalmai vannak a holnapi határátkelővel kapcsolatban.

Május 21. csütörtök

Korán kelés, etetéshez 3-kor, tábor 4-kor, 7 órakor indulunk.

17 km-t jöttünk a rajkai átkelőig.

A magyar területen megtett összes kilométer 557 eddig.

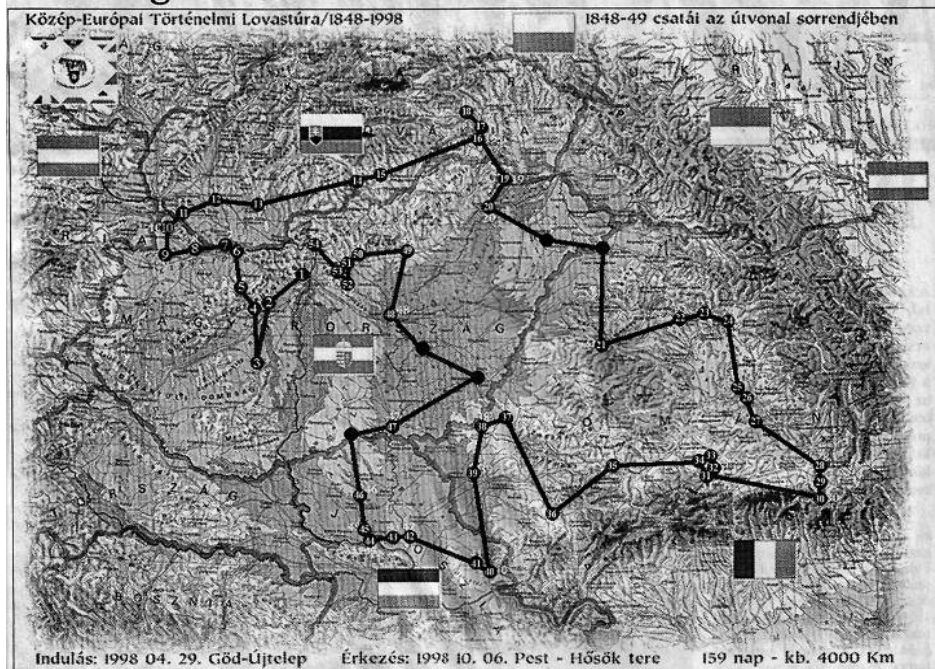
Igen jó tempóban haladtunk a határátkelőig. Óriási probléma, hogy tegnap és ma is annyi apró bogár száll ránk, és a lovakra, hogy bele lehet bolondulni. Véresre szívják a lovakat, főleg a fülükbe szállnak bele, ettől aztán teljesen megőrülnek.

Szóval ideértünk, itt állunk most már órák óta, nem akarnak beengedni bennünket Szlovákiába. Mindig találnak valami hiányosságot, valami kifogást. Ágiék 2 hete csak a határátlépést intézik, mi lenne, ha csak úgy ideállítottunk volna?! Ezt a kicseszést!

Meleg van, egy kis szellő fújdogál és millió a bogár. Félretettek bennünket „C” vágányra, kicsaptak minket az átkelő melletti zöld területre. **Várunk!**

Szlovákiában csak gyaloghuszárként ünnepelhetnek

Nem engedték át a határon a 48-as túra résztvevőit

A szlovák határon nem engedélyezték a „beutazását” annak a 17 tagú magyar lovascsapatnak, amely az 1848-49-es szabadságharc nagy csatáinak helyszíneit keresi fel, és majd 4000 kilométert tervez megtenni lóháton – tájékoztatta lapunkat Iványi Tibor, a páratlan vállalkozást szervező Közép-Európai Történelmi Lovastúra Alapítvány szóvivője. A társaságnak nem a szlovák határőrökkel, hanem az állatorvossal támadt nézeteltérések.

A 17 lovas Rajkánál kísérelte meg átlépni a szlovák-magyar határt, ahol azonban, állategészségügyi okokra hivatkozva, a szlovák hatóságok nem engedték át őket. Történt ez annak ellenére, hogy a túra szervezői már jó előre egyeztettek átélési szándékukat a szlovák illetékesekkel, az összes létező okmányt, mind az emberekre, mind pedig a lovakra vonatkozóan előre ellenőriztették. A határon posztoló szlovák állatorvos azonban másképp vélekedett: a lovascsapat hiába kísérelte meg másik átkelőhelynél is a belépést, ott szintén visszafordí-

tották őket. „Egyelőre a megoldásokat keressük. Bízunk abban, hogy a szlovák fél hajlandó lesz méltányolni az expedíció nemes, a szomszéd népek barátságát kereső törekvéseit” – szól az egyesület nyilatkozata. A szóvivő tájékoztatása szerint még május 21-én történt meg az első, sikertelen kísérlet.

Mint ahogy arról lapunkban már korábban hírt adtunk, a történelmi lovasút résztvevői április 29-én indultak el Gödről, hogy – három szomszédos országban is – lóháton keressék fel a szabadságharc emlékhelyeit. A csapatban ott van Csobolyó Mik-

lós is, aki két évvel ezelőtt a honfoglaló magyarok útját végiglovagoló túra vezetője volt, és a mostani kapitány, Murai Bősze Antal szintén résztvevője volt az előző vállalkozásnak.

Nincs szó arról, hogy a szlovákok szándékkal keletlenkednének – tájékoztatta lapunkat tegnap Tóth József, a túra fő szervezője. Csúpan az történt, hogy a szlovákiai állategészségügyi előírások szigorúbbak, mint az itteniek, és az állatorvos kénytelen volt – a hiányzó papírok miatt – megtagadni az állatok belépését. Tóth József szerint sajnálatos félreértésről van szó, az új papírok beszerzése pedig legalább négyhetet vesz igénybe. A csapat résztvevői jelenleg, lovaikat hátrahagyva, gyalog fogják felkeresni a felvidéki helyszínek némelyikét. Tegnap Losoncon találkoztak ottani vendéglátóikkal.

A résztvevők mellett különösen azoknak szegheti kedvét a szlovák hatóságok szigora, akik sokat készültek a magyar lovasok megfelelő fogadtatására: a dolgok jelenlegi állása szerint a felvidéki magyar települések polgármesterei hiába szervezték meg a vitézek ellátását és szíves fogadtatását, most már bizonyos, hogy a túra útvonalából számos helyszínt törölni kell.

Mindenesetre Csobolyó kapitány már az előző túrán – ahol lovasai a baskír és ukrán pusztákon vágták át magukat – bizonyította, nem olyan fából faragtak, hogy könnyen feladja a küzdelmet. A maroknyi lovascsapat, a gyalogos átruccanások mellett, most a szlovák-magyar határ mentén lovagol Tokaj irányába: várják a zöld jelzést arra, hogy – természetesen törvényes kerek között – szlovák területre léphessenek.

TÓTH SZABOLCS TÖHÖTÖM

„Rajka Határforgalmi Kirendeltség. Ez az átlépés számomra is emlékezetes marad! Szívből sajnálom, hogy oly sok időt kellett várni a határon. A tőlünk telhető segítséget megtettük. Az effajta problémától mentes jó utat kívánok.

Rajka HFK nevében

*Németh László őrgy.
HFKV”*

Nem lesz Szlovákia. Egyszerűen nem engednek be. Annyi mindent kitaláltak, hogy az ember csak rázza a fejét. Papír, papír, engedély. Engedély a vonulásról, az útvonalról, a ruhákról, szinte mindenről.

Most fél három van, most jött vissza Pozsonyból a Nyva, egyszerűen minisztériumi szinten nem engedik a vonulást.

Visszafordulunk. Dunakilitiben Makai Tamás fedett lovardájában éjszakáztunk, ez a határtól 11 km-re van.

Ahogy a határtól elindultunk, természetesen rögtön eleredt az eső, de addig a lovakat a bogarak hülyére marták. Az esőben viszont legalább eltűntek, s a lovak megnyugodtak.

Pillanatok alatt bőrig áztunk. Felültem az első kocsira a bakra, mivel Ági elmagyarázta, merre kell mennem, Gúnárra pedig felült Jurij, hisz annyira akart már lovagolni. Na az első 100 méteren Gúnár vagy négyszer odatette, el is ment a kedve az egésztől. Tisztára megveszett ez a ló, induláskor állandóan két lábon áll, úgylát, teljesen be van csavarodva.

Azért bátor gyerek ez a Baskír! Mire a fedelesbe értünk, természetesen elállt az eső, kisütött a nap, az idő fél hét volt.

Gyuszi a Nyvával átment Szlovákiába, Samorjára, ahol az első táborot ütöttük volna fel. A fél város már várt bennünket. Sütöttek, főztek, szegényeknek nagy családás volt, hogy nem mentünk. A Nyvát megpakolták kajával, piával, s Gyuszi áthozta.

Marhapörköltet, kenyeret, töpörtyűpogácsát, fánkot lekvárral, bort, üdítőket, sört, ásványvizet. Minden, ami a kocsiba fért.

Este beszélgettünk, együtt a csapat, mindenkinek fáj, hogy nem sikerült a szlovákiai szakasz. A fiúk az összes szlovák zászlót apró darabokra szaggatták.

Éjjel nem volt őrség, a fedelesben becsuktuk az ajtókat és pihent a tábor. Aki éjjel felébredt, az ellenőrizte a lovakat.

Május 22. péntek

Misivel megettünk, nem korán, s a Gaz kisteherautót elküldtem a lovaknak takarmányért. Most úgy hét óra körül van, hűvös az idő, fú a szél, fázik a szegény napszámos legény. Alszik a tábor, István ment el gépkocsis Sipivel. Laci kelt még. Tóni indul a Nyvával Gyuszival előre megnézni, hogy merre tudunk elmenni. Úgy tervezi, Esztergomba indulnánk, az 160 km körül van.

Tóni egész délelőtt és a délután egy részét is végigrohangálta az út és a takarmány miatt.

Délután Cirbolyát betörték a fiúk. „**Nem akarta, de muszájtották**”. Utána Gúnáron futószáraztak, Martin, Jurij, Timi és Gk. Sipi. Misi kínlódott velük.

Zsíros kenyeret, reggelire tejet a tegnapi tepertőspogácsával, délben pedig tojásos levest ettünk. Hogy mi lesz a vacsora? Rejtély.

A Nyva az utánfutóval, Gyuszi és Jenő elmentek takarmányért innen 50 km-re. Pihenget a tábor, lóápolás, takarítás, egészségügyi ellenőrzés folyik. Tóni visszajött előtte szólt, hogy minden lovat meg kell ápolni. Az ő lovai kimaradtak, most nagyon pipa. Botond háta rendbe jött, Kendőnek is egy-két nap után jó és gyógyult lesz a lába, lehet lovagolni.

Tóni megjegyezte:

– Ugyan eléggé szörtyögős a hangulatom, de a tábori konyha mellett egy rakás lószar van, ebben a rakásban pedig a konyhás vödörök. Nem mintha zavarva, de nektek csak így esik jól?

Ildikó csendben megjegyezte:

– A szükséges plussz!

Fél hétkor Miklós Rikivel és Bogárral, István a saját lovaival kiment járatni. Kilenc óra körül Tóni elbeszélgetést tartott a csapattal. Voltak ellentétek, próbálta rendezni.

Május 23. szombat

Öt órakor etetés, hatkor ébresztő, rendrakás, indulás. Végig a Duna-parton. A pihenő fél 11-kor a Doborgaz-szigetnél volt, egy hídnál. A híd lábánál egy kis emlékmű áll, melyen a következő felirat olvasható.

896-1996
Kisbodak
Szent Kristóf
Példájára verj
Hidat ne éket
Emberek, népek
Ég és föld közé
(Így legyen)

Botondon lovagoltam, délután nem ülök rá, a seb lejött a hátáról. Pár napig kell most már csak pihenni, és gyönyörűen meggyógyul. Szép lett a háta.

Mindenki a „szokott” lován, szokott szekeren. Tóni kocsiját Miklós, Miklós kocsiját Mihály, István a saját fogatát hajtotta. Ki vannak a lovak pihenve, mennek mint a rakéta. Most a pihenőnél a lovak esznek, (Laci főz), itt ebédelünk. Jöttek TZ-ék a családdal. Két órakor indultunk. Cirbolya persze megint szabotálta az indulást.

Mesének a jobb első lába megrándult, nem tudott rálépni. Az utolsó fogat (Miklós) után kötötték Bogár és Riki húzták, lépésben.

Kis idő után Mese nem tudott lábra állni, szóltam, hogy inkább vezetem még lassabban, valaki vágatasson előre szólni Tóninak. Ahogy a menet elindult, Mese két lábra állt, majd úgy hasba rúgott, hogy meggörnyedtem, mint a subetű. Ráadásul még a sapkám is leesett.

Olyan gyorsan történt minden, hogy nem tudom elmondani, mi volt. Misi azt mondja, hogy még a levegőben tett egy fél fordulatot és oldalra rúgott ki. Ez volt a szerencsém, így nem volt olyan erős a rúgása. A másik szerencsém, hogy a karomat, a bal alkart nyomta telibe, onnan csúszott le a rúgás a hasamba, így a kezem felfogta a nagyját.

A kezem az fáj, a hasam nem. Mákom volt.

Egyébként Ultira ültem, össze kell szedni az öreget, mert igen fickós. No majd ha indulunk, összekapom ökelmét.

Misi délután Hannibálra ült, meghajtotta, mint vihar a felhőt. Az utat aztán a lovaskocsin tettem meg, baromira fáj a bal karom. Estére Ásványrárón a gátőrháznál álltunk meg. Előtte lekaszálták a területet. Nagyon szép kis hely ez a tábor.

Este vendégünk volt egy anyuka, két gyermekével eljött megnézni a tábort. A két kisgyereknek annyira megtetszett, hogy beágyaztak a tábortűz mellé, és ott aludtak.

„Ilyen az, amikor az ember eljön egy kirándulásra, amihez semmi kedve sincs: miért jövünk el, ha otthon rengeteg a dolog és a társaság sem az igazi.

Indulás előtt azt mondtam a fiamnak: Elmegyünk, hogy vigyázzunk a testvéredre, meg ne fázzon éjszaka. Bízunk benne, hogy jó lesz! Idefelé jövet megláttuk a szekereket és a lovakat, és Peti fiamat megkötözni se lehetett volna: jött. Először lovakat nézni, aztán lovakat etetni, aztán melegedni a tűznél, aztán beszélgetni. Aztán ... itt aludt egész kis családom. Laci bácsi volt a fővigyázónk, és a többiek is sokat törődtek velünk.

Régen tapasztaltunk ilyesmit. Nagy szavak helyett: Nem véletlen, hogy találkoztunk ezekkel az emberekkel, ezzel a helyzettel.

Köszönjük szépen

Ásványráró, 1998. Május 24.

Szirányi Péter

Szirányi Mariann

9024 Győr, Répce u. 24. I/3.

(Marcellváros)''

(Békési Márta)

Márti (Győr)

Május 24. vasárnap

Tegnap **32 km-t** tettünk meg, végig az ásványrárói Duna-ág mellett.

„Csobolyó Miklós Kedves Naplója!

Ezen a kissé puszkaporos hangulatú vasárnapon aranytollal írott „aranymondás” helyett azt kívánom a csapatnak, hogy találják meg az arany-középutat,

*s az „aranykezet”, mely arra mutat, s melyet egyesek már megtaláltak!
Sok szerencsét, békességet, egészséget és minden jót kívánok a túrához:
Éva (Sárvári Attila felesége) ”*

Pihenőnap. A három kocsi befogott és jártatták a lovakat. Muszáj összefogni őket, s gyakorolni velük. Délután megjött TJ *** főkapitány (tábornok), Attila és kis családja.

A csapattal megbeszélés volt, fő kérdés Tóni vezetési stílusa volt. Az idő majd megmutatja. Itt a Duna-parton annyi a szúnyog, mint égen a csillag.

Május 25. hétfő

Indulunk előre.

„Gönyű-Dózsa majorban üdvözl benneteket a Sent-Ivan Lovas Sportegyesület minden tagja. Kívánjuk nektek, hogy utatok során mindenki ugyanúgy tisztelje benneteket az igazi magyar elhatározást, amely erre a túrára rávett.”

Most reggel hat órakor folytatom az írást tovább.

Ma letekertünk 42 km-t.

Végigjöttünk a gáton, át Győr városán és itt Gönyű-Dózsa majorban éjszakáztunk. A helyiek, a gazda és a lovasfiúk velünk vacsoráztak, lencsefőzeléket, amit Laci bácsi főzött. Megittunk pár pohár bort, jó volt a hangulat.

Most a 10-es úton haladunk tovább.

Igazándiból nem tudjuk mennyit megyünk, Tóni majd szalad előre.

A gáton a Duna mellett annyi szúnyog volt, hogy szinte beleőrültek a lovak, s az emberek egyaránt. Kendőt kötöttünk az arcunk elé.

Itt a Dózsa-tanyán, távol a Dunától, szinte hihetetlen, de egy árva szúnyog sincs, békésen aludtunk a fa alatt.

Egyébként most reggelre egészen hűvös lett, a ködtől alig láttunk ki a sátorból.

Tegnap viszont a sok szúnyog ellenére igen jó csapat jött össze. Miklós, Misi és Laci bácsi hajtott.

Lovon ültek:

Ulti	-	Timi
Rita	-	István (Ábel)
Szellő	-	Ildikó
Kendő	-	István (Jére)
Gúnár	-	Jenő
Kincses	-	Csabi
Borbolya	-	Én (Miklós), ha valaki nem tudná

Volt rodeó!

Ma 34 km-t tettünk meg.

Szőnynél a Duna-parton vertünk esti tábort. Igen szép hely, itt közvetlen a víz-parton, a fák között. Átjöttünk Komárom városán végig a 10-es úton.

Annyira fáj a jobb karom, hogy majd megőrülök. A könyökömnél valami csomó lett, egyszerűen begörcsölt.

Este Timi kenőccsel masszírozta, jót tett. Nem is ültem lóra. Este eljött a táborba László Ferenc szőnyi lakos, hozott 2 zsák zabot, szalonnát, kolbászt. Köszönjük.

Május 27. szerda

Ma pihenőnap van. Maradunk itt a Duna-parton. Jelentem, nincs szúnyog. Hogy ezt mint csinálják? Vagy már olyan bűdösek vagyunk, hogy a szúnyog sem száll ránk? Pihentünk, bohóckodtunk.

Apróhirdetés

40 éves nagypofájú feleségem elcserélném 2 húszéves süketnémára!

(Jenő eredetiben)

Vacsorára este paprikáskrumpli volt kolbásszal. Maradt bőven, pedig igen jó íze van, volt. Lefürdettük a lovakat, s mi is megfürödtünk a Dunában. Kissé hideg volt a víz, de jólesett.

Fodor Miki rodeója a Dunában

Jére Pistinek holnap lesz a 28. születésnapja, bementek a városba és hoztak sört, bort. Kissé ünneplünk. TZ telefonált, hogy a főkapitány*** urunk TJ-nek igen fáj a hátsója, s a dereka, mivel vasárnap Jérével leestek a lóról Kendőről (nem is tudtam róla).

Újsághirdetés

*Merénylet a főkapitány ellen! Jére István lovas megmerényelte TJ főkapitányt***. Leszállította! a lóról, hirtelen felindultságában. Ezen elvetemült bűnelkövetőt már rég keresi a rendőrség hirtelen elkövetett anyaszomorításért! Most megvan.*

Cs. M.

Grenadin (MARS) lesz a vacsora (egyszerűen csak krumplisztészta).

„Nagy örömünkre találkoztunk e lelkes és kedves emberekkel. Őszinte elismerésünk kitartásukért. További jó utat és sok szerencsét kívánunk, hogy e nemes cél végére érjenek.

Szőny, 1998. május 27.

László Ferenc”

Köszönjük Csobolyó Miklós

Május 28. csütörtök

Negyed kilenc múlt 2 perccel, ez a Sláger Rádió és most a Beatles nótája következik. Mondja itt mellettem a rádió. Készülődünk, indulunk előre. A tervet Tóni szerint könnyen teljesítjük, etetésig 18 km. Utána meg az előreszaladás eredménytől függ.

Kovácsot reggel – Kovács szerint nem reggel, hanem hajnalban keltettem (Jére szerint őt is, de azt csak tévedésből), de a piszok nem fényképezett.

István, már nem a Jére, a másik támaszkodik a villa nyelén, nem dolgozik, várja Arankát! (Fedőneve Tündi) Tele van, mint a délibusz.

Jére Pisti megfogadta ma a 28. születésnapján, hogy nem dohányzik 1998. október 6-ig, a túra befejezéséig. Ha valaki meglátja, hogy rágyújt, annak egy láda bort fizet.

Miklóst tegnap bevitte a Nyva-val a kórházba, mert a jobb kezén lévő kisujj rettenetesen begyulladt. Bekenték kenőccsel, bekötözték, s ma reggel 8 órára visszarendelték. Most őt várjuk, hogy felvágják a kezét, vagy valamit csináljanak vele. Nem vágta fel. Úgy néz ki, megmarad.

Dunaalmáson álltunk meg, az Iványi Tibi szüleinél, s keresztapjánál. Ott etetünk, ettünk, itattunk s ittunk. Az esti tábor Esztergom alatt a Duna-parton volt. Vacsorára Laci sárgaborsó főzeléket készített.

Éjjel én voltam őrsgben, tíz órától egy óráig. Aztán 1 órától reggel öt óráig is én voltam, mert szegény druszám annyira rosszul volt, hogy nem tudott felkelni. Timi ott aludt mellette a tűznél, s egész éjjel gyógyszerezte. Reggelre Miklósnak annyira bedagadt az arca, a felső ajka, hogy nem lehetett ráismerni. Tóni rögtön bevitte a kórházba Esztergomba, s druszámat ott is fogták. Meg kell mű-

teni a kezét és egy pár napig bennmarad a kórházban. Már azt hittük, csak a bőrit hozzák vissza.

Visegrád alatt a Duna-parton táboroztunk. Ez is szép hely. Nem lovagoltam ma sem, mivel eléggé fáradt voltam, no meg a lovamat sem akarom gyötörni. Lassan begyógyul a sebe, s utána uccu neki.

Május 29. péntek

A reggeli táborhoz megérkezett TJ főkapitány úr***, megtekintette a csapatot. Azt mondta, hogy valaki érdeklődött afelől, hogy a naplót, nem! NAPLÓT esetleg kiadná könyv formájában. Így nagybetűvel: NAPLÓ.

No nem azért, mert én írom, hanem mert ez hiteles.

Tehát jöttünk a 10-es úton, utána Visegrád felé a 11-esen haladtunk tovább. Megállított bennünket Nagy István vállalkozó Budapestről, a Póló Stúdió tulajdonosa, és adott 10 db nagyon szép pólót. A magyar címer van az elején és jó minőségű anyagból van. Hálás köszönet.

Tóniék a Nyvával egész nap rohangáltak előre táborhelyet és takarmányt keresni a lovaknak.

Apropó! Laci tegnap vett egy komondor kutyakölyköt, nemes egyszerűséggel Zokninak nevezte el. Most már két véreb vigyáz ránk, mivel Miklósnak is van egy kutyája.

Meglátogatott bennünket Szlovákiából Kalonda polgármestere, s hozott egy láda sört, sőt megjött Gyuszi kis családja és Gk. Sipiék is. Estére megérkezett Tünde is. Jó kaját hozott.

Megtett km:

tegnap: 38 km, ma: 36 km.

„1998. május 29. péntek, Visegrád

Első találkozásom a lovascsapattal. Szenzációs emberek, tele jókedvvel, elszántsággal, egyszóval vagány srácok (és lányok). Meg vagyok róla győződve, hogy a jövő héten találkozunk Kalondán „ennyit” megérdemelnek az ottani palócok. Félúton a „vadkelet” és a multinacionális „kommercializálódás” között eltöltöttem (Andrea feleségemmel, Gergő fiammal és Telek Csaba Ipolytanácsi kocsmárossal) 1,5 órát EMBEREK között.

Isten óvja a csapatot az útjuk során.

Ez a kapcsolat közöttünk most már örökre szól.

Találkozunk Kalondán június 6-án!

Papp Sándor”

Földváry Károly – ezredes, a bátrak bátra (1809-1883) Nehéz helyzet állt elő 1849. április 10-én, Vácnál. A csúnya, esős időben indult magyar támadás a Gombás-patakon átvezető, barokk szobrokkal díszített hídnál az ellenséges gyalogság sűrű és pontos sortüzeiben el-

akadt. A rohamozók között a magyar sereg legkiválóbb alakulatai sorakoztak fel, a 3. és a 9. honvédszászlóalj, de nekik sem fűlt a foguk az újabb támadáshoz. Ekkor Földváry Károly alezredes, a III. hadtest hadosztályparancsnoka lovával, kezében a 3. zászlóalj zászlajával a hídra vágatott. A katonák hitetlenkedve nézték parancsnokukat, aki alól az ellenséges vadászok egy másodperc alatt kilőtték a lovat. Földváry valahogy visszaverekedett a csapataihoz, újabb lovat vezetett elő, ismét a hídra ugratott, ám ezúttal is kilőtték alóla a lovat. Újabb próbálkozás következett, újabb ló esett áldozatul, de a kis, fél szemére vak emberke sértetlen maradt. Ez azonban már a magyar zászlóaljaknak is sok volt. Áradatként törtek a hídra, s elsöpörték maguk előtt a cs. kir. vadászokat. Földváry, aki 6 évig szolgált a cs. kir. hadseregben, s főhadnagyként lépett a honvédségbe, ilyen, s ehhez hasonló tetteivel nemcsak újabb és újabb előléptetéseket vívott ki magának. A szabadságharc végén elnyert ezredesi kinevezésénél s a Magyar Katonai Érdemrend II. osztályánál is nagyobb kitüntetés volt számára a „bátrak bátra” melléknév. A szabadságharc után a cs. kir. hadbíróóság 18 évi várfogságra ítélte, de 1850 nyarán kegyelmet kapott. 1859-ben emigrált, s 1862-től az olaszországi Magyar Légión parancsnoka volt. A kiegyezés után hazatért.

Május 30. szombat

Misi felült Cirbolyára!!!

Irány a váci komp. Egy órára ért oda a csapat, én a Nyvával szaladgáltam pénzt váltani és előre intézkedni.

Reggel Gyuszi meglátogatta Miklóst, azt mondta, eléggé rosszul van a fiú, több helyen felvágták a kezét, s egy hétig benntartják a kórházban. Így Tóninak is hajtani kellett, második kocsit Laci bácsi, a harmadikat István hajtotta.

A kompnál rohangáltam minden ló előtt vagy után, hála az égnek, eléggé simán felmentek. A komp különjáratban vitt át bennünket. Mire átértünk a Dunán, olyan sötét lett, mint este, s leszakadt fél kettőkor az ég. Az úton folyt a víz, mintha a vén Duna öntött volna ki.

Egy szál nadrágban, pólóban, mezítláb irányítottam a forgalmat, s zártam a lovasoknak. Fél perc alatt áztam hülyére, s velem együtt a lovak is.

No, mire a Bócsa tanyára értünk, gyönyörűen kisütött a nap. Ilyen a mi szerencsénk. A tanyán senki, letáboroztunk kint a fasorban, s én Gk. Sipivel hazamentem.

A múlt héten volt Eszter-nap, a kisebbik lányom névnapja, s konfirmációja, most június elsején pedig Katikának, a nagyobbik lányomnak a 19. születésnapja. Kedden reggel jönnek értem, s megyünk vissza a táborba.

Ma 31 km-t tettünk meg.

Május 31. vasárnap Pünkösöd

Június 1. hétfő

Június 2. kedd

Reggel hat óra után jött értem Gk. Sipí, s visszamentünk a bócsai táborba.

Többen is hazautaztak, s vissza is tértek. A táborozó csapatnak az összeállítása állandóan változott.

Miklóst kiengedték a kórházból, a jobb kezét megműtötték, s most gipszben van. Visszajött a táborba, átöltözött, s pihenésképpen lóra ült. Így gipszes kézzel!

Tettünk-vettünk, zajlott a tábori élet.

Ebédre káposztástésztát készítettem, vacsorára Laci babgulyást.

Nappal nagyon meleg volt, éjjel pedig akkora harmat, mintha eső esett volna.

Június 3. szerda

Most reggel fél nyolc körül van az idő. Már ezer ágra süt a nap, megjött az állatorvos, s nézi a lovakat. Állítólag ma tovább indulunk.

Tegnap késő estig javították a szekereket, itt volt négy emberével a szekérgyártó, s rugókat cseréltek, megerősítették a tengelyeket is.

24 km-t haladtunk a mai napon.

Estére Katalinpusztán táboroztunk le. Szép hely, a dombok között egy völgyben.

Nos, egészen eseménydús volt a nap. A Bócsa tanyáról 10 óra után indultunk el, igen meleg időben. Tóni előreszaladt táborhelyet keresni és koldulni. A csapat az új 2/A úton haladt (amire természetesen lóval és lovaskocsival tilos a felhajtás).

Az volt a cél, hogy minél egyszerűbben és gyorsabban lopakodjunk a szlovák határ felé.

Mert ugye, azt mondanom sem kell, nem adtuk fel tervünket, mégpedig azt, hogy átmegyünk Szlovákiába.

Szóval lopakodtunk az úton, rendőr sehol, hát úgy az 54 km-kő környékén egy emelkedőn egy autó, a második kocsi mögül kitáncoló Ritát úgy farba vágta, hogy a kis mikrobusz eleje és szélvédője összetört.

Megállás, rendőrség, helyszínelés, meg minden, ahogy illik. Szerencse a szerencsétlenségben, hogy a lónak, s a rajta ülő Ildikónak semmi bajuk nem lett. Még a mentőt is kihívták a rendőrök Ildikót megvizsgáltatni.

Közben Tóniék is megérkeztek. Végül is a helyszínelők befejezték a munkájukat, s utasítottak, hogy minél előbb hagyjuk el az utat, amit mi úttörő becs szóra meg is ígértünk.

Szóval szépen haladtunk tovább, s Vác területeit elhagyva egy hosszú emelkedő szakaszon megálltunk pihenni. Tóni ismét elénk jött, s közölte, hogy még 3 km Katalinpuszta, s ott táborozunk. Megnéztük a lovakat (elég sok a sérült). Ahogy elhaladtam Bogár mellett, az páros lábbal úgy farba rúgott, hogy átestem a szalagkorláton. Valami ideget is eltalálhatott, mert rögtön bedagadt a jobb lábam.

Táborozás után Timi ecetes borogatást tett rá, s az a daganatot le is húzta. Lefeküdtem, mert fájt a farom és a lábam is.

Arra ébredtem egy jó óra múlva, úgy hét körül, hogy megjött TJ főkapitány*** úr is Eduval (Edu már nem volt szomjas, igen jó kedve volt). Közben megérkezett Iványi Tibi is TV operatőrrel, s nyilatkozott az egész tábor, és filmeztek is.

Június 4. csütörtök

Öt órakor olyan ébresztőt kaptam, hogy belezsibbadt a bal karom. Ulti nevű hátasunk ponyván keresztül úgy megrúgta a bal alkaromat, hogy majd leestem az ágyról. Hát ilyen a mesében sincs! Tóni szerint lórugásvonzó mágnes van belém építve. Mire hazaérünk, több sérülésem lesz, mint egy háborús veteránnak.

A mai terv 16 km. A határ előtt 1 km-rel állunk meg táborozni, s megpróbálunk átlopakodni Szlovákiába. Hátha most sikerül.

Biztos, ma sem ülök lóra, fáj a fenekem, a lábam, a kezem. Még csoda, hogy élek! Ildikónak fáj a feje, kissé szédül.

A tábor már felkelt, szédül a nép. Tónival gyalog átmertünk Pest megyéből Nógrád megyébe. GYALOG! (A tábor Pest megyének végét jelző táblánál van, a kocsmá meg 50 méterrel előrébb Nógrád megye kezdetét jelző tábla után.)

Délben indultunk el. Szó szerint eltökölték az időt. Meleg, fülledt az idő, a rádió 33°C-ot mondott.

Ha most sem tanulnak a saját kárukon, akkor soha. Jobb lett volna korán indulni, de nem, elszórakozták az időt, s most majdnem leszédülnek a lóról.

Bánszki János, egy idősebb férfi lucernát boglyázott az embereivel. Tóni szólt neki, hogy kellene nekünk egy boglya lucerna. Azt mondja a papa:

– Jöjjenek, s vigyék amelyik tetszik.

– De nekünk nincs pénzünk – szólt a kapitányunk.

– Nem is kértem – így a válasz, s a kisöreg dolgozott tovább.

Hálás köszönet Bánszki papa.

Végig a 2-es úton jöttünk át Rétság, s Balassagyarmat felé fordultunk el. Ott a 2-es km-kőnél letértünk az útról és az erdő mellett egy kis völgyben táboroztunk le.

17 km-t jöttünk, összesen 822 km-t.

Nem sok, de haladnunk kell. Balassagyarmat ide 16 km. Tóni most szervezi a határátlépőt, már innen a táborból telefonon. Később indul is előre.

Az úton volt három jó erős kaptató, mindhárom úgy egy km körüli. Mire felértünk, a lovakról szabályosan folyt a víz.

Most itt a táborban igen kellemes a levegő, végig erdő van, tüzelővel nem lesz gondunk. A nap már elment a dombok mögé, szellő fújdogál, kellemes az idő.

Kelkáposzta főzelék készül, lassan kész is lesz. Megyek is kóstolni.

Megkóstoltam, jó, sőt nagyon finom az íze.

Gyuszi Misit előrehozta, s a kis ember lekaszált a füvet, itt a tábor helyét. De-rékig érő itt a zöld, a lovak annyit ettek már, hogy csak állnak, egy falatot nem esznek. Igen jó sorunk van. Kész a kaja, megyek enni!

Június 5. péntek

Balassagyarmat 11⁴⁸

Határátkelő!

Megint megszivattak! bennünket. Nem engedik be Szlovákiába a csapatot. Most itt ülünk a gát oldalán és TJ főkapitány ** (lefokozva) elmondja, hogy MI VOLTUNK A HIBÁSAK! MI!!

Jó, mi?

Mivel nem rendelkezünk azokkal a szükséges papírokkal, ami az átlépéshez feltétlenül szükséges. Igen, ami papírunk van, az a világ majdnem minden államába jó, csak egy ilyen ősi, régi kultúrával rendelkező Szlovákiába nem jó. **Kemény törvények uralkodnak ott.** A csapatnak elmegy lassan a kedve az egésztől, a szlovák túrától (harmadszor már nem hiszem, hogy megpróbáljuk).

Megmutattam a naplót Tóth József főkapitány úrnak! Közölte velem, hogy őt hagyjam ki az egészből, ne marhászkodjak vele. Nagyon sajnálom, hogy nem érti a tréfát. De hiszen nem is őt csipkedik éjjelente a szúnyogok, nem ő, bocs! Nem ő az, aki itt szarakodik ezzel a sok lóval napról-napra. Néha valami hülyeséget bele kell vinni, mert talán így könnyebben megy a dolog. Lehet, hogy tévedek?

Bocs főkapitány!

Visszatérve a mai naphoz, reggel korán volt indulás.

Szóval a Tereskei öregszőlők volt a tábor neve, itt éjszakáztunk. Volt egy nagyon szimpatikus úr, Ruzsin Pál, akinek ott van üdülője, igen sokat segített!

A 21 km-t hamar ledarálta a csapat, 11 órakor a VÁM-nál voltunk. Tóth úr velünk volt, s elmagyarázta nekünk, hogy végül is azok a speciális papírok, engedélyek, amik a szlovák beengedéshez szükségesek, nincsenek meg. Nem lett elintézve. Közölte a csapattal, hogy ő ezért büszke ránk, s ne adjuk fel, menjen minden tovább ebben a formában. De megint nem mehetünk be ebbe a szomszédos baráti országba, ROSSZUL ESETT!, de nagyon, hogy megint hoppon maradtunk. (Most megint a szekéren ülök írás közben.) Szécsény városába érkeztünk, itt táboroztunk le a város határában a legelőn, úgy este 5 óra után. Semmi fa, semmi árnyék és dög meleg.

Sült hús, káposztasaláta volt a vacsora, na meg millió szűnyog.

Tóni nem talált sehol lovascsapatot itt a környéken, majd két órát volt a polgármesternél, aki végigtelefonált mindent a környéken.

Egy rokonom lakik itt a városban, Bosák Attila, akit felhívtam telefonon, s este kijött a táborba a barátaival. Nagy hirtelen itt a környéken mutatott három lovasiskolát és elmondta, hogy a város nevezetes lovascsapata a Rákóczi lovaskör. Majoros István egy, a mellettünk nem messze lévő lovasklub vezetője is eljött, s tőle kaptunk zabot, itókát.

No, ennyit a polgármester tájékozottságáról.

„Nagy örömünkre szolgál, hogy a lovastábor megtisztelt azzal, hogy segíthessenek szerény lehetőséggemmel.

Majoros István”

Június 6. szombat

Tegnap délután a táborba érkezett TZ, s visszahozta Csabit, a bátyját és annak barátját. **Tegnap megtett kilométerek 21, majd a városig 18 km.**

Indultunk tovább, s délre Ipolytarnócra ért a csapat. Itt a határátkelőtől pár száz méterre a foci pályán táboroztunk le. A polgármester úr kerített zabot és szénát. Iszonyú meleg volt, szakadt a víz az emberről, állatról egyaránt.

Közben megérkezett Szlovákiából Kalonda Község polgármestere Papp Sándor, s elmondta, hogy a Kishatáron megbeszélte a vámosokkal, hogy egy pár lovat átengednek vasárnap délutánig, de becs szóra visszajövünk addig. Hozzátette, csak magyar útlevelemmel lehet jönni, a lovaknak nem kell semmiféle papír.

A nem magyar állampolgároknak a nagyhatáron Salgótarjánon keresztül lehet átmenni. Jött is egy autó, s a négy erdélyi fiúval már el is indultak, az út kb. 60 km a kerülővel.

Mi ötten, két Sipi, Ildikó, Ábel Pisti és én pedig len lóval átjöttünk, átmentünk a határon.

A Nyva előreszaladt a határra Gyuszival és Szendrával (középső Sipi barátnője), mire mi odaértünk, csak az útlevelet adtuk oda, le se szálltunk a lóról, s már egy perces pecsételési szünet után vágattunk is a szlovák oldalon. A polgármester

tényleg elintézett mindent. Sanyi egyébként elmondta, hogy borzasztóan ideges az egész miatt, de a lényeg az, hogy itt vagyunk. A csapatzászlót a Nyva áthozta, s a határ után kibontottuk, s én vittem.

Megtett táv 28 km.

Csapatösszeállítás:

Botond	-	Csobolyó Miklós
Hannibál	-	Sípos E.
Lepke	-	Ábel I.
Kincses	-	Sípos Cs.
Rita	-	Ildikó

Tóni kidolgozott egy haditervet is arra az esetre, ha beütne a ménkü. A négy erdélyi fiú, s Ábel Pisti abban a pillanatban, ha gond van, lóra pattannak, s ezerrel átgangolnak a zöldhatáron. (Most délelőtt van, vasárnap, s eddig még nincs gond! Le is kopogom!)

Mire ideértünk Kalondára, egy nagyon klassz kis falunap kellős közepébe csöppentünk bele. Itt volt, s énekelt, játszott a gyerekeknek a Helykoffer együttes, két aranyos hölgy, népitáncos gyerekcsoport, tombola, zene és itt énekelt Tólisz Titusz, akivel igen jól összebarátkoztunk.

Nagyon jó hangja van, s eljátszotta a csapat himnuszát is, a Honfoglaló című film betétdalát.

Az egész banzáj a sportpályán zajlott. Meglepően sokan voltak, pedig ez a kis település alig 500 főnél valamivel több lakosú.

Papp polgármester úr megkért bennünket, hogy a lovakkal tartsunk egy kis bemutatót, úgy huszárosan. Hadd lássa a nép, hogy nem legelni hoztuk a lovakat.

Jére Pisti egy virslialátétre elkészítette a haditervet (amit én hitelesítettem és eredetben őrzöm), s megmutatta az embereknek, s a lovaknak egyaránt. Biztos nagyon jó haditerv lehet, mert mind az emberek, mind a lovak bólogattak, s ami fő, olyan aranyos, lendületes bemutatót tartottak, hogy a nép szájtátva bámulta, s lelkesen tapsolta őket.

Egyszóval igen jó hangulat volt. Közben ebédelni (inkább vacsorázni) elmentünk, felváltva a művelődési házba. Ebédre töltöttkáposzta volt, persze nagyon finom, s utána rétes (abból már nem tudtam enni).

Este 9 órakor szintén ott vacsoráztunk, hurkát és sajtos húst. Ez olyan majdnem, mint a fasírt, csak teljesen más.

Amit erről az 5 lóról rosszat mondtam, írtam, most ünnepélyesen visszavonom. Olyan aranyosan viselkedtek, olyan szépen mentek, mintha mindig is karusszelbe tanították volna őket. Sajnos a táborban maradtakat – a két Baskír fiút, Laci bácsit, Timit – újabb kocsi hiányában nem tudták áthozni. Gk. Sipi pedig azt mondta, hogy fáradt, inkább marad a táborra vigyázni.

Este fél 8-kor a Nyva Gyuszival és Ildikóval visszament a kishatáron, hogy Tóni és Gk. Sipi átjöjjen helyettük. Csak Tóni jött vissza. Hatalmas tábortűz, szalonnasütés volt estére.

A polgármester úrnak, itt a sportpálya mellett van a lakása, s kedves felesége a ház alsó szintjén vetett ágyakat nekünk. Öt embernek az említett ok miatt a lovak mellett kell éjszakázni, azonnali indulásra készen (végül is csak én és Szandra aludtunk ágyban (sajnos külön), a többiek pokrócba csavarva a tűz mellett éjszakáztak.)

*„GYŐZELEM! (Még ha részleges is). Megsértettük Szlovákia **összes** törvényét!!! A lovassapat a mai napon a „kalondai Palóc Majális” résztvevője, vendége volt. Mérhetetlen öröm számomra, hogy egy IGAZI ÜGYÉRT harcolva nem buktunk el. Örülök, hogy segíthettünk ezeknek a derék embereknek. Kevesebb **nehéz napokat** kívánok, tartsatok ki, szeressétek egymást, teljesítsétek a túra útvonalát és találkozzunk októberben Budapesten. Kalonda üdvözlétét küldi és sok szerencsét kíván.*

*Papp Sándor
polgármester”*

Június 7. vasárnap

Reggeli fél 9-kor, mint az uraknak, szintén a kalondai művelődési házban. Azután 9 órakor koszorúzás az elesett hősök emlékművénél. Nem sokan voltak.

A koszorúzás után visszamentünk a lovakkal Magyarországra, Ipolytarnócra az alaptáborba.

A csapatból most nyolcan vagyunk itt Losoncon, itt van Tóni fia a kocsijával és eljött a kalondai polgármester is.

1849. május első két hetében Oroszhegyi Józsa szabadcsapata visszavette az osztrákoktól Losoncot.

Böszörményi tanár úrral elmentünk a losonci temetőbe, ahol több szabadságharcban, háborúban elesett katona sírja van. Sajnos egyre fogynak a sírok. Kihalnak a hozzátartozók, nincs aki gondozza a sírokat, s tűnnek el azok.

*„Szeretettel fogadtuk, szívesen láttuk a lovastúra résztvevőit Losoncon az 1849. március 24-i huszárbravúr színhelyén, Rádony Pál és Kármán József szülőhelyén, az itteni maroknyi magyarság kis kultúrotthonában.
1998. VI. 7.*

Böszörményi István”

Nagyon meleg van ma egész nap, 35°C-t mondott a rádió. Most fél 4 van, s indulunk hazafelé, de még mindig nagy a hőség.

Szóval a temetőbe 12 órakor érkezünk, szerencsére a fák alatt hűvös volt. Böszörményi tanár úr losonci lakos, és a füleki gimnázium tanára.

Elmondta, hogy több híres ember nyugszik itt a temetőben, így:

- Ráday Pál, aki II. Rákóczi Ferenc fejedelem tanácsadója volt;
- Kármán József, felvilágosodás kori író, reformer, nyelvész;
- Sükei Károly 1848 márciusi ifjak egyike, költő, műfordító, Petőfi társa. 1852-ben büntetésből ide toloncolták, ide rendelték, s itt vitte el a tüdőbaj még abban az évben.
- És nem utolsósorban Debrődi János, aki itt a losonci csatában esett el. Emlékművét az itt élő magyar szervezetek, pártok gondozzák. Emlékművére a következő van írva:

ITT NYUGSZIK
DEBRŐDI JÁNOS
SZÜL: 1819^{IK} ÉVBEN BORSOD MEGYE
EMŐD KÖZSÉGÉBEN
MINT
HONVÉDHUSZÁR ŐRMESTER
MÚLT KI HŐS HALÁLLAL
AZ ELLENGOLYÓ ÁLTAL
1849. MÁRCZIUS 24^{ÉN}
LOSONC VÁROS BELTERÉN

ÁLDÁS LEBEGJEN HANTJAI FELETT

Nyugodj békében apánk!

A temetőből a losonci Együttélés párt székházába autóztunk, ahol igen finom ebéd; húsleves, gombásragu várt bennünket. Pár pohár borral megfűszerezetten, a tanár úr által elmondottak alapján sokkal felvilágosultabban, okosabban indulunk vissza.

A parkolóban meglepetten tapasztaltuk, hogy megérkezett TJ főkapitány úr is, így a visszautazással nem is lett több gondunk. Pocó (Tóni fia) és a főkapitány kocsijába befértek a külföldiek, mi pedig Istvánnal és a kalondai polgármesterrel hárman, a Nyvával jöttünk át a kishatáron.

Június 8. hétfő

A rádió ma reggeli ötórás hírében 35°C-ot mondott, no persze melegben. Ma emberből, lóból kisül a zsír.

Tóni indul előre tábort és élelmet keresni. Misi, Miklós, Laci hajt, és van négy lovagolható hátasunk.

Most reggel 6 óra van, ébresztettem a tábort. A lovaknak nincs ennivalójuk, úgyhogy a focipályán szétengedtük őket, legalább legeljenek! Már most félmeztelen vagyok, olyan meleg van. Pedig még csak 6 óra!!

Tegnap volt Tóni 45. születésnapja. Hozott egy kanna sört, dobozos fagyit. Fenn voltunk vagy éjjel 11 óráig.

Lassan készülődünk, majd folytatom az írást, ha pihenőben leszek.

Délután fél 1.

Egy állattenyésztő telepen Karancslapujtó falu határában Baksa Sándornál álltunk meg, lovakat itt etettünk, itattunk. Kaptunk kisbálás lucernát. 35°C meleg van, iszonyatos a hőség.

Salgótarjánon keresztül a Maruzs tanyán Kakuk Józsefnél szálltunk meg este. Kaptunk zabot, szénát, s a hely, ahol megálltunk, festői. Egy tündéri kis völgy, hatalmas karámokkal. A lovak egész éjjel szabadon voltak. Olyan vágtaikat vertek le, csak úgy dübörgött a föld. Dombról le, dombra fel. Néha össze-összerúgtak, de sérülés szerencsére nem történt.

32 km-t tettünk meg ezen a napon a lovakkal, Jenő meg gyalog még vagy 15 km-t este. Látszik a salgótarjáni várnak a romja. Jenő fogadásból, hogy még éjjel előtt visszaér, elszaladt a várhoz. Vitte magával az erősfényű lámpát, s a váromtól fényjeleket adott le. Ezzel igazolta az ottlétét. Este fél 8 előtt indult, negyed 11-kor már vissza is érkezett. Tökös gyerek!

Éjjel rettenetes dörgés és villámlás közepette vízőzön zúdult a táborra. Lehült a levegő, végre megpihent ember, s ló egyaránt. A lovak szörnyen élvezték, vágtaztak a hatalmas esőben, s játszottak egymással. A lovasállomány végre nyugodt éjszakát tudhatott magáénak.

Tóni is későn érkezett vissza, a holnapi utat járta le, s keresett táborhelyet. Egyébként ő, s Ábel Pityu voltak a bakterok.

Vacsorára lencseleves, s káposztástészta készült.

Jenő mondta, hogy 1845. június 11-én ott járt Petőfi, s ez egy 100x60 cm-es márványtáblára van felírva. E látogatás ihlette meg Petőfit a Salgó művének megírására.

Június 9. kedd

5 órakor volt ébresztő. Tóni elmondása alapján igen meredek és hosszú út áll előttünk. Jó lenne minél előbb elindulni, hogy ne a nagy melegben vonuljon a csapat.

Most fél 6 van, mindenki készülődik. Kezd az ég beborulni, s rendesen dörög. Lehet, hogy megint kapunk egy rendes esőt?

A mai napra

34 km-t tervezünk.

Ebből 9 km igen becsületes emelkedő, a maradék viszont lejtős. Reggel, most indulásnál a lovak megszenvednek valószínűleg az úttal. Tóni, Miklós, Laci hajt.

Hatan ülnek ma nyeregbe, hogy a kocsin minél kevesebben legyenek a súly miatt.

Jenő a tegnapi túrától úgy megéhezett, hogy enne egy kis SZALMAPITYÓ-KÁT JENŐSEN. (No találjátok ki mi ez? Megmondom: sült krumpli. És hogy miért Jenősen? Mert ő süti.)

Cirbolya még gombás, ám ettől már fel lehet ülni rá, Misi lovagolja.

Szakadó esőben indult útnak a csapat. Legalább volt egy gyors táborbontásunk is most már. Tóni mindenkit, aki nem hajt, nem lovagol, a gépkocsikba parancsolta, mert meredek, szerpentes úton volt a vonulás.

Salgótarján Pintértelep – Salgótarján Rónabánya – Cered – Labar – Domaháza útvonalon haladtunk. Labar után Nógrád megyéből áthajtottunk Borsod-Abaúj-Zemplén megyébe.

Labar utáni 15%-os emelkedőn a Hannibál – Becses és a Rikoltó – Bogár fogat is megállt. Egyedül a Lepke – Ulti fogatot tudta Tóni felhajtani, a másik kettőt az emberek tolták fel.

Érdemes lesz nekünk Erdély félelmetes kaptatói felé menni?

No persze, azt mindnyájan tudjuk, hogy ha mi toljuk-húzzuk fel a szekereket, akkor is odamegyünk. A lovak nem ennyire lelkesek!

A mai napon hol kisütött a nap, hol esett az eső. Szeszélyes volt az időjárás, mint egy szépasszony.

Itt Domaházán a volt és kiürült határőr laktanyában szálltunk meg, pontosabban annak udvarán. A lakás le van zárva, zárlat alatt van. Szép ám ez az udvar. Hatalmas fenyőfák alatt táborozunk, a víz itt van kint az úton. (Kolonka – mondják orosz barátaink, pardon BASKÍR barátaink, kényesek rá!)

Szóval kolonka: utcai víz nyomócsappal. Egy garázsban itt rengeteg tavalyi széna van, de a lovak eszik. Szép hosszúszájú, száraz, nem penészes, ízlik a csapat egyik felének.

A másik felének pedig a tegnapi lencseleves lett felmelegítve, s főztem egy jó paprikáskrumplit kolbásszal. Hozzá egy vajling savanyúkáposztát. Szerette a csapat.

Most este 9 óra már elmúlt, a petróleumlámpa fényénél írok, én vagyok a bakter. Még itt téblábolnak vagy ketten, Tóni előrement Gyuszival, Gk. Sipivel és Misivel, a nép pedig kiment a kocsmába kultúrát szívni.

Most állt el az eső, hűvös van, de legalább kevés a szűnyog. Rendes volt a helyi vezetőség, hogy ideadták ezt a jó helyet. Egy helyi vállalkozótól kaptunk 3 zsák zabot. Nem nagy falu ez, a jegyző szerint 1056 lélek él a faluban.

Június 10. szerda

Ismét hajnali kelés, indulás 7 órakor. Éjjel alig aludtam, a fiúk kicsit szórakoztak úgy hajnalig.

Botondon lovagoltam, Tóni előre, Misi, Miklós, István hajtott. A két lányunk felváltva lovagolták Gúnárt. Reggel köd, pára, utána nagyon meleg.

**39 km a megtett táv,
összesen 1001 km. Hurrá! Az első 1000 km-t teljesítettük.**

Szilvásváradon táboroztunk, a lovasfogat versenypályán. Most este 8 óra van, s tele hassal igen kellemesen telik az este.

Mire ideértünk, itt volt Tóth József főkapitány úr**, aki meghívott bennünket, az egész csapatat egy remek vacsorára a pálya melletti kisvendéglőbe.

Június 11. csütörtök

Most reggel 5 óra van, s folytatom a naplóírást.

Éjjel igen komoly veszekedésre ébredtem. Többen ott maradtak az étteremben: Miklós, Laci, Jenő, majd mások is kimentek. 9 óra után Tóni szólt nekik, hogy jöjjenek be a táborba. Jenő bejött, a többiek maradtak. Összeveszett Tóni és Jenő. Addig fajult a vita, hogy Jenőt Tóni hazaküldte. Most reggel eléggé paprikás a hangulat, most Laci vitatkozik Tónival. Nem tudom mi lesz?

Tegnap lesántult Kendő, s Szellőnek a pofaszéli varrása felszakadt. Úgy döntöttünk, hogy ma a két ló visszamegy az alaptáborba, Bócsára.

A vacsora utáni három korsó sör a nagy melegben igen jól esett. Ám most nagyon jól esne egy fél szilva, vagy valamilyen jó pálinka. Úgy ájtárná a gyomromat, mint csángó lelkét a pap beszédje.

Tóni, Jére Pityuval elment patkót hegeszteni. Ultinak nagyon elkopott a bal hátsó köröm eleje, valami védőréteget kell a patkó elejére tenni. Megpatkolták.

Szóval nem szépítem, de az esti összeveszésnek az lett a vége, hogy ma reggel most már többen is beleszóltak a dologba. Se Jenő, se Tóni nem enged, van tartása mindkettőnek. Végül azt javasoltam, mindegyik csak egy kicsit engedjen, kössenek kompromisszumot, s Jenő maradjon. Olyan nagy hibát nem vétett, hogy azt érdemelte volna.

Hiszen Miklós este úgy berúgott, hogy még most sem tud magáról. A táboron kívül aludt, egy kocsmaasztalon, s reggel, amikor etettem, akkor mászott át a kerítésen. S Ő?

Véleményem szerint már esedékes volt, hogy kirobbanjon egy ilyen szintű veszekedés. Tóni nem törődik a konyhával, az ennivalóval, kijelentette mindenki eszik, amit talál. No most ez aztán ahhoz vezet, hogy mindenki azt eszik és akkor,

amikor lel valamit. A konyha szétdobálva, főznivalóra pénz nincs. Csak azt nem értem, hogy a napi reggeli kávéra, napi cigarettára kiadott sok ezer forint miért jó?

Misi, Miklós naponta 2-3 csomag cigarettát elszívna fejénként, a többiek is dohányoznak egész rendesen. Aki nem dohányzik, nem kávézik, csak tátja a po-fáját, néz, mint vett malac az új ólban, mert neki nem jut semmi. Talán úgy kellene, hogy azt a pénzt a konyhára költjük, az egyéni szenvedélyének hódoljon mindenki a saját pénzéből.

Az egész tábor sokszor inkább egy cigánykaravánhoz hasonlít, az embereket semmi sem érdekli lassan.

Van olyan nap, hogy nem reggelizünk. Aztán vonulunk egész nap, természetesen ebéd sincs, hisz honnan lenne, aztán estére, ha sikerül valamit főzni, akkor eszik a társaság. Rohadtul unják, unjuk már a szalonnát, szalámit. Egyre jobban morognak a fiúk. És ha a saját pénzükön isznak valamit, Tóni azért is felhördül. Követeli, hogy a táborból senki ne menjen el, mindenki maradjon a lovak mellett. Ha meg valaki kimegy, megvan a veszekedés.

Ma pihenőnapot rendelt el, mivel a két lovat nem tudjuk elszállítani. Kényszerpihenő. Beült a Nyvába, szaladgál az állatorvost és az utánfutót keresni.

Kértem, hogy hozzon öt kiló krumplit, zöldséget, hogy levest (kommerszbor-sóból) és újkrumplit petrezselymesen tudjak készíteni magában. Ha valaki ettől olcsóbb kaját tud készíteni, annak megcsókolom a seggét a Kossuth téren délben, zeneszó mellett.

A tábor mellett elment már kocsival vagy háromszor, de még nem hozott semmit, és fogadok, hogy nem is fog. Most múlt el 12 óra.

Hol süt a nap, hol beborul. Az emberek itt ülnek és tátják a szájukat.

Pisti befogta a másik lovát Rómeót újból, s járatták a tábor körül. Aki felfért, ment vele, gondolom valahol megittak egy sört. Ennyit a szórakozásról, a pihe-nőidei kikapcsolódásról.

E naplót Tóni nem olvassa, nem olvashatta, hisz egész nap nálam volt. Természetesen akkor néz bele, amikor akar, nemcsak ő, a csapat bármely tagja. Tehát ha nem olvasta, akkor ráért az előbb írtakra, mert a csapatot elküldte kirándulni a Szalajka völgyébe.

A kajával kapcsolatban viszont nyertem. Nem hozott semmit. Laci főzött konzervborsóból levest. Délután esett az eső, estére pedig felhőszakadás volt. Annyira zuhogott, hogy az úton szabályosan folyt a víz, mint valami folyó.

Minden sátor átázik, de olyan szinten, hogy áll bennük a víz. E sátrak mindenre jók, csak sátorozásra nem. Az emberek ott aludtak, ahol tudtak, így teherautón, lovaskocsin összefűjva, mint a kismalacok. Valamit ki kell találni, mert ez így nem jó.

Ha az ember nem tudja kipihenni magát, akkor az meghatározza az egész nap-ját, fáradt lesz. Valószínűleg sima fehér fóliát kellene venni, négy sarkával kife-szíteni a sátor tetejére, s az nem ázik át. Este elvitték Szellőt és Kendőt. Csabi velük ment, majd holnap reggel jön vissza.

Június 12. péntek

Este nagyon szomorú dolog történt. Itt a táborban mellettünk a faházakban gyerekek táboroznak. Nem tudni, milyen okból, de roppant ellenszenvesek vagyunk nekik. Ahol idáig megálltunk, szaladtak oda a gyerekek, s érdeklődtek, kíváncsiak voltak. Ezek a gyerekek oda se jöttek, az első pillanattól fogva ellenszenvet mutattak. Este kórusban mondókáztak:

*„Büdös, koszos nomádok
Egyétek a szarotokat”*

Tónit elkapta a harci ideg, s a négy itt lévő tanárnőnek „eligazítást” tartott.

Tóni:

– Csak az a szerencsájuk, hogy nők, mert már pofán vágtam volna őket!

Nekem személy szerint is nagyon fáj a dolog, hisz az én feleségem már több mint húsz éve tanítja, oktatja a nebulókat, de ilyet ez idáig el sem tudtam volna képzelni. Mert hogy a gyermek ilyet mond, azért nagymértékben a pedagógus is hibás.

Ja! El ne felejtsem, ezek a gyermekek a pedagógusokkal – pedagógusok? – együtt Dabas nagyközségből jöttek.

Mégis van igazsága a földnek. Ahogy befejeztem előző gondolataimat, fehér zászlós delegáció érkezett az ellenségőtől!

Négy kisdíák jött ünnepélyesen bocsánatot kérni tőlünk, az estiekért. Spongya rá!

A mai vonulásunk végig a Bükk-hegységben, fel a serpentinén fantasztikus volt. Gyönyörű vidéken vonultunk át a természetvédelmi területen. Megengedték nekünk, hogy átkeljünk, s ne kelljen akkora kerülőt csinálnia a csapatnak.

Fantasztikus, de így van, mind a három fogat bírta, a lovak nem álltak meg maguktól, csak ha a hajtója akarta. Hol eleredt az eső, hol kisütött a nap. Elégge szeszélyes volt az időjárás.

A tervezett út helyett idejöttünk Bükkszentkeresztre, TJ főkapitány utasítására, hogy itt aztán várnak ám bennünket. Lesz kaja, zizi, ropi, meg nyalóka. A fülén jön ki embernek, állatnak a nagy jólét.

Hát uram fia! Ebben a nagy jólétben kaptunk 2 zsák kukoricát, egy fél liter pálinkát és két liter bort. A lovaknak semmiféle szállás, a kút jó messze van, szakad az eső, s a kutya se jön felénk itt a faluszélen. Ezt megkajáltuk.

Egyébként a IV. Béla emlékparkban az erdő szélén vertünk tábor. Reménytelenül vizes minden, tüzet gyújtani nem szabad, vacsorára nincs semmi. Pontosítok! Amit Laci szedett gombát a vonulás folyamán, azt főzte meg. A teherautó hátljáról pislog ki a szakadó esőben, így készült el a kis vacsora. A csapat egy része evett (már a bátrabbak), a másik része (az okosabbak) nem. Én bátor voltam, hisz egy jó huszár az ördögtől sem félt.

Nem ízlett a gomba, kesernyés volt. Pár kanállal ettem, aztán mivel eléggé besötétedett, lefeküdtem. Abban a pillanatban jött meg Tóni, aki szálastakarmányt (frissen vágott zöldet) hozott egy utánfutóval, valahol kunyerálta. Talán reggelig elég.

Június 13. szombat

**„A MUHI CSATÁBÓL A BÜKKÖN
ÁT MENEKÜLŐ IV. BÉLA KIRÁLY
VITÉZEIT 1241-BEN ITT ÉRTÉK
UTOL AZ ÜLDÖZŐ TATÁROK.
ITT VOLT AZ UTOLSÓ ÜTKÖZET.
MELYBŐL SIKERESEN MEGMENEKÜLVE
JUTOTT EL AZ URALKODÓ A
BÉLAPÁTFALVI KOLOSTORBA**

1994.”

Ez van kiírva az emlékműre, mely igen szép. Maga a hely, a IV. Béla emlékpark is szép: az erdő szélén egy kis tisztás, csak eléggé gondozatlan.

Most látom csak, hogy megettettem a lovakat, van itt egy láda sör, a vendéglátók küldték. Köszönjük, ezt is, a tegnap estit is.

Nyirkos, párás, ködös az idő.

Tegnap 35 km-t tettünk meg
eléggé fárasztó volt a sok hegymenet.

Este visszajött Csabi, megérkezett Tünde és Gyuszi családja.

Most reggel 6 óra van, Tóni azt mondta, ne keltsem korán a tábort, a mai penzum 21 km. Ráérünk. Nem tudom a gomba kit mennyire viselt meg, a reggeli létszámmellenőrzésnél kiderül.

Nincs messze a miskolci kórház. Ámbár ha én nem murdeltem meg, akkor más is kibírta.

Találós kérdés:

Mi az? Feldobod, s soha az életben nem látod többé?

(a talpad)

Nem tudom, írtam már, hogy eléggé hűvös van?

Ha ma éjszaka nem pihente ki magát a tábor, akkor soha.

Mivel ilyen sok időm van, a lovak békésen szálazgatnak, elmondok egy aranyos esetet.

Még a tereskei öregszőlőkben voltunk, s a tábor mellett embermagasságú csalántenger terült el. Tóni azt mondta Misinek:

– No Gagy, ha dobsz félmeztelenül egy hátast a csalánba, fizetek egy üveg pezsgőt.

Mire ezt kimondta, Misi már lehányta magáról a lájbit és az inget, és vágatott be a csalánba. Megkapta a pezsgőt.

Valamelyik nap Ábel Pisti lova, az utánfutós elszabadult. Pisti gatyában, meztláb, hogy a lovat utolérje, levágott egy kanyart, és a ló elé vágott. Igen ám, de egy csalánmezőn vágatott át. Akkorákat ugrott, mint egy kőszáli kecske, de a lovat megfogta. Visszajött és vigyorogva mondta: - Vagyok olyan bátor, mint a Gagy. Hja kérem! Ilyen a tábori élet.

No megyek, keltem a népet, fél 7. A reggeli indulásunkat videózza egy úr:

Erdődi Géza

Bükkszentkereszt, Bem u. 23.

Tel: 46/390-041

A film összeállításánál biztosan segít, s ad filmanyagot.

21 km-t tettünk meg estig, összesen 1057 km-t.

Bükkaranyoson táborozunk, a volt munkásör laktanyában. Pontosabban az udvarán. Szép, elhagyatott hely, ám zárt.

A helyi huszárszövetségtől kaptunk, kapunk szénát. A vendéglátást Sárvári Attila édesapja, Karcsi bácsi rendez. Hozott enni, innivalót nekünk, s zabot a lovaknak.

Végig egy erdei úton jöttünk, ami forgalom elől el van zárva, nekünk megengedték. Mintha alagútban jöttünk volna a fák között.

Június 14. vasárnap

Az aranyosi csata

Görgey serege 1849. július 22-én Diósgyőr mellett állt, előőrseit Harsányig toltta előre, míg Cseodajev orosz tábornok előhada Ábrányig jutott el. Különös véletlen folytán Görgey éppen azon a napon (július 23-án) utasította Pöltenberg tábornokot felderítő küldésére, amikor ugyanezt tette az orosz tábornok is. A két felderítő különítmény déltájban találkozott össze. Noha az oroszok ötszörös túlerőben voltak, erről a lakosság kollaborációjának hiánya miatt nem tudtak: azt hitték, Harsánynál Görgey egész serege áll velük szemben, így elkerülték a komoly összeütközést, inkább a harsányi út menti erdőket szállták meg. Végül július 24-én került sor az aranyosi csárdánál a csatára, amely négy órán át tartott. A csatában Kuznyecov tábornok kozákjai, lovas századok és tüzérek, magyar részről pedig husárok, gyalogság és tüzérség vett részt: pontos létszámadatok nem maradtak fenn.

Fennmaradt viszont egy bükkaranyosi síremlék, amely a legenda szerint egy orosz tábornok nyughelye: a legendát sem támasztják alá hiteles adatok.

(forrás: Dabassy István: Miskolc írásban és képeken)

Görgei Artúr – altábornagy (1818-1916) Görgei 1832-1846 között a cs. kir. hadseregben szolgált. 1848 júniusában jelentkezett a honvédségbe. 1848 októberében komoly szerepet játszott abban, hogy Roth tábornok horvát hadoszlopa Ozoránál kénytelen volt megadni magát. 1848. október 7-étől ezredes. 11-étől már tábornok volt. November 1-jén Kossuth őt nevezte ki a feldunai hadsereg parancsnokává. Másfél hónapos szervező munka után érte csapatait a cs. kir. főereg támadása. Görgei visszavonult a fővárosig, de megőrizte serege épségét. Ezt követően 1849. januári felvidéki hadjáratával hetekre lekötötte a cs. kir. főereget, s megakadályozta, hogy a Tiszántúl ellen támadást indítson. 1849. március 31-étől a magyar főereg fővezéréként a tavaszi hadjárat hat csatájában és ütközetében megverte a cs. kir. főereget, s felszabadította a Duna-Tisza közét és a Felvidéket. Tápióbicskénél és Isaszegnél ő állította meg a megingott magyar csapatokat. Május 21-én visszavette Buda várát. Közben a Szemere-kormány hadügyminiszterré nevezte ki. A nyári hadjáratában előbb a Vág mentén kísérelte meg áttörni a cs. kir. hadsereg állásait, majd Komáromnál összpontosította csapatait. Július 2-án feleakkora erővel visszaverte a cs. kir. főerők támadását, s egy lovasrohamban életveszélyes fejsébet kapott. Ennek ellenére a kormány utasítására személyesen vezette délre hadseregét. A többszáz kilométeres menet során saját erői négyszeresét, a szövetséges osztrák-orosz erők egyharmadát kötötte le. A magyar főereg temesvári veresége után augusztus 13-án Világosnál megadta magát az oroszoknak.

Ma itt a munkásörlaktanya, volt! munkásörlaktanya utcai homlokzatán lévő emléktáblát megkoszorúzzuk, e helyen zajlott a 49-es ütközet.

Utána elmegyünk az „orosz tábornok” sírjához, s lerójuk ott is kegyeletünket. Tóninak és nekem különösen fontos, hisz 1995-ben az Uraltól Budapestig tartó őseink útján lovastúra alkalmával a Don folyóról minden doni kozákok atamánja tiszteletbeli kozákká fogadott minket. Ez akkor óriási dolog volt, sok újság megírta, hogy a világon egyedül mi vagyunk nem kozáknak született kozákok. Erről díszoklevelet állítottak ki. Ezért, mint tiszteletbeli kozáknak, el kell mennünk a sírhoz, másodsor pedig, s ez a fő, és túránknak ez a lényege, hogy fejet hajtunk minden elesett katona sírja előtt, légyen az bármely nemzet tagja.

Legyen már egyszer BÉKE!

„Nagy élmény számomra, hogy a történelmi lovastúra vendége lehettem. Át tudtam érezni azt az elhivatottságot, amely a csapatból kisugárzott. Magyar-ságuk példakép lehet mindazoknak, akik csak szemlélőik és nem résztvevők e szép küldetésnek.

*További útjukat kísérje a szerencse és az emberek jóindulata itthon és határa-
inkon túl.*

Őszinte tisztelettel:

Bükkaranyos, 1998. június 14.

Dr. Sárvári Károly”

A koszorúzásra 9 órakor került sor. Nem voltunk sokan, két kislány verset mon-
dott, a polgármester asszony is méltatta 48-at, s a mi túránkat.

Az orosz sírhoz nem mentünk el, ugyanis nagyon benőtte a fű, holnap délelőtt
rendbe teszik, s délután tiszteletünket tesszük az elesett katona sírjánál.

A huszároktól kaptunk ebédet, szarvaspörkölt nokedlivel, rizzsel és salátával.
Maradt még vacsorára is, s még a babgulyásunk is tart. Van még bőven belőle.
Karcsi bácsi hozott vagy 15 liter bablevest meglepetésként. Meglepődtünk, s ő is.
Hiába, az ördög is odaviszi, ahol van. Nem csináltunk gondot belőle, itt a gondnoki
lakásban lévő mélyhűtőbe tettük. Jó lesz az még!

Az éjjel Lepke drótba lépett. Szétvágta a lábát. Itt volt az állatorvos. Azt mon-
ta, nem veszélyes. Farkasalma teával kell locsolgatni, attól hamarosan begyógyul.
A tábor egész nap pihent, vakaródzott. A nap hol kisütött, hol elbújt. Néha esett
is. Olyan borongós volt az egész nap.

A koszorúzás után Attila felült Círbolyára (saját lova), s még öten kilovagoltak
az erdőbe, csak úgy szőrén.

Június 15. hétfő

Most fél 3 van, őrségben vagyok Jurijjal, előttem Ábel Pisti volt. Van villany
itt egy kis szobában, most írogatok. Jurij kint van a lovak mellett, innen rálátok.
Hűvös, nyirkos az idő, a fiú rakja rendesen a tüzet.

Volt tegnap egy pár vendégünk, kaptunk bort, pálinkát. Most el vagyunk látva.
Kaja is van a lovaknak, hozott egy fiatalember egy zsák kukoricát, úgy hogy most
kicsit felhizlaljuk őket, hisz ma is pihenő van. Nem kell rohannunk, van Tokajig
még egy hét.

Addig bőven odaérünk, s onnan már a terv szerint haladunk tovább. A lovak
legalább kipihenik magukat, no és persze az emberek is.

Tegnap este visszautazott Gyuszi családja, vitték Tündét is. Itt hagyták Gyuszi
legkisebb fiát, Danit, a kislegény élvezi a tábori életet. Különösen Miklóst és Ábel
Pistit szereti. El lenne itt velünk.

Na megyek, s megnézem a lovakat.

*„1998. június 13-án az a megtiszteltetés érte a BAZ Megyei Huszár és Lovas
Hagyományőrző Egyesületet, hogy felvegye a kapcsolatot eme tisztas kis csa-*

*pattal és együtt töltsön néhány napot és emlékezzen a 48-as eseményekről.
A kialakult meleg, baráti kapcsolatot sokáig emlékeinkbe őrizzük, kívánunk nekik sok sikert és jó egészséget a hátralévő hosszú útjukra.*

*Nagy Sándor
Egyesület elnöke
3554 Bükkaranyos, Csárda út 4.
Tel.: 46/476-350''*

Megnéztem őket, s ott is maradtam mellettük. Már nem volt kedvem írni, lassan virradt is, s elkészítettük az abrakjukat. Csak két etető zab jutott, az el is fogyott, tettem rá két kukoricát. Egy szemig megették. Egyedül Riki nem, ő hagyott egy kicsit benne. Kincses letolta a torkán, még majdnem a lábát is.

Délután 2 órakor elmentünk az erdőbe, ahhoz a bizonyos orosz sírhoz. A feliratot sajnos nem tudtuk elolvasni, az idő vasfoga megette, ám érdekes adatok birtokába jutottunk a helyi történelmi anyag által a szabadságharcra vonatkozóan.

Szemere Bertalan volt e térség országgyűlési követe és egyben alispán. Ő szervezte a nemzetőröket. Csak a betegek maradtak otthon. Fegyverzetük hiányos volt, kasza, fokos, néhány kard és puská. 1849. június 26-án már a menekülő sereg vonul át falunkon. (Aranyosan) és Miskolcon gyülekeznek. Ide érkeztek utánuk az oroszok északról és június 30-án bevonultak Miskolcra. Július 23-án és 24-én Görömböly és Aranyos határában ütközetre került sor Pöltenberg és Cseodojev tábornokok csapatai között. Itt az oroszok egyik tábornoka Kusnetzow (Kozák) is elesett. Erről az ütközetéről állított emléket a csárda falán elhelyezett márvány táblával Bükkaranyos község lakossága. Július 25-én megtörtént a híres Zsolcai csata, mely biztosította a visszavonulást. A Gesztelyi győzelem volt az utolsó fellobbanás. Az oroszok Csáton egyesültek két hadtesttel, Csátot felégették. Augusztus 13. a világosi fegyverletétel napja. A néhány hete még falunkban lakó, győztes vezér Pöltenberg tábornok 12 honvéd tábornoktársával együtt az aradi várbörtönbe került. A hadbíróság halálra ítélte őket, melyet október 6-án végre is hajtottak.

A szabadságharc elbukott és újból bujdosókkal teltek meg az erdők és hegyek. Betyár legendák keltek szárnyra. Vidróczki, Sóbri Jóska, Lajos János és mások.

Tehát itt, ahol táborozunk, a volt munkásör laktanya valamikor a szabadságharc idején csárdaként üzemelt. Csak azóta átépítették. Az alsó rész, a pince még eredeti.

Valószínűleg az elesett Kusnetzow tábornok sírjának hiszik az itt élők a sírt. Érdekes a síremlék. A kő fejfa lábához halálfej van két lábszárcsonttal kifaragva. Ilyen sírt magyar embernek nem emeltek.

A helyi huszárszövetség, történészekkel, szakemberekkel pár hét múlva kezdi meg a sír feltárását, s kiderülhet az igazság, hátha egy valódi kozák tábornok pihen itt a magyar földben. **Nyugodj kozák testvér békében, ha már idejöttél meghalni! Az a föld, melyet leigázni jöttél, most nyugodalmat ad neked.**

Délután kipucoltam a sok koszt a szekerünkből, összeraktam a dolgokat, a felszereléseket. A többi kocsin is pakolásztak.

A Gazella kisteherautót is lerámolták a fiúk, felszabadult négy üres láda. Vésszesen fogynak a tartalékok. Alig pár konzerv van már csak a kocsin.

Vacsora zsíroskenyér hagymával.

Június 16. kedd

Este megfürödtem, fejet mostam, jól megfűjt a szél. Reggelre úgy megfáztam, hogy majd leszakad a mellem. A fiúk már patkolnak. Helyettem Tóni kelt fel etetni.

Hűvös a reggel. Reggeli zsíroskenyér hagyma nélkül. Van még egy pár konzerv, zöldborsó, májkrém, bab, már ezt esszük.

Tegnap hoztak abrakot és lucernát a lovaknak. Elég sokat küldtek. Van benne zab, kukorica, árpa, búza. Keverve adjuk nekik. Megeszik a lovak, szépen kezdenek helyrejönni. Ma még mindig maradunk itt pihenőben. Minden ló át lesz nézve, megpatkolva. Tóninak elfogyott a pénze, már csak kenyérre telik. Ma várjuk TJ főkapitány urat, hátha hoz valami anyagi segítséget (nem mintha idáig nem hozta volna).

Közben itt mellettem patkolnak a fiúk, s hallgatom a szakszöveget, ahogy a lovak ugrálnak:

- A fene azt a bakpatás nénikédet.
- B...d az anyád púposka.
- Hóvirág! (Bocs) Hó virág!
- Hóha, mert üttem!
- Szökkentesd arrébb!
- Akárhogy ütöm, nem áll meg!
- Álljon már meg!
- Össze ne ess má, kaptás bú!
- B... szom azt a búval bélelt bikabornyu mindenedet!
- Ne tapsikold, úgy üss oda, hogy a szeme kijöjjön.

„Nagy megtiszteltetés Bükkaranyos település számára, hogy az 1848-49. Szabadságharc emlékére szervezett 150. Évfordulós túra egyik állomáshelye lehetünk. Köszönjük a megtiszteltetést és megemlékezést. Az itt töltött idő emlékére sok-sok szeretettel és köszönettel.

Minden nap megszűnik valami, amiért az ember szomorkodik, de minden nap születik valami, amiért érdemes élni és küzdeni.

Bükkaranyos, 1998. június 16.

Polgármester asszony”

Közben Tóni bement a faluba, s a polgármester asszony írt a naplómba. Most folyik tovább a munka.

Különben a fiúk a legtöbb lónak becenevet adtak, így pl:

Hannibál	-	<i>Mundér</i> , Sípos alezredes lova
Becses	-	<i>Gaccsos</i> (Hóvirág, szolgálati néven – Hó, virág)
Rómeó	-	<i>Csámpás</i>
Lepke		
Cirbolya	-	<i>Murai gyerekek</i> , Murai Tóni lovai
Borbolya	-	<i>a szentháromság</i>
Kincses	-	<i>Négy lábra csámpás</i>
Szellő	-	<i>0022</i>

Június 17. szerda

Pihenőnap.

Június 18. csütörtök

A tegnapi napra csak ennyit szerettem volna beírni, hogy PIHENŐ.

Tóni hazaküldte, hazazavarta Lacit. Este összecsomagolt az öreg és elment. Elment vele a lánya, Timi is. Ő azért értékesebb volt annál, hogy a tábort itt hagyja.

Gesztely községig jöttünk, kikerültük Miskolcot. Felsőzsolcánál egy 48-as emlékműnél elhelyeztük a csapat zászlaját.

Most itt, Gesztely határában egy csendes marhalegelőn táborozunk. Annyira csendes, hogy itt van mellettünk a temető is.

29 km-t tettünk meg kissé borongós időben.

Este bent a faluban szóltak, hogy nagyon vigyázzunk az értékeinkre, mert elégé ragadoskezü emberek is laknak errefelé. Középső Sipi, Tóni volt az éjjeli őr, hatalmas tábortűznél, s a petrólámpák is már égtek. Nem történt semmi atrocitás. Gk. Sipi paprikáskrumplit főzött kolbásszal. Betörölték a fiúk.

Megjött Gyuszi családja, hozták Tündit is, s mint fent írtam, megjött TZ-vel középső Sipi is. Holnap Hannibált lovagolja.

Én nem ülök lóra, nem vagyok jól. Megy a hasam, a hátam pedig majd belukad. Fázom, s szakad rólam a víz.

Június 19. péntek

Tóni megy előre. Megállunk Monokon, Kossuth szülőhelyén, valami koszorút kell csináltatni. No és persze Tokajig is előre kell menni, hogy ha holnap este odaérünk, legyen takarmány a jószágoknak.

Azt hiszem, a múltkori megfázás most jött ki rajtam.

Legyesbényén a Mihálszki család babbal és lencsével támogatta a túrát. Köszönjük nekik.

Itt vagyunk Monokon, Kossuth Lajos emlékművénél.

A következő van írva a talapzatra:

KOSSUTH LAJOS
1802-1894
MONOKON SZÜLETTEM
AMOTT SZERENCSEI HEGY TÖVÉBEN,
AHOL A REGE SZERINT ÁRPÁD
A HONALAPÍTÁS ELSŐ ÁLDOMÁSAIT
MEGÜLLÖTTE.
TURIN, 1980. II. 12.

Kossuth Lajos – (Monok, 1802 – Turin, 1894) államférfi. A nemzeti függetlenségért, a polgári Magyarországért vívott múlt századi küzdelem vezéralakja. 1832 és 1836 között a pozsonyi diétán az Országgyűlési Tudósítások szerkesztője, majd az országgyűlés berekesztése után a Törvényhatósági Tudósítások szerkesztője. Lapját betiltották, és négyévi börtönbüntetésre ítélték. 1840-ben szabadul, és megindítja a Pesti Hírlapot. Lapja hatása óriási volt, ezért összeütközésbe is került a nála lényegesen óvatosabb Széchenyi Istvánnal, aki nem támogatta Kossuth radikális reformjait. Metternichnek egy ízben azt javasolta, hogy vagy végezzék ki Kossuthot, vagy emeljék magasba. 1841-ben könyvvitába keverednek: ez az úgynevezett Kelet népe-vita. A gazdasági önállóság megteremtésére Kossuth – egyébként összhangban Széchenyivel – megszervezte az első hazai Iparmű-kiállítást. Kezdeményezője lett az osztrák ipar termékei ellen bojkottot hirdető Védegyletnek (1844). Az ellenzék programjának törvénybe iktatása mellett volt. A Batthyány-kormány pénzügyminisztere. Mind szorosabb kapcsolatba kerül a radikálisokkal, javaslatára alakul meg a Honvédelmi Bizottmány. Nagy sikerű toborzókörutat szervez. Kezdeményezésére mondta ki 1849. április 14-én az országgyűlés a Habsburg-ház trónfosztását. Magyarország kormányzója. 1849. augusztus 11-én átadta a hatalmat Görgeynek. Törökországba menekül sok ezer honfitársával együtt. 1851-ben Angliába, 1851-52-ben Amerikába utazik, ahol nagy ünneplésben részesítik. Londonban telepedett le, s folyamatosan kapcsolatot tartott a nemzetközi emigráns körökkel és a korabeli vezető politikusokkal. Arra számított, hogy a nagyhatalmak közötti konfliktus nyomán Magyarország számára kedvező lehetőségek nyílnak a függetlenség megteremtésére. Óvta a nemzetet a Habsburgokkal való kiegyezéstől (Cassandra-levél, 1867). 1865-től Turinban (Torino) élt. Egy 1899-es törvény nyomán – hatálya rá is vonatkozott – elvesztette magyar állampolgárságát. A hír óriási felindulást váltott ki országszerte – ekkor a kisnemesi értelmiség nagy része már Kossuth-szakállt viselt – és tiltakozásul városok és községek tucatjai választották meg díszpolgárjukul.

Az utca másik oldalán az emlékműtől kicsit lejjebb található a Kossuth emlékmű, a Kossuth utca 18. szám alatt.

Műemlék
Kossuth Lajos szülőháza
Épült 1780-82-ben Copf stílusban
A XIX. században udvari
Szárnyépületekkel bővítették

Kossuth Lajos szemfedője és fejpárnája

Egy erős függetlenség érzelmű, lelkes csángó-magyar honleány Sipos Jánosné született Bereczki Annak a Brassó megyei hétfalusi csángó magyar nők nevében készítette el a halotti leplet és fejpárnát 1893 tavaszától az év októberéig. Miután elkészült a munkával, rögtön megkezdte a levelezést a kormányzó háziorvosával, dr. Bassóval és a turini polgármesterrel a tárgyak elszállításáról és megőrzéséről. A kormányzó halálakor került csak a szemfedő és a párna a nyilvánosság elé. Turin városa lefényképezte és közszemlére tette ki. Sipos Jánosnének is kiküldött dr. Bassó Arnoux egy képet, amely a mai napig megvan.

Kelemen György 48-as honvéd visszaemlékezéseiben a következőket mondja el:

A szemfedő 5 méter hosszú, 4 méter széles fehér moire selyem, melynek szélét köröskörül 18 féle selyemből, gyönyörű tűfestéssel, árnyalt himzésű gazdag babérgérland szegélyezi: a babérlevelek köreit aranyfonallal himzett bogvók ékesítik. A lepel lábtóli végének közepére arannyal és selyemmel himzett női kéz van alkalmazva, egy marék olajágot tartva. Fejtőji felső végére pedig a Kossuth család többszörösen nagyított címere van remek színezéssel hímézve. Továbbá laposan van szegélyezve és aszúrral kidolgozva. A girlandokon belül nagy arany betűkkel a következő jelige van kihímézve: „A derék nem fél az idők mohától, a koporsóból kitör és eget kér.” Ennek folytatásaképpen: „A hétfalusi csángó nők tisztelete jeléül Sipos Jánosné 1893.”

A fejpárna szintén fehér moire selyemből, brüsszeli csipkével szegélyezve és a csángó nők által gyűjtött rózsaszirmokkal töltve készült, a fej körzetét pedig remek tűfestésű himzett babérkoszorú képezi.

Megkoszorúztuk Kossuth Lajos emlékművét. A polgármester úr sajnos nem jött oda hozzánk. Igaz, később kijött a táborba, s két teljes percet ránk szánt értékes idejéből. Egyébként a falu szálás és szemes takarmánnyal ellátott bennünket bőven. Egy nagy pótkocsin van óriási víztartály, abból itatunk.

Megint a falu szélén táborozunk, szépen lekaszálták nekünk itt a füvet. Sajnos fa nincs, csak a legelő.

Fradilevest főztünk (mindent bele!). Jó íze van. Maradt még tegnapi paprikás krumpli – a székelyek szerint – pityóka tokány.

Ma éjjel én és Miklós lesz az éjjeli őr. Tóni előrement Tokajba intézkedni.

Megtettünk ma is 29 km-t.

Június 20. szombat

Mai útvonal:

Monok – Szerencs – Tarcál – Tokaj. A Tisza és a Bodrog összefolyásánál találkozunk. Tervezett táv **32 km.**

Épp ahogy ideértünk délután 3 órára, megint leszakadt az ég, ömlött az eső, egész 2 órán keresztül. Ekkor megjött TZ és családja, hoztak egy csomó finom kaját. Jól belaktunk.

A tokaji polgármestert nem igazán érdekeljük, nem is jött ki. Azt mondta, hogy egy ilyen szegény és kisvárosnak nincs kapacitása arra, hogy a lovastúrát támogassa. Tényleg tiszta szívből sajnáljuk ezt a „szegény” városkát.

Egy helyi lovas hozott egy fél kocsi szekér frissen vágott zöldet. Majd estére kaptunk tőle kukoricadarát és csöves kukoricát, és 5 liter jó bort is. Kudri Lászlónak hívják az urat. Köszönjük.

Több ember is eljött este a táborba, s hoztak bort, italt.

Este a fiúk kimentek ide a közeli kiskocsmába meginni egy sört. Tóni ezen úgy felhúzta magát (már azon, hogy neki nem szóltak a fiúk), hogy szinte kiabált velük. Azt mondta, ha valaki ittasan jön vissza a táborba, mindet hazaküldi.

Persze hogy az éjjel (tök részegen?) helyesbíték, erősen ittasan? jöttek vissza. Tóni megzakkant, értékelt. Közölte, ha most az 5 főt elküldi, a túra megakad, ezért inkább ő megy haza. Érdekes, hogy senki nem adott igazat neki, még TZ sem. Szerintem is eltúlozza a dolgot, s nincs igaza. Mártírt csinált magából.

Június 21. vasárnap

Reggel még mindig ott tartunk, hogy Tóni el akar menni. Nagyon helytelen felfogás, ám ő egy centit nem akar engedni az elveiből. Szerinte az összes embernek hozzá kell igazodni. Most megmondom, nem fog menni.

Tóth István főkurátor uram lóhalálában vágat ide Budapestről, TJ főkapitány valahol Oroszországban van, nem tud jönni.

No, erősen kíváncsi vagyok a mai fejleményekre. (Biztos vagyok benne, hogy Tóni továbbjön, van rá egy láda söröm.) Este van! NYERTEM! Van egy láda söröm! Tudom, hogy neki a legnehezebb a dolga, ő felelős mindenért, neki kell rohangálnia. Nagyon jó barátom, szeretem őt. De attól még elmondok mindent, ami részéről hülyeség. Össze kell szoknia ennek a csapatnak. Egyszerűen engedni kell neki. **ENGEDNI!** valamennyit az elveiből.

Ma rengeteg vendégünk volt. Bizonyítják a beírások is. Délután volt egy szép kis megemlékezés a főtéren. A város jegyzője volt a fővédnök. Kilenc lóval vonultunk fel, beöltözve, kicsinosítva, tökösen. Utána hivatalosak voltunk borkóstolóra a Rákóczi pincébe. Még egy kupica bort sem ittunk meg, leszakadt az ég, ömlött az eső, egy vágta jöttünk vissza a táborba. Természetesen mire a táborba értünk, az eső is elállt. Átöltöztünk és visszamentünk borozni.

Ági, TZ felesége főzött két bogrács gulyáslevest. Volt kaja orrvérzésig. (Hétfő reggelre sajnos a maradék megromlott, kiöntöttük.)

Június 22. hétfő

Számomra ismeretlen okból Tóni pihenőt rendelt el. Pontosabban én vagyok a balfácán, hiszen a menetrend szerint megyünk, csak ide Tokajba nem szombaton, hanem vasárnap kellett volna érkezni, s számomra azért van ez az időeltolódás. Szóval pihenő, ez a lényeg.

Elmentünk a helyi iskola kollégiumába, s megfürdött az egész társaság. Kaptunk szénát, zabot, s bort is. Lassan úgy leszünk, mint a rómaiak. Bor és kenyér mindig van. Kicsit a borokról.

Kaptunk olyan finom bort, hogy ilyen csak a mesében van, aztán kaptunk olyat is, hogy a petrólámpába el lehetett volna használni. És a kettő között minden átmenet volt. No és igen finom a házi pálinkák sora. Ha összegezem a dolgot, Tokaj mégis csak kitett magáért, ha nem is így indult a dolog. Jó volt itt lenni a Bodrog – Tisza összefolyásánál.

A vízszint emelkedett vagy egy métert, tán még többet is.

A Tisza rettenetesen sok hordalékot hoz, nagyon koszos a víz.

Ezek a fiúk kitalálták, hogy fürödjünk meg, no meg aki nem, az nem is tökök gyerek. Kell ennél nagyobb sértés? Persze, hogy benne voltunk a vízben két perc múlva. A víz állaga olyan, mint a kávé. Sőt egy kicsit koszosabb. No de egy huszárgyerek nem akárki.

Fürdés után beadtam Csabának az injekciót (kalciumot), mivel a feje úgy be dagadt, mint a szénaboglya. Megállapítottuk, hogy hülyék vagyunk (viszont nagyon bátrak).

Június 23. kedd

Még mindig azon makkolok, hogy a polgármesternek mi miért nem voltunk szimpatikusak, még csak meg sem nézte a táborunkat. Történészek, professzorok, szépasszonyok jöttek, ökelme polgármester úrnak mi annyit számítottunk, mint homok a szélben.

Viszont a jegyző úr nagyon tisztességes volt velünk. Őt szeretjük.

A kollégiumban, ahol fürödtünk, tényleg rendesek voltak velünk. Hálánk és szeretetünk az övék. Viszont a camping, itt a két folyó találkozásánál gusztustalan volt. Még hideg vizet sem adtak, sőt pénzt akartak kérni, pontosabban kértek is, azért hogy ott fürödhessünk.

Most reggel eljött a táborunkba dr. Varga István fogorvos, szájsebész. Ő kezelte Jére Pityu fogát, arcát stb. Köszönjük.

Ráadásul a doki elhívta a csapatot a nem messze lévő hétvégi házához, ahol vendégül látott bennünket.

Elégé húzós volt a nap, erdőn-mezőn, betonon.

46 km-t csavart le a csapat.

A csapat szétszakadt, Gk. Sipi Csabival Lepkét Gödöllőre vitte a kórházba, mert nem gyógyul a lába. Mivel elment a teherautó (úgy kértünk kölcsön egy ló-

szállítót), a cuccot nem tudjuk hozni magunkkal, ezért ott maradt vele Juri és Ildikó. A többiek vonultak. Még Martin is lóra ült, Gúnárra. Fájts is este elég rendesen a feneke.

A kedélyek estére megnyugodtak, de ilyen mélyponton még nem volt a hangulat. Tóni úgy döntött, hogy inkább elmagyarázza az útvonalat Ábel Istvánnak, s mehet ő elől.

Nem tudom, hogy már miért előbb nem? Hát ha az a két ló egyszerűen csak elől tud menni, ha nem elől van, ledolgozza magáról a húst, olyan idegbolondok.

Ha látnak valakit maguk előtt (más lovat), azonnal le akarják hagyni.

Éjjel először Tóni, majd én voltam őrsegben. Itt Nyitrán a falu szélén a volt lőtérén az erdő mellett álltunk meg táborozni. Van egy nyomóskút, itatással nincs probléma, a Nyva pedig hozta a lovak takarmányát. Szemest és egy nagy bála szénát.

Estére Miklós szalonnát sütött, s szedtünk özlábgombát, amit frissen a szalonnaszírban Jenő sütött meg. Nagyon jó volt, éjjel benyomtam vagy öt liter vizet.

Június 24. szerda

Előre, 4-kor etetés, korai kelés a tábornak.

A mai táv **54 km.**

Húzos lesz. Erősen süt már kora reggel is a nap, ma biztosan nagyon meleg lesz. No befejezem, megyek nyergelni, s indulunk. Este találkozunk.

Elég kacifántos nap volt ez. No, nemcsak a megtett 54 km miatt, hanem az idő, az! Hol esett, hol elállt. Annyit öltöztünk, mint egy menyasszony a lakodalmán.

A pénzünk elfogyott, kaja csak kenyér van és szalonna. Rekviráltunk egy kis újhagymát, így már tűrhető.

A kocsi a két fiúval nem jött vissza, s este találkoztunk velük, itt Nyírkátán a foci pályán lévő táborunkban. Kojakot visszahozták, most a lovak 14-en vannak. Lepkét benntartották a kórházban, eléggé csúnya a lába. Várni nem lehet, valami vadhús nőtt a seb környékén. Szellő se jön vissza, a sügyén egy daganatot találtak, az orvos felvágta és állandóan levedzik.

Hiába vigyáztunk ennyire a lovakra és vigyázunk most is, mindig megvan a baj.

Jurij és Ildikó Grafittal, a kiskutyával még mindig Tokajon vannak, várják a teherautót. Este Sipi nem tudott még menni értük, mert annyi pénz nem volt, hogy tankolni tudjon.

Eljött a polgármester úr Jeney Sándor és helyettese, dr. Nagy István (4333 Nyírkáta, Császári u. 29.) és hoztak szénát, szemestakarmányt, sőt liter igazi **szilvavapálinkát**.

Tóni kért tőlünk 20 eFt-ot, hogy a teherautóba tankolni tudjunk, mi pedig valami ennivalóhoz jussunk azzal, hogy a ma esti határátkelőhöz odaérkezik majd TZ és ő a pénzt visszahozza.

A polgármester úr adott 15 eFt-ot, a helyettese pedig leperkált 60 eFt-ot azzal, hogy a pénzt nem kell visszaadni, csak azt kéri, hogy a fiúk, a csapat menjen végig a túrán, ne adjuk fel!

Sokáig csend volt, köpni és nyelni nem tudtunk a meghatódottságtól. Olyan városok, akik nem fogadtak, vagy fanyalogva néztek bennünket, olyan főváros, aki azt se mondta: Isten véletek, jó utat, VEGYETEK ERRŐL A KIS FALURÓL PÉLDÁT! Ők az igazi magyarok, itt a határszáron, nem TI, pöffeszkedő, zsinóros, dolmányos mindenki fölé helyezkedők. Mert mi értetek is indulunk, mindenkiért, aki magyarnak vallja magát. Értetek kínlódjuk sokszor az utat, értetek hagyunk ott családot, állást, kényelmet. S ti, le se szartok bennünket. Sőt, az egyszerű, vidéki kisembereket se, akik pedig első szóra segítettek, s segítenek BÁRKINEK, aki rászorul, aki megkéri őket.

A vonulásunk majdnem fele, erdőben, földes úton történt a mai napon. Még szerencse, mert legalább tudunk rengeteg gombát szedni. Sok özlábat és kerti csiperkét. Remek gombapaprikást készítettünk Jenővel. Gyuszi a maradék pénzen vett 2 doboz tejfölt, azt még belekevertem, igazán prima lett. Azért is volt nehéz a vonulás, mert ahol gombát láttunk, le a lóról, leszedtük a gombát, vissza a lóra és tovább. Hát mit mondjak? Elég fárasztó. A térdeim, s az egész lábam estére úgy fájt, mint egy reumás öregemberé. Mondjuk megérte, mert legalább egy jó főtt ételt tudtunk enni estére.

Sajnos ma nem hiszem, hogy tudunk szedni gombát, végig betonúton megyünk a határig, Csengerig. Az ide **60 km**. Nem tudunk az erdei úton menni, mert kiöntöttek a folyók, a Szamos, a Maros, s a többin is olyan nagy az árhullám, hogy átmossa az utakat. Kerülő úton haladunk ma előre.

Ennek a piszok Jére Pistinek olyan marha nagy szerencséje van, hogy az fantasztikus. Ahol haladtunk gombászott. Látjuk ám, hogy egy domb tövébe áll egy autó, mellette bókászik valaki. Mondom nekik: – az a nő ott meg mit csinál? Erre Pisti: – Az nem nő.

Erőlködünk egy darabig, erre megunta, s közli, márpedig ő odavágtat, s megkérdezi. Szót tett követett, pillanatok alatt odaért, körbevágta a kocsit, a nővel (mert persze nő volt) beszélt valamit, s vissza hozzánk. A lényeg a következő: az autóban egy férfi és egy nő szeretkezett, s a barátnő addig kint békésen várt. De mint igazi fehér ruhás szűz, Pistinek felajánlotta, hogy 2 eFt-ért elmegy vele egy körre. Na most a fiú ettől úgy megijedt, hogy egy vágásban jött vissza édes csapatához.

Cukkoltuk is egész nap, hogy ilyen olcsó lehetőséget kihagyott. Végül már csak nevettünk, hisz négyünknek nem volt, nincs annyi pénze, hogy gyalog elmenjünk az ingyen WC-re. Le vagyunk égve, mint a brüsszeli kapucagyár.

Összegezve:

1. Én már három hónapja eljöttem otthonról és még egy meztelen aktot, vagy egy puccos újságot sem láttam.
2. Ez a piszok élőben egy igazi show-műsort látott, egészen közelről, még szagolhatta is.
3. Olyan ajánlatot kapott, hogy na.

Hát mi ez, ha nem szerencse?

54 km-t tettünk meg.

Június 25. csütörtök

Tegnap estére, ahogy Tóni megkapta a pénzt, Gk. Sipi elment, visszament To-kajba a két és fél csapattársunkért (két ember, egy kiskutya).

Ma reggel még nem ért vissza.

A társaság reggelizik, a maradék gombát melegítették fel. Hidegen is jó íze van ám! Megkóstoltam. Jó húzós napunk lesz. De jó lenne ma pihenni. Fáj minden porcikám. Az eső most is csepeg. Még szerencse, hogy nincs az-az eszméletlen meleg, mert meglottyanna az agyunk a lovon.

Mire Mátészalkára értünk, kisütött a nap, s végig meleg volt az úton. Györte-leknél itattunk, itt ért utol bennünket a két autó. Megint együtt a csapat.

Éjjel Misi, Miklós és Martin volt őrségben, mivel még Jurij nem jött vissza, így Martin egész éjjel húzta az ígát.

Két óra után Misi elaludt a tűz mellett a hálózsákjában. Martin és Miklós a ki-csit pokróccal, hálózsákkal együtt összecsavarták, manilamadzaggal összekötöt-ték, összepólyálták, mint a múmiát és feldobták az utánfutóra. Hajnalodott, mire Misi ki tudott szabadulni. Mire megtalálta a bicskáját, s szétvagdosta a köteleket, leverte a víz. Pedig hideg volt. Ez a két elvetemült meg a Nyva mögött röhögtek rajta.

Na Martin elbújt valamelyik kocsira, Miklós a tűz mellé ledőlt, erre Misi úgy kikente betadinnal, hogy reggelre bármelyik csatába induló sziú indián megiri-gyelhetne volna a harci színeit.

A déli pihenő Ökörítőfülpös után a legelőn történt. A lovak ettek, mi is, hiszen most már van konzerv a teherautón. Tóni előre ment kaját s szállást intézni, mert a vizek áradása miatt a megbeszélt esti pihenőt, ahol táboroztunk volna, elöntötte a víz. Jére hajt helyette.

Még tegnapi vonuláskor történt, hogy egy kisteherautó ért utol bennünket, a platóján romák ültek. Felkiabált az egyik kisebbség Tóninak:

– Sógor, mi van, ti sem szerettek dolgozni?

Hiába, a családja rögtön megismerte Tónit.

Pátyod községben egy vadonatúj polgármesteri hivatalt láttunk. A márvány-tábla szerint 1998. március 15-én a 48-49-es szabadságharc tiszteletére adták át. Hát rajtuk nem múlt, mert igen szép épület sikeredett az igyekezetükből.

Valahol ezen a tájon Tóni megállította a csapatot egy közért előtt (visszajött elénk), s egy kis flakonos hideg, mit hideg, jéghideg! ásványvizet és egy Cornetto fagyit hozott ki mindenkinek. Jólesett abban a nagy melegben, jobban mint az anyám teje.

Egyes piszkok morogtak velem az élen, hogy ennyi pénzért vehetett volna egy korsó sört is, ám így is jólesett a dolog.

Mire Csengersimára értünk, hát erősen megfáradt a banda, ló, ember egyaránt.

Megtett táv, az eddigi csúcs: 61 km.

Innen a határátkelő 2 km-re van. Az úton annyian állítanak meg és gratulálnak

a túrához, hogy ez szinte hihetetlen. Jött egy úriember, épp itattunk, s közölte ő az állatorvos, most mi van, már átkeltünk? Mert ő csak szombat reggel 9-re várt bennünket.

Megnyugtattam, hogy semmi nem változik, pénteken pihenünk, rendbe szedjük magunkat, s az eredeti terv szerint haladunk tovább.

Tónit megcsíphette egy jótékonsági láz, vagy tökön rúgta a ló, mert estére mire a táborba értünk, szintén kitett magáért. Vett vagy 8 kg csirkehúst, mellnyesedéket, zúzát, szárnyat, májat, tejfölt.

Gk. Sipivel főztünk egy jó kis csirkepörköltöt, az emberek tényleg kiéhezve egy jó kajára ették, de feszt. (Maradt reggelre is.)

Csak kenyérrel ettük, azt mondta a kapitány, kibőjtöltük, végre lakjon jól mindenki hússal.

Grafit, a kiskutya úgy jóllakott, felborult, mint az üres hordó.

Itt a foci pályán, ahol táborozunk, mindenhol tocsog a víz, minden vizes. Ahogy ideértünk (van itt egy kerti csap) engedtem egy láda vizet, s a jéghideg vízben megfürödtem. Hű de jólesett.

Június 26. péntek

A tegnapi fürdés után bekentem a fenekemet és a combomat, ott ahol a nyereg feltörte. Azzal a kenőccsel, amit még Szécsényben kaptam Attilától. Tényleg csodaszer, reggelre minden bajom elmúlt.

Húzós volt ez a három nap, nagyon húzós:

**61, 54, 46 km,
tehát 161 km.**

Ezt a lovak is megérezték, most hogy felkeltem fél 6-kor, még mind aludtak. Nem baj, ma pihenő van, aludhatnak, ehetnek, pihenhetnek egész nap.

Tóni az este hozott 3 kanna kb. 15 l sört, még maradt itt bőven. Iszogatok, sörözgetek.

Ilyen a tábori élet!

Ja, és közben ettünk is Jenővel. Ő, s előtte Jére Pisti volt a bakter. Egyébként éjjel zuhogott az eső. Kellett erre a „kiszáradt” földre. Ha minden igaz, ma délután elmegyünk itt a faluban valahova fürdeni, majd a nap folyamán kiderül.

A fürdésből annyi lett, hogy négyen elmentek az öregek otthonába, s ki is fürdötték a 120 l melegvizet. Legalább nekik jó volt.

Délután sok-sok vendég érkezett.

Megjöttek Ábel Pisti szülei, Tündi, TZ-ék és Gyuszi családja. Pisti szülei rengeteg ennivalót hoztak és TZ-ék is. Megint van sok ennivaló.

Egész nap dolgoztunk. Kocsi, konyha, teherautó rendezés. Ami cucc nem kellett lepakoltuk, s Ádám Pisti szülei elvitték.

Végül is, hogy egyszerűen fejezzem ki magam, sokat melóztunk. **De mindenki ám!** Patkolás, főzés, pakolás, a rosseb egye meg, ez minden volt, csak pihenőnap nem.

Június 27. szombat

Hajnali kelés, ki az ágyból. Pakolás, s irány a határ.

Fél 9-re odaértünk, a magyar oldalon nem sokat tökölték, 9-re a román oldalon voltunk. Fél 11 után kész volt minden, TZ felesége Ági, gatyába rázta az egészet. Nagyon meleg van a mai nap. Fárasztó volt a meleg az ideg (várakozás) miatt. Nem voltunk biztosak abban, hogy átengednek bennünket. Mindenki előtt ott lebegett a szlovákiai átkelés, pontosabban át nem kelés réme.

A határon Gyuszi felesége Zsuzsi és TZ-ék jöttek át velünk. Most itt táborozunk egy legelőn, Madaras község határában. **Sem enni, sem innivaló nincs!** Csak amit magunkkal hoztunk. Már a lovaknak nincs ennivaló, az embereknek mint említettem bőven van!

Ági és Zsuzsi rengeteg sok sült krumplit készített tárcsán. Pardon! Pityókát **szalmásan, Ágisán!** Valami eszméletlen jót ettünk belőle.

Jenő ki lett mentve a pityókasütésből. No majd holnap!

A határátkelő után megállított bennünket a rendőrség. Balogh Andrej a Megyei Rendőrfőkapitányság helyettes vezetője volt és felajánlotta a segítségét.

Szatmárnémedin átkísértek a rendőrök és azt is megígérték, hogy a másik megyébe is átszólnak és ott is segítenek nekünk.

Megtett táv: 28 km.

A határon mind a magyar, mind a román oldalon TV-sek fogadtak bennünket, s egy pár újságíró is. Sőt, egyikőjük eljött egészen ide a táborig, s Tóni fogatán ülve, vele interjút készített, majd itt a szálláshelyen velünk is. Őt Bódi Sándornak hívják és a **FRISS ÚJSÁG-tól** jött.

Felajánlotta, hogy Romániában, ha bárhol szükség lesz rá, ha segíteni kell, rögtön jön. Innen 2 km-re van az Erdődi várkastély, melynek kápolnájában esküdött örök hűséget Petőfi Sándor Szendrei Júliával 1847. szeptember 8-án. Van ott egy Petőfi emlékmű, s emléktábla is (ezt este a helyiek mondták). Egyébként Petőfi Júliával Szatmárnémediben ismerkedett meg, egy bálon. Nagy-nagy szerelem lett belőle.

Ennek a piszok Jérének megint nagy szerencséje volt. Ahogy a falun végigjöttünk, egy pár lány integetett nekünk. István szólt, s elhívta őket ide a táborba. A lányok visszahívták őt egy üdítőre, s ők jól elbeszélgettek. István kajlizott, azt lódította nekik, hogy 23 éves budapesti lakos és nőtlen. Kajálták a csajok.

Este egy kis buli volt, sok helyi jött a táborba. Egyébként Gyuszival előre szadtunk a Nyvával megnézni az utat, amit Tónival eredetileg bejártak.

Az út egy földút, teljesen járhatatlan, a sok kátyús mocsár miatt. Azt mondják a helyiek, hogy két hétig egyfolytában esett az eső. Akkora vizek vannak, hogy a környéken csak úszva lehet közlekedni, vagy a betonúton. Így mi is azon megyünk tovább.

Június 28. vasárnap

Ma reggel elment TZ, Ági és Zsuzsi. Kissé fülledt az idő, ma biztos megint nagyon meleg lesz.

Jól élünk, van sok ennivaló, igen finom szalonna, van paprika, paradicsom. Úgy élünk, mint a kínai császár.

A mai napra tervezett penzum **42 km** Bobotáig. Ott lenne a következő tábor. Na indulok nyergelni. A tervezett Bobota tiszta román település, hát nem szívesen láttak ott bennünket, így továbbmentünk. Morad falu határában álltunk meg. **Se víz, se ennivaló, se semmi!**

A déli pihenőtől Misi előment Gyuszival, s ezt a vizes patakparti helyet is csak nehezen szerezték meg. Majd a szomszéd faluból, ami magyar település, kaptak szénát. Itt pedig az utolsó házban, velünk szemben, onnan tudtunk itatni.

Mint említettem, az erdői vár romjainál megálltunk, fotóztunk. A vár a II. világháború alatt felrobbant (lőszerraktár volt), de a romvár így is megkapó. Egy emléktábla, márványtábla van a bástya falán a következő szöveggel:

EZ AZ EMLÉKTÁBLA
ŐRZI PETŐFI SÁNDOR
FORRADALMÁR KÖLTŐ
EMLÉKÉT, AKI
1846-47-BEN EZEN A
VIDÉKEN ÉLT ÉS

Innen a tábla szét van törve

A várdombbal szemben van a Petőfi emlékmű a kis völgyben. Egy volt tó partján, ugyanis a tó már régen kiszáradt (az emlékművet is lefotóztuk). Az ott lévő márványtáblán a következő áll:

Álldogálok a tó partján
„szomorúfűz mellett”
Petőfi, 1846.

A szomorúfűz stimmel. Ám hol van már Petőfi, s hol a tó kék vize?

Mintha átok ülne a tájon, a tőrendszert benőtte a gaz, s tele van mérges kígyókkal. Az emlékművet 1990-ben március 16-án ismeretlenek felrobbantották, pont éjfélkor. 1991-ben állították helyre. Nagy errefelé a gyűlölködés.

Nagyon meleg volt egész nap. A déli pihenő egy kissé elhúzódott, így Monod faluhoz későn érkeztünk. Jenővel megint krumplit, szalonnát és kolbászt sütöttünk. Mire megvacsoráztunk, dörgött, villámlott. Vendégek is jöttek: Kiss Bálint RMDSZ helyi elnöke Sarmoság faluból és Kocsis Mihály szintén onnan. Ő segített és fát is adott. Forgács Samutól pedig kaptuk a szénát ugyancsak Sarmoságban.

Június 29. hétfő

Éjjel fél 12-ig szakadt az eső. Most reggel egy mocsárban állunk. Egy óráig én voltam fent Martinnal, engem Fodor Miki váltott szolgálatban. Ma ismét mennek előre Gyuszi Misivel, intézni kell a takarmányt és a szállást is.

Egyébként a mai nap egy kisebb ünnep, ma két hónapja indultunk.

„1998. VI. 29. reggel hétfő. Tegnap, vasárnap nem hittem a szememnek, amikor összetalálkoztam ezen vándorcsapat két előfutárával és később az egész csapattal. Miután megfordultam a táborban is, úgy éreztem, hogy egy új világba pottyantam, pedig a tábor egy román falu mellett állomásozott. Életem egyik nagy élménye marad, hogy beszélgethetünk ezekkel a bátor és tiszteletreméltó magyar testvéreimmel, akik vállalták azt az utat, amelyet járnak, amit már sajnos sokan elfelejtettek, vagy egyáltalán nem is tudják, hogy mi történt 1848. esztendőben azokon a helyeken, ahol ezek az emberek végigjárnak. Csodálom őket, a kezdeményezést és kívánom, hogy Istenünk vezérelje útjainkban és segítse haza családjukhoz...

Kiss Bálint Sarmoság”

Átkeltünk Szilágysomlyó városán. Utána pedig Kraszna („A világ közepe” a polgármester úr megjegyzése szerint) nevű nagyközségben pihentünk le a sportpályán.

Ez a terület Szilágy megye, az itteniek véleménye is az, hogy nagyon szegény terület. A falu, ahol megálltunk, viszont kilóg a sorból, mert tehetősebb, szorgalmasabb emberek lakják.

„A véletlen és a sarmasági Kiss Bálintnak köszönhetően Krasznán pihent meg az a kis csapat, amely felvállalta azt a több mint 60 csatahely felkeresését 4 országhatáron túl, amely az 1848-49-es szabadságharc számos dicsőségét és fájó veszteségeit hozták a 160 napos fárasztó nomád élet kis közösségünk nagy-rabecsülését vívta ki e kis csapat iránt. A krasznai futballpályán kitűzött zászló testvéreink szeretetében lengte körül szilágysági közösségünket. A holnapi Csucsra felé vivő úton kívánjuk, hogy gondolatok vissza ránk, járjatok eredménnyel és sohase kerüljétek el a hepehupás vén Szilágyság e kedves és barátságos faluját, Krasznát.

Sok szeretettel

Démös Lukács polgármester

Nagy István RMDSZ elnök

Boros István tanácsos

Nagy Károly megyei tanácsos”

Annyi szeretettel fogadtak bennünket, hogy azt leírni, se elmondani nem lehet. Jenővel és a kultúrotthon vezetőjével, Nagy Istvánnal elmentünk az öreg temetőbe, ahol két 48-as katona sírja található. Mindkettőnknek egy ember magasságú sírköve van, s a következők vannak ráírva:

Itt nyugszik
Kaáli Nagy Domokos
1848/49 harcból hadnagy
a krasznai járásnak
35 éven át főszolgabírája
1833-1900

PÁLFY IMRE
1848-49-es
honvéd zászlótartó
Született: 1810.
Meghalt: 1898. okt. 9.
Emelte e kegyelet
1901. márczius 15-én

Tisztelünk benneteket és szeretünk is tégeteket nagyapáink. Pihenjete békében!

Június 30. kedd

Két nappal el vagyok maradva a naplóírás területén. Pótolom!

Tehát (ma egyébként szerda van) hétfőn a mocsárból elindultunk Krasznára.

Ez 46 km volt.

Krasznán a sportpályán álltunk meg. Annyi vendégünk volt, vagy vendéglátónk, hogy elmondani nem lehet. Jó volt ott lenni!

Aztán kedden elindultunk előre Csucsára. Fontos elmondanom, hogy Kiss Bálint a helyi RMDSZ egyik tisztségviselője velünk jön tovább a túrán. Így egy fővel szaporodott a csapat.

Szép volt ez a keddi nap, nagyon szép. Végre igazi huszáros élet köszöntött ránk. Először is imádtott Botond nevű hátasom úgy vágott bele a földbe, hogy arra sem volt időm, hogy levegőt vegyek. Ábel Pisti rögtön kocsi után kötötte, én pedig elfeküdtem a kocsijára, mert a derekam úgy fájt hogy! Arra ébredtem egy óra múlva, hogy egy patakban állunk: kocsi, ló. Így itattak a fiúk.

Délben egy erdei tisztáson állt meg a csapat egy forrás mellett, ez volt a pihenő. Nehogy valaki azt mondja, hogy nem írom a teljes igazságot, hát bevallom! Nem voltam szomjas! Hiába, ilyen a tábori élet.

Jenő felült régi kedvencére Merkúrra. Olyan szép a magyar igazság, hogy Jenőt háromszor verte oda. Odalett a nadrág, a bőre, a lába és a keze (megnéztem most reggel, még él).

Délben Misi cserélt Öcsivel, mármint Miklóssal. Misi hajtott, Miklós pedig felült Hannibálra. Itt a hegyek között a szerpentin utakon van lehetőség a lóháton jobbra-balra kalandozni.

Miklós élt is vele, míg egy rendesebb bal kanyarban úgy elcsúszott lóval együtt, hogy se a kezén, se a hátán nem maradt bőr.

Szerencsére a lónak semmi baja sincs. Azóta gyengélkedőn van a saját kocsiján. Nekem senki ne mondja, hogy nem zajlik az élet rendesen.

Sehol nem várnak bennünket, nincs semmi.

Július 1. szerda

Csucsától 1 km-re álltunk meg a hegyek között, valami nagyon szép helyen.

Ennyi lovas, ekhós sátor cigányt életemben nem láttam. Beállnak élénk, mögénk, be a sorba és kiabálnak, beszélnek. Lehet, hogy így mosdatlanul, koszosan, szakállasan úgy nézünk ki, mint ők. De szerintem a lovaink, kocsink és felszerelésünk alapján tán csak mások vagyunk.

Ma pihenő van. Itt az erdő és hegy tövében állunk. A lovaknak nincs semmi ennivaló. Nem értem, hogy Tóni tavaly lejárt, pontosabban bejárta ezt az utat. S azt mondta, itt minden meg van szervezve, várnak ránk, lesz enni-inni, meg minden.

Amióta átjöttünk a határon, azt sem tudják, hogy létezőnk. Lassan megint elfogy minden ennivaló, embernek, lónak egyaránt. A Tóni által beharangozott díszmenetből tényleg lassan egy kolduló szabadcsapat lesz.

Teljesen más úton megyünk, mint amit ő megnézett. Szerintem fogalma sincs az egészről. Ha Misi, Bálint és Gyuszi nem megy előre, éhen pusztultak volna már a jószágok. Egy jó dolog azért van! **Elállt az eső!** Egész nap lazítottunk; patkolás, főzés, mosás, ahogy illik egy pihenőnapon.

Többször megfürödtünk a kis patakban, mostunk, s a lovat is többen lemosták. Szép tiszták. Idáig ez volt a legszebb táborhely. Csak annyi itt a szekeres cigány, hogy nem győzzük elzavarni őket. Jönnek a véreink.

Délben, míg Ábel Pisti lefeküdt, a két legelésző lovát valami piszok felvitte a patakon, a tábortól jó messzire kikötötte. Na volt is rohangálás. Csabival pattantak lóra, indultak keresni a lovakat. Sík ideg volt Pisti, hogy eltűntek a szolgálati hátságok. Kerestük mi is igen erősen. Hát uram fia, egyszer csak megjelent a két Hóvirág, békésen ballagtak a patakon lefelé. Egyébként nagyon köves a patak, fáj is a lábam, pontosabban a talpam, de rendesen.

Tóniék bejárták az utat, előre. 44-46 km körül lesz a mai fejadag.

Július 2. csütörtök

Ma Miklós helyett Misi hajt. Miklós eléggé rossz bőrben van. Jenőnek is rendszeren meg van dagadva a lába, de felül Círbolyára (nosztalgiazik a fiú).

A megtett táv 52 km.

Járhatatlan a hegyi utak egy része, ezért Csucsától visszafelé jöttünk, hogy betonúton haladjon a csapat.

Bálinték előrejöttek, de se takarmányt, se ennivalót nem kaptunk senkitől. Tóni pénzért vett takarmányt. Útközben szakadt az eső is, dörgött, villámlott. Nem várnak sehol, mindenünk elfogyott.

Éjjel én voltam a bakter, utánam Misi. Mindenki görcsölt, s rohant a bokrosba. Gyuszi egyszer majdnem beleült Tóni ölébe, olyan sürgős volt a dolog.

Július 3. péntek

Az este olyan hasmenési láz tört ki a táborban, hogy az éjjel nagyobb volt a forgalom a kocsik között, mint Pesten a Nagykörúton.

Most reggel valami eszméletlenül rosszul vagyunk egy páran. Olyan hasfájásom van, majd belebolondulok. Írtak ki gyógyszert a helyi orvosiban, s szedjük, de erősen. Azt mondja a doki, hogy kolerajárvány van, fertőzöttek a vizek, nagyon kell vigyáznunk. No, más nem is hiányzik nekünk, csak az, hogy a tábor tönkremenjen a betegségben.

Az éhezést, a fázást, a fáradtságot leküzdjük, bírjuk. Ám a hasmenéstől szörnyűbb nincs. Lóról le, lóra fel, kocsiról le, bokorba be, s ha az ember egy kicsit késik, lehet nadrágot cserélni.

Szép helyen lovagolunk, ám iszonyatosan nagy a szegénység.

Még tartjuk magunkat, a lovak is bírják a tempót.

Most van itt a kolozsvári TV forgatócsoportja, s filmet készítenek a csapatról.

Tóniék előreszaladtak reggel megnézni az utat. Mint említettem, ott az út nagy része járhatatlan, s igen nagy kerülőket kell tenni, állandóan ellenőrizni muszáj az utakat. Most a hegyek között megint 50 km felett lesz a vonulás, nagyon-nagyon nehéz terepen.

Ez a település, ahol megálltunk, Drág község. A helyi malomból kaptunk búzát és kukoricát (1-1 zsák). Ifj. Rác Márton adta, nagyon köszönjük.

Ebben a községben Rác Mártonék az egyedüli magyar család. Kaptunk tőlük kukoricadarát egy nagy reklámszattyorral, Jenő puliszkát fog főzni belőle.

A Gazellában utaztam Bálinttal. A betonúton mentünk előre. Panticsen faluban, ami tiszta román település, bementünk a polgármesterhez. Még arra sem adott engedélyt, hogy éjszakára megpihenjünk, sőt, két rendőrt is ránk küldött, akik piszkáltak bennünket.

A csapat közben továbbhaladt és a következő falu szélén, a semmi közepén egy bekerített lucernásban álltunk meg. Ez is egy román emberé, nem is tud magyarul, de nagyon segítőkész volt velünk. Egy kis tanya van itt mellettünk, onnan itatunk.

Este persze megint jöttek a rendőrök, de ezek legalább rendesek voltak. Összesen 1 zsák kukoricánk és két villa széna maradt a reggeli etetés után.

32 km-t tettek meg a lovasok, keresztül a hegyen. Nem akadtak el sehol, a Nyva a két baskír fiúval állandóan ott volt segíteni, ha kellett.

Menetben kaptak 2 juhsajtot, finom. Sőt, másfajta sajtot is kaptak, de ez inkább túrós. Ez is igen jó. Először életemben, de a legtöbben is, most laktunk jól juhsajttal.

Július 4. szombat

5 órától etettem 6-kor kelt a tábor. Most Rikoltót patkolják, elhagyta a jobb hátsó lábáról a patkót.

Most tudtam meg, hogy ahol táboroztunk, vásár szokott lenni, ezért van bekerítve. Aki tegnap este ideengedett bennünket, az a fiatalember a TSZ-től bérlti területet, s állatvásárokat szokott tartani.

Csistur a település neve, aminek a szélén van e hely.

Ma irány Dész, a térkép szerint 35 km-re van ide. Tóninak előre kell mennie, mert a lovaknak nincs semmi ennivalójuk a zsák kukoricán kívül.

Rikoltónak nyugtatót kellett adni, mert csak így lehet megpatkolni. Ezért csak 11 órakor tudtunk elindulni. Mire beértünk Dészre, este 6 óra lett. Az úton végig szerpentinben jöttünk.

Tóninak csak este sikerült táborot szerezni a város túloldalán egy tölgyes ligetben. A szemes már ott volt, ám szénáért ekkor indultak el Gyuszi Jenővel.

Természetesen ahogy kifogtunk, zuhogni kezdett az eső, csak úgy ömlött. 35 km volt a város és még 4 ahogy áthaladtunk rajta.

A vizet megint elég messziről kellett hordani itatni.

Július 5. vasárnap

Arra ébredtünk fél 5-kor, hogy valaki eszméletlenül üvöltözik ékes román nyelven. Itt mellettünk van egy vendéglátóhely, ennek a vezetője félig bepálinkázva üvöltötte, hogy menjünk innen, mert ez az ő területe. Ha nem megyünk, ránk hívja a policájt. Hiába, „imádnak” itt bennünket. Ha Tóni nem jön le a kocsiról, Jurij megveri a férfit.

Az ürge már egy órája itt visít, lassan mindenki felébredt, mindennel fenyegetődzik. Nem érti a bunkója, hogy a polgármester és a rendőrfőnök jelölte ki ezt a helyet nekünk pihenőre. Mintha a fának beszélne a fiúk, Miklós és Bálint felváltva mondja. Ez a barom meg csak fenyegetődzik, hogy hozza az embereit, a rendőröket, meg a fél várost és kivernek innen bennünket. Végül Tóni azt mondta, hogy felkel a tábor és messzebb megyünk, be az erdőbe.

Ha minden igaz, ma pihenő van a terv szerint.

No kiderült itt minden, hogy miért van az egész. Amikor Tóni azt mondta, hogy elmegyünk, a fafej rögtön mondta, hogy fizessünk neki 100\$-t és maradhatunk.

Este Martin, itt a kiszolgálólánnyal megegyezett, hogy 25\$-ért lefekszik vele. Erre megjött ez a bunkó és 60\$-t kért a lányért, az ő részét is rátéve. Ezt persze nem fizette ki, igen erősen sokallta az árat (egyébként helyes lány volt). No ez itt a probléma, a pénz. Az anyját ez a kövér disznó 1 forintért biztos megerőszakolná. Komoly pénzt gondolt behajtani rólunk, ez nem jött össze, ezért van az egész hajcihő.

„A szabadságért amióta az ember ember, küzdenie kellett. Talán egyik legféltebb kincsünk a szabadság. Ezt érezték meg őseink, amikor küzdöttek a szabadságukért és a mi szabadságunkért is, mert a jelen pillanat küzdelmei mindig a jövőbe is nyúlnak. Felemelő érzés volt látni ezt a lovastúrát, akik fáradozásikkal fejezik ki tiszteletüket őseink iránt. Isten áldja további útjukon.

Dés, 1998. VII. 5.

Ferences testvéri szeretettel

Damján testvér”

A délelőtt folyamán elmentünk fürdeni a ferences rendi kolostorba. Összeismerkedtünk a szerzetesekkel. Jó fejek. Nem is gondoltam volna róluk. Valahogy más életet képzeltem el. Délre főztem pityókat vízben és sütöttem sok szalonnát.

Délután fél 3-kor felvonultunk, elindultunk Dés városába koszorúzni. Természetesen alig indultunk el, rögtön eleredt az eső, bőrig áztunk díszruhástól, lovastól.

A református templom előtt sok-sok ember várt bennünket. Onnan felvonultunk a Kakas hegyre, ahol az emlékmű van. Utánunk a rengeteg nép. Igen megható volt. Az ezredes úr elmondta, hogy azon a helyen 1849-ben 7 nemzet fiai küzdöttek egymás ellen. Mi nem a magyar emlékművet, hanem a 7 nemzet emlékművét koszorúzzuk meg.

A táborba visszamenve sok ember jött el hozzánk, rengeteg enni- és innivalót hoztak. Damján testvér ferences rendi szerzetes hozott egy tyúkot, amit azon melegében feltettem levesnek. Igen jól ettünk belőle. Dúskáltunk a sok jóban.

Ezt az erdőt, ahol táborozunk, Bungurnak hívják, a II. világháború idején koncentrációs tábor volt, 3263 zsidó foglyot zsúfoltak ott össze, s temették el, aki meghalt. Tiszteletből most ez egy szép erdős liget.

Éppen Tóni mondta a tiszteletünkre egybegyűlteknél, hogy 1995-ben az Uraltól jövő túrán kifogtuk az évszázad melegét, most pedig kifogtuk az évszázad esős évét.

Szép volt, beszámítva azt az „úriembert”, aki hisztizett velünk. Szép volt a felvonulás. Még az is szép volt, hogy bőrig áztunk. **Jó magyarnak lenni!**

Július 6. hétfő

Dés – Retteg – Felőr – Várkudu – Betlen útvonalon jöttünk kb. **30 km-t**. Azért nem tudjuk pontosan, mert a Nyvával Gyuszi elvitte Miklóst Székelyudvarhelyre. Szegénynek meghalt a nagybátyja, a húga pedig kórházba került az intenzív osztályra.

Valami eszméletlen szép vonulásunk volt. A falvakban kint álltak az emberek, virágokat szórtak a lábunk elé. **Sírtunk!**

„Kedves Csobolyó Miklós!

Jó dolog magyarnak lenni, ha ezt az érzést mások is magukban hordozzák. Köszönöm, hogy eljöttetek, vártunk titeket, pedig nem is ismertünk és várunk másokat is, akik talán el fognak jönni valamikor. Addig is igyekezzünk itt maradni, hogy legyen hova, legyen kihez eljönni. Lovasok Betlenben! De Felőrben és Kuduban is! Az út szélén csillogó szemű mosolygó magyarok. Te elől viszed a lobogót, a jelképet. Köszönjük a fáradságot, köszönjük a hitet. Bár minél több zászlót tartani akaró magyar lenne Magyarországon.

Szeretettel vártunk, mindig visszavárunk.

Kerekes Z.”

Július 7. kedd

Betlen, Szamos part, Billag hegység lába. Ott volt a csata, s mi ott vertünk tá-bort. Igazi pihenő volt. Betlenben családoknál ebédeltünk, vacsoráztunk. Sok-sok vendég érkezett.

Július 8. szerda

„Reggel 9¹⁵ órakor a Kolozsvári TV magyar adása riportot közvetít a csoport-ról. 10 órakor indulás Sajóudvarhelyre, ahol Turcu Neli asszony vendégei (rit-ka kivétel) vagyunk ebédre. Innen Cserhalom mellett elhaladva Sófálvára in-dulunk.”

Ha azt mondom, hogy egész nap esett az eső, akkor az újság?

Minden ruhánk elázott. A falvak előtt háromszor is beöltöztünk díszruhába, így természetesen az is csurom víz lett.

Késő délutánra, inkább estére érkeztünk Sófálvára **38 km** után.

A település szélén a legelőn állítottunk tábort. A helyiektől kaptunk takarmányt, kenyeret, innivalót (tej és bort) és még sok mindent.

Nagyon elfáradtunk, esett és esett, majd szitált az eső egész éjjel.

A Nyvával visszajöttek a fiúk. Sajnos az utánfutó elromlott.

Most Misi ment Gyuszival megjavíttatni Besztercére, egy ismerősehez.

Egyébként mi meg Székelyudvarhelyre indulunk, hisz a négy székely fiú oda való. Nagyon várnak ott bennünket Miklós szerint. Így egy kissé módosítunk az útvonalon. Van egy plusz napunk, belefér.

Hideg, őszi az időjárás. A falvak, a mezők elzárva, víz alatt minden. Nagyon-nagyon szegény év lesz ez az embereknek.

El kell mondanom, hogy meglepődtünk, amikor meghívtak bennünket Sajó-udvarhelyre. Egy vágóhídon álltunk meg, ott ebédeltünk. Annyi finomságot kap-tunk, így: rántott húst, petrezselymes krumplit (tudom, pityókát), sajtot, reszelt káposztasalátát sok-sok zölddel, és a végén igen jóízű töltöttkáposztát. Mint a disznók, úgy jóllaktunk. Román ember létükre így vendégül látni a vonuló ma-gyarokat, ez igen szívmengető érzés. Nagy szeretettel gondolunk rájuk vissza. Köszönünk mindent.

Július 9. csütörtök

Tegnap este Ábel Pisti leütötte magát. Olyan a szája, mint a kelttészta. Na nem olyan fehér, hanem olyan dagadt. Állt a szekérnek az első kerekén, Becses megrántotta a kocsit, majd leesett. Gyorsan a kezében lévő ostorral a lóra akart csapni, ám az ostor beleakadt a zászlófeszítő kötélbe, s annak nyelével úgy szá-jon vágta magát, hogy rögtön seggre ült. Nem vészes, mert ha jön Tündi, majd csókolgatjuk mi a lányt helyette. Hiába, az ember a csapattársaiért mindent megtesz.

Sófálváráról Szászrégenbe indultunk. **52 km-t tettünk meg.** Az utunk egy **diadalmenet!** Van már enni- és innivalónk bőven.

„1998. július 9. Kiemelkedő nap a bátori, valamint a dedrőszéplaki magyarok számára. Ezen a napon üdvözölhették a 48-as Forradalom 150. éves évfordulója tiszteletére átvonuló lovacsapatot. Isten áldása kísérje útjukon, valamint hazaérkezésükben, szép felemelő vállalkozásukban.

*Rátoni Csaba
Dedrőszéplaki ref. lelkész*

*Zehár Márton
róm. kat. plébános*

„1998. július 9. Bátori lakos vagyok, számomra ilyen élmény még nem volt. Vízi János a nevem, és kérem a jó Istent, hogy továbbra is egészséget adjon a Kapitánynak meg a zászlóaljnak!!”

„... és mégis-mégis népünkől nem holt ki a szabadságszeretet Istennek legyen hála.

1998. VII. 9. Bátor kiskirajó

Karácsony Péter”

Július 10. péntek

Pihenő Szászrégenben. Nem mondom újat, szakadt az eső egész nap. Koszorúztunk és fürödtünk a katolikus gyülekezet házában. Méghozzá fürdőkádban! Estére akkora fogadást rendeztek, hogy elmondani nem lehet. Voltak táncosok, zenészek, sok nagy ember és igen jó hangulat. Eszméletlen nagyon mulattunk.

Egész éjjel esett, már nincs egy száraz ruhánk.

„Megjöttek a szép huszárok!

Szászrégenbe hozta Isten őket! Hetek óta tudtuk-vártuk, készültünk. Hogy mit jelent nekünk ez a látogatás? Lelki felüdülést, történelmünk fontos eseményeinek felidézését. Úgy kell ez, főleg fiataljainknak, mint a friss levegő. Az, hogy huszár; nem csak szép lovas katonát jelent nekünk elszakadt magyaroknak, hanem viharos történelmünket, de főleg kapcsolatot az anyanemzettel. Azt amit a törzs jelent a gyökereknek és fordítva is.

Ezért köszönjük hát, kedves huszárok, hogy jöttetek, ide Szászrégenbe is, Petőfi és Bem nyomdokain. Visszavárunk!!!

Írtam mindezt lélekből, a Városi RMDSZ Bizottság és a Róm. Kat. Plébánia közössége nevében is.

Isten és magyar lelkünk vezéreljen utatok további szakaszain is.

1998. június 10.

*RMDSZ elnöke
Márk Endre
Egyházgondnok*

*Darvas Ignác
Szászrégeni alpolgármester
Nagy András*”

Július 11. szombat

Mai táv **40 km**

Elfelejtettem mondani, hogy esik az eső?! Vagy nem. Monoron át Székelyudvarhely felé Jedd községig jöttünk.

„Kétféle nemzet létezik a világon: az egyik a lovas nemzet, a másik a gyalogos. A lovas az egész világ és felülről látja a látnivalókat. A gyalogos öreg és földhözragadt. A magyar meg kell maradjon mindig a lovas nemzetek között, ez a sorsa. Nem szabad földre kerülnie.

Csak így tovább Krisztussal.

Dr. Filoj K. Csaba

Balázs Péter

polgármester

Vajda János

tanácsos

Zely Istvány

RMDSZ elnök”

„Örömmel írok ebbe a naplóba, 1998. július 11-én a Közép-kelet Európai lovastúra látogatása alkalmával, Isten hozta a „Magyar Huszárokat”

László Zsóka”

Az unitárius templom előtt fogadta a csapatot a község lakossága. Majd a párókián egy szelet kalács, egy pohár pálinka kíséretében elbeszélgettünk a lakosokkal (természetesen annyi kalács és annyi pálinka volt, hogy az egész II. ukrán front jóllakott volna belőle). A templom harangjai érkezésünkkel nekünk szóltak.

Ez a Jedd nevű község Marosvásárhelyhez tartozik. Itt pedig Sipos János úr tanyáján táborozunk, aki a szívét kitette értünk, a faluval egyetemben.

Két hete annyi vizünk volt, hogy majd belefűlladtunk. Ennivalónk viszont semmi!

Ma legyen hála a fentebbalónknak, annyi ennivalónk van, hogy ránk romlik, vizünk pedig egy kannával! **Ilyen a tábor.**

Július 12. vasárnap

„Marosvásárhely

A nevem Sipos János. Sajnos Magyarország azzal a szomszédos államokkal határos, ami mind az övé volt?

Mit kellene tenni, hogy ne vesszünk el?

Köszönetemet fejezem ki, hogy önöket fogadhatom, adja a jó Isten a nyáj megint legyen egy és egy pásztorunk legyen.

1998. VII. 12.

S. J.

Így legyen!

Csobolyó Miklós”

„A jeddi faluközösség és református egyházközség szívében hordja a „lovastúra” fáradságot nem kímélő magatartását, amelynek köszönhetően úgy érezzük, hogy itt a szívek mélyén felbugyogtak a régi, betemetett történelmi kutak forrásai.

Azt kérjük a mennyei jó Atyától, hogy erőt adjon megvalósítani a tervet, s e világban élő nemzeteknek sokszor beszűkült völgyeiben újból és újból reménység forrásai fakadjanak átalatok. Ez útvonalon végigkísérnek a múlt nagyjainak, hőseinek szelleme, végigkísér a közösség, s kérjük, hogy Isten legyen tivéletek.

*Márton Csaba
jeddi lelkész”*

„1998. július 12-én községünkbe érkezett a 48-as lovascsapat. Csodálatos volt, istentiszteleten vettünk részt, baráti kapcsolatokat kötöttünk. Jelenlétükkel fellobbantották újra a szabadság szellemét. Isten áldása legyen további útjukon. Ny-gólfalva, 1998. VII. 12.

*Török Elek
unitárius lelkész”*

Nógrádszeredába való érkezésünkkor a templom összes harangja értünk kongott. Családoknál helyeztek el bennünket, ami szem-szájnak ingere, minden volt.

Délután egy ma előkerült 1940-es magyar zászlót szenteltünk meg a templomban. Tóni mint tiszteletbeli püspök meg is áldotta.

„Isten hozta önöket!

A rigmányiak közismert meleg szeretetével köszöntjük községünkben a Közép-Európai Lovastúra összes résztvevőjét.

Istennek hála, hogy 1998-ban ezt is megérhettük.

Isten vezérelje további útjukon, magukkal víve az évek hosszú során át rejtgetett, féltve őrzött, egérrágt, porlepte magyar zászlót elvive e piciny falu népének lelkéből valamit.

Rigmány, 1998. VII.

*Szabó Zoltán
református lelkész”*

Július 13. hétfő

Jöttünk 25 km-t.

Július 14. kedd

A Böződi tónál táboroztunk az este. Ha azt mondom, hogy az utunk dicsőséges felvonulás, nem hiszitek el. Annyi enni- és innivalónk van, hogy nem tudjuk hová tenni.

Megérkezett Gyuszi családja és megérkezett Horváth László szíjgyártó mester is. Laci innen végig jön velünk, egész erdélyi utunkon. Székelykeresztúron jöttünk keresztül, megyünk Székelyudvarhelyre. Eredetileg nem volt a tervben, de a négy székelyudvarhelyi fiú tiszteletére felmegyünk.

Székelykeresztúron volt Bem tábornok és Petőfi utolsó éjszakája a segesvári csata előtt. Innen Segesvár úgy 22 km-re van.

Petőfi itt írta meg az utolsó versét, az Egy gondolat bánt engemet című művét és másnap elesett a segesvári ütközetben. Talán megérezte a végzetét? Hatalmas lángelme volt, mind a 26 évével. Érte és a többiekért is jöttünk. Láss a fentebbival, hogy ha nem is vagyunk olyanok, mint ők voltak, de megpróbálunk a nyomdokaiba lépni, s nyomdokaiban haladni.

Amit mi megteszünk, az sem semmi.

Segítsen bennünket az ÚR! Nem szoktam fohászzkodni, sem könyörögni. Hiszek az erőmben, az akaratomban. De ha talán mégis van felettünk valaki, akkor azt kérem, ezt a csapatot áldja meg, mert megérdemli. Ennyi nehéz, keserves napot, amit eltöltöttünk, talán egyszer egy napon valaki értékelni fogja.

Székelyudvarhelyen már vártak bennünket. Három székely ruhába öltözött lovas. Misi vitte a zászlót. Én is felültem Merkúrra, Botondot még pihentetem. Segešvárra már vele szeretnék belovagolni.

Székelyudvarhely Szombatfalva részén lévő kultúrotthon udvarán álltunk meg. Miklós szülei szervezték az egész ünnepséget, birkapörkölt volt a vacsora káposztasalátával. Igen sokan jöttek el megnézni bennünket.

Július 15. szerda

Ma pihenőnap van. Este vacsora után a helyiek mind hazamentek. Van takarmányunk bőven. A lovak egészen jól néznek ki.

Tegnap 52 km-t jöttünk.

Az eddigi táv 1789 km.

Tóni volt fenn az éjjel, utána Csabi. Fél 5-kor már etettem vele. Megszokták a lovak a korai abrakolást.

Tegnap a déli etetésnél elhagytuk a kiskutyát. Gyuszi majd visszamegy, hátha megtalálja. Leugrott a kocsiról és abban a nagy melegben bebújt valamelyik bokor alá. Kerestük, de nem találtuk. Közben a Nyva Miklóssal előrejött, s mi azt gondoltuk, hogy Miklós elhozta.

Hétfőn a vonuláskor délután Tóni előrement. A mi kocsinkat Jére Pisti hajtotta, én a bakon ültem. Felvettünk a kocsikra négy magyar kissrácot. A legidősebb 11 éves, a legkisebb pedig 6 éves volt. Azt mondták, hogy igen erősen kívánják a szívt, így hát adtam nekik.

Jó, becsületes magyar Munkás cigarettánk van, nagy hirtelen elszívtam velük egy fél dobozzal. Rendesen bírták, még legényesen köpködtek is. Na, megkínáltam őket egy kis pálinkával, a kicsi itta, aztán úgy kellett elkapni, mert le akart esni a kocsiról. A nagyobbjai azt mondták, hogy ők inkább a bort kívánják. Hát azokkal meg azt ittattam. Mire átértünk a következő faluba, elég tisztességesen berúgtak. Nekem senki ne mondja, hogy sajnálok valamit, főleg a magyaroktól.

MEGLETT GRAFIT!

Gyuszi Miklóssal visszament, s a kiskutya ott sírt a bokor alatt. Volt annyi esze, hogy nem ment el. Miklóst megölte volna a bánat, ha nem lett volna meg a kutya.

*„Nagy szeretettel fogadtunk Székelyudvarhelyen.
1998. VII. 15.*

*Szász Jenő
polgármester”*

Július 16. csütörtök

Nagyon nehéz leírni, elmondani az itt történeteket. Gombóc van a torkomban. Ami szeretetet itt kaptunk az emberektől, az valami fantasztikus.

Most hajnali két óra van, én vagyok az éjjeliőr. Itt a kultúrház nagytermében van világítás, így tudok írni. A lovak alszanak, pihennek. Jóllaktak, tiszták. Itt az asztalon annyi az enni- és innivaló, hogy lakodalmat lehetne tartani belőle. De azt hiszem, ezt már írtam.

Az udvarhelyiek és a csíkiek állítólag soha nem szerették egymást. Azt mondja Jenő, hogy a helyi temetőben van egy sírkő, amire a jelenlegi lakója végrendelete szerint azt vésette: „Itt is jobb mint Csíkban”.

No most tegnap delegáció érkezett a csiki lovasoktól hozzánk. Itt pedig életükben először barátságban találkoztak és kezet szorítottak az udvarhelyiekkel. A végére olyan mulatás lett a dologból, hogy csak úgy visszhangzott a környék. 1800 km-t kellett ahhoz lovagolnunk, hogy egy ilyen barátság szövődjön.

Enikő, Jére Pisti felesége igen rendes volt, összeszedte mindenkinek a koszos cuccát és elvitte kimosni.

Délután Jenő barátom kislánya a következőt írta a naplomba:

*„Nagyon büszke vagyok az apukámra! Nekünk itt nagyon nehéz nélküle. Biztos jól telik neki ez a nagy út, a barátai között. A lova nagyon szép, mint a többi ló. A szekerek is jól néznek ki. Sajnos még csak az út felét tették meg!
Nagyon örülök, hogy itt vannak Udvarhelyen, ha egy napra is.
1998. VII. 15. szerda*

Kovács Kinga”

Este a nagy vendégeskedésben volt itt egy aranyos asszonyka, egyik lovas barátunk ismerőse. A nagy dalolászásban és ismerkedésben elkunyeráltam az egyik köves fülbevalóját, amit be is tett a fülembe. A fiúk szerint így ősz szakállal és köves fülbevalóval kicsit kurvás lett a fejem, de hát ilyen a lovas élet.

Reggel indulunk tovább Segesvár felé, ami ide 42 km-re van.

Mint volt megjegyeztem, hogy Udvarhely szombatfalvi részén tanyázunk. Ezt írja a fáma erről a településről.

- Szombatfalva önálló település volt évszázadokon át és csak 1895-ben csatolták Udvarhelyhez. A székely TÁMADT vár 1562-től a fejedelemnek, majd később

főúr tulajdona volt. A város 1852-ben vette meg Korniss gróf családjától. A magyar állam 1892-ben építette át a FŐREÁL iskolát (a mai Mezőgazdasági Szakiskolát).

Egyébként azon makkolok, hogy inni kéne egy korty pálinkát. Csak azt nem tudom, hogy jó fényt vet-e egy biztonsági őrre az éjszakai italozás. Igen jó pálinkát főznek errefelé ezek a kedves székelyek.

A gonosz ismételtén diadalmaskodott a jó felett. Csak ittam egy pohárával. Ám az vesse rám az első követ, aki ilyen jó birkatokány után nem óhajtotta volna meg ezt a kortyot.

Ja, elfelejtettem, hogy jól kezdődjön ez a mai nap, bevágtam egy jó adagot a tokányból.

Reggel Miklós elhozta a 87 éves Bircsi bácsit, aki megnézte a lovakat. Ilyen idős kora ellenére is aktívan gyógyítja a lovakat. Ő Máréfalván lakik, Udvarhelytől 10 km-re. Cirbolyának a jobb első forgóját helyrerakta, Ulti, Kojak, Botond, Becses lovainkon pedig fogreszelést és inymetszést hajtott végre. A lenőtt ínyek miatt a lovak már nem tudtak rendesen enni. A felvágott ínyből kisajtolta a romlott vért.

11 órakor indultunk el Fehéregyházára.

46 km-t mentünk.

A négy székely (Miklós helyett Ábel) fiú, Csabi és Ildikó elmentek a reggel folyamán koszorúzni a Márton Áron téri „patkónak” nevezett kopjafás forradalmi emlékműhöz, díszruhában, lóháton. A helyi temetőben nyugszik Bem tábornok kürtöse.

Szakadó esőben indultunk el, s egész végig esett.

Székelykeresztúron láttuk a Gyárfás kúriát, ahol az utolsó éjszakáját töltötte Petőfi, Bem, Zeyk Domokos, Bem százados parancsőrtisztje. Zeyk százados az utolsóig harcolt, s amikor bekerítették, nevetve lőtte magát fejbe.

Az utolsó éjszakát követő reggelen Petőfi a Gyárfás kúria udvarán lévő körtefa alatt, a csatába való indulás előtt elszavalta utolsó versét, az „Egy gondolat bánt engemet” címűt.

Keresztúron egész alakos Petőfi szoborra zászlót helyeztünk el.

Fehéregyházán magánházaknál szállásolták el a csapatot. A lovakat muszáj volt fedett hely alá tenni, mert annyira átáztak, hogy félő volt, megbetegednek.

Az úton egyébként nagyon esett az eső, valóságos felhőszakadás volt, az ember szemét majd kiverte. A lezúduló eső elmosta az utakat, hidakat, házakat. A Kisküküllő melletti falvakból kitelepítették az embereket. Egy merő víz minden ruhánk. Azt hiszem, többen meg is fáztunk.

Július 17. péntek

Alig lehet közlekedni az udvarokon, az utakon, akkora a sár.

Reggel megérkeztek az Ábel-szülők, hozták Tündit is. Hoztak rengeteg enni-valót. Pisti édesapja saját pénzén csináltatott 15 esőkabátot, s elhozta. Állítólag ez nem ázik át.

Elmentünk a Petőfi múzeumba – a csapat nagy része -, s azt megtekintettük. Igen rendesek voltak, nem kellett belépőt fizetni. A kedves hölgy Júlia, a múzeum vezetője be is írt a naplóba és sokat beszélgettünk vele.

„1998. VII. 17.

Örömmel tölt el bejegyezni számomra ezt a napot, ebbe a naplóba, amely ezt a 150 éves utat követi.

*Albert Júlia
Fehéregyháza
Petőfi Sándor Múzeum”*

A múzeum udvarán van egy igen szép emlékmű, sokan fotózták.

Délután 5 órakor a fiúk ellovagoltak koszorúzni az emlékműhöz. Én nagyon rosszul voltam, így a táborra vigyáztam, de leginkább magamra. (Estére Ildikót Ábelék hazavitték, mert nagyon fájt a hasa.)

„Fehéregyháza magyar lakossága és a Petőfi Sándor Művelődési Egyesület nagy tisztelettel köszönti a Közép-Európai Történelmi Lovastúra látogatását, és igen nagyra értékeli a közösség minden tagjának önfeláldozó vállalkozását. Kívánunk további kitartást, hogy történelmi küldetésüknek eleget tehessenek. Isten áldása kísérje útjukban.

1998. VII. 17.

Gábos Dezső”

Július 18. szombat

10 óra elmúlt. S most fogjuk be a lovakat. Persze egész éjjel esett. Gábos Dezső tanár úr a Petőfi Egyesület elnöke reggelit is intézett az embereknek. Igen nagy szeretettel látnak itt bennünket.

Visszafelé az úton (nem lehetett arra menni, amerre a tervezet volt, mert igen erősen felázott a talaj, s csak a betonúton tudunk menni) megálltunk Zeyk Domokos százados emlékművénél. Tóni felmászott a tetejére, s oda rakta fel a zászlót, hogy ne tudják elvinni.

Héjjasfalván megpihentünk a templom előtt egy rövid ünnepre, s megmutatták azt az utat, amelyen Zeyk szétvert serege vonult vissza. Mi is ezen az úton mentünk egy darabig, de előre.

Segesvár – Héjjasfalva – Százkézd – Mihályvitézfalva – Kőhalom – (Homoród) útvonalon jöttünk. Szép, tipikus szász településeken keresztül.

Megtett táv **57 km.**

Végül is Kőhalom volt az úti cél, ám itt nem tudtak megfelelő táborhelyet adni, így igen későn, sötétben indultunk tovább Homoródra.

Ott a falu szélén a lakótelep füves területén táboroztunk le.

Nem messze van a csődörtelep, ám oda nem mehettünk be. Igaz, ha bemegyünk se érünk semmit, mert térdig ért a víz az udvaron. Ám kaptunk szénát, igaz hogy nem sokat.

Homoród előtt megállított egy sepsiszentgyörgyi Kft. vezetője,

Halmágyi Eugén
Sepsiszentgyörgy, Vadászok u. 25.
Tel/fax: 067-351427
067-320141

és sírva a markunkba nyomott 5 millió lejt, hogy ezzel is segítsen bennünket, a magyar testvéreket. Nagyon köszönjük. Ha jól gazdálkodunk, ebből a romániai utat be lehet fejezni.

Zeyk Domokos százados (1816-1849) 1849. július 31-én Segesvár és Fehéregyháza között mérkőzött meg egymással Bem tábornok 3500 főnyi serege és Lüders gyalogsági tábornok kb. 10 000 orosz katonája. Az ütközet Bem támadásával kezdődött, de amikor a délutáni órákban megindult az orosz lovasság mindent elsöprő támadása, a magyar ellenállás pillanatokon belül összeomlott. A csekély számú lovasság képtelen volt akadályozni az üldözést. Bem életét a Daczó Zsigmond által vezetett kis osztag ellenállása mentette meg. Egyedül viaskodott a rátörő kozákokkal Bem parancsörtsíztje, a 32 éves Zeyk Domokos is. Zeyk nem volt 1848 előtt katona, csak az 1848 októberében kezdődő székely önvédelmi harcban fogott fegyvert. 1849 januárjában a Nagyszeben ostromában hősi halált halt Mikos Kelemen ezredes segédtsíztje volt, január végétől hadnagy, március végétől főhadnagy. Május 18-án kapta századosi kinevezését, másnap a Magyar Katonai Érdemrend III. osztályát. Ekkor már Bem mellett volt parancsörtsízt. Segesvárnál megmutatta, hogy nem csak

a parancsok kézbesítésében, de a kard forgatásában is jeles férfiú. Az egyenlőtlen küzdelemben már több kozákot levágott, amikor egy orosz ezredes franciául odaszólt neki: adja meg magát. Zeyk nem válaszolt, hanem még elkeseredettebben aprította a muszkát. Amikor kardja eltörött, az ezredes megismételte a felszólítást. Zeyk erre előkapta kétsövű pisztolyát, első lövésével leterített egy kozákot, majd halántékához emelte a pisztolyt, és agyonlőtte magát. Nem volt hajlandó élni az ellenség kezébe esni.

Petőfi Sándor (1823-1849) költő, honvéd őrnagy, 1846-ban megalakítja a Tízek Társaságát, a Fiatal Magyarország írói csoportosulást. Az 1848. március 15-ei pesti forradalom vezére. Májustól az Életképek szerkesztője. Június 15-én megbukik a szabadszállási képviselő-választáson. Július 2-án Vasvárival megalakítja a márciusi fiatalokat tömörítő Demokrata Klubot. Az Egyenlőségi Társulat tagja. Október 15-étől a Debrecenben alakuló 28. honvédszászlóalj kiképző tisztje. November 17-étől szabadságon van. 1849. január elején saját kérésére áthelyezik az erdélyi hadsereghez. Bem segédtisztjévé nevezi ki, majd február 8-án futárként Debrecenbe küldi, ahol összetűzésbe kerül Mészáros hadügyminiszterrel. Ekkor lemond tiszti rangjáról, családját Aranyékhoz küldi, és március elején Medgyesen közlegényként szolgálatra jelentkezik Bemnél. Bem a várható súlyos csatákra való tekintettel Kolozsvárra küldi. Május 1-jén Nagyszebenben csatlakozik a tábornokhoz, aki századosként újra a törzskarába osztja be. A bányászati hadműveletek során 3. osztályú katonai érdemjellel jutalmazza, majd május 3-án őrnaggyá nevezi ki. Másnap futármegbízatással Debrecenbe küldi. Petőfinek itt Klapka György ideiglenes hadügyminiszterrel támad nézeteltérése. Újra leköszön rangjáról, és apja halála miatt Pestre siet. Július 18-án Erdélybe indul, és 25-én szolgálatra jelentkezik Bemnél. A tábornok utasítása ellenére csatlakozik a hadsereghez. 31-én hősi halált hal a Segesvár és Fehéregyháza közötti csatában.

Július 19. vasárnap

Nagyon fáradtak a lovak, s az emberek is. Nem volt korán kelés, pedig nagyon kellene menni. A fiúk patkolnak, ezek az utak eszik a patkót. A mai esti cél Hídvég. Nem tudjuk, mennyi kilométer, csak azt, hogy igen erős hegyes a terep. Ma elégük lesz rendszeren a lovaknak.

Homoródról a következőket írja a történelem

Eredetileg szász település volt. Első okleveles említése 1488-ból származik... Hogy az egykori iratokban említetttnél jóval régebbi település, ezt egyebek mellett templomának építési stílusa is igazolja: felépültét művészettörténészek a XIII. század második felére, az 1270-es évekre teszik. Az épületet persze az idők

folyamán többször átépítették, javították. A portyázó hadak jelentette veszedelem miatt a szentély fölé hatalmas bástyatornyot emeltek, ezzel az egykori szentélyt le is választották a templomról. Ennek pedig napjainkban az a jelentősége, hogy itt, az épületnek ezen a részén maradtak fenn Erdély legrégibb románkori falfestményei. A templom épülésének korából származó falfestmények Krisztust ábrázolják a 12 apostol között. E festményt a következő évszázadban lefestették és új rétegben más képeket festettek rá. A harmadik, a legújabb festmény pedig az 1420-as évek táján készült.

Tóni a Nyvával előreküldött négyünket; Gyuszit, Bálintot, Lacit és engem azzal a céllal, hogy menjünk előre Hídvégre és vegyük fel a kapcsolatot a református lelkésszel. Még jó, hogy itt van Zsuzsi, Gyuszi felesége az Omega autóval, mert abba az összes lány beült, így is könnyítve a lovaskocsik súlyán.

Nagyon jó, hogy előre mentünk, mert óriási fogadást szerveztek, még a megyei esperes úr és a megyei tanácselnök úr is megjelent. Az esperes úron kívül még hét református lelkész jelent meg, s a környék vezetői, jelentős személyiségei.

A délutáni misén kiemelték a csapat teljesítményét, lelepleztünk egy kopjafát is. Közben megérkezett Misi és Csabi, akik egy vágóban tették meg az utat Hídvégig. Megérkezésük huszárruhában a templom elé fergetegesre sikeredett!

A parókia udvarán volt a díszvacsora vagy száz vendéggel.

Este 7-re megérkezett a csapat. Nem is gondoltam volna, hogy ezt az esős hegyi terepet ily jól megteszik.

Jó helyen vagyunk elszállásolva. Egy régi raktárhelyiség fedett előterében.

Van alomszalma, széna és szemestakarmány is.

Etetés, itatás után a csapat visszament vacsorázni (már aki még nem evett) a parókia udvarára.

Majd elfelejtettem, a csapatot a faluba 5 székelyruhába érkezett fiú vezette be, közben szólt a templom nagyharangja.

E napon a csapat **47 km-t tett meg.**

Július 20. hétfő

Pihenőnap. A tiszteletes úr a csapat minden tagját egy-egy hídvégi családhoz osztotta be elszállásolásra. Én egy nagyon aranyos tanárnőhöz kerültem, aki már 31 éve dolgozik a szakmában. Igen jól éreztem magam náluk, meg is fürödtem, még hozzá kádban és három hónap után ÁGYBAN aludtam. PAPLANOS ÁGYBAN! Ezt nem fogja senki elhinni. Piszok jó volt. A fürdés és a paplanos ágy is.

A fiúk Udvarhelyről megint elhozták Bircsi bácsit. A kisöreg végignézte az összes lovat. Megreszelte a fogukat, az ínlenövéseket felvágta. Megjáratta őket, ellátta a csapatot tanáccsal.

Háromszázezer lejt kért, igazán nem sok ezért a munkáért. Ha egy lovunk beteg, sokkal többbe kerül a gyógyyszer.

Délután megnéztük a falu nevezetességeit, este megint közös vacsora volt a parókia udvarán.

„Július 20. – Hídvég

Mai világunkban fontos, hogy önmagunkat, múltunkat, jelenünket meg tudjuk őrizni. Az idő szalad, elmúlik a fejünk felett, s nehogy későre ébredjünk rá, hogy már túl késő.

Ezért is tartom nagyon fontosnak ezt a Lovastúrát, s ezért örvendek, hogy Hídvég is belekerült az útvonalba.

1848-49. Háromszék számára határkő, egy döntő fordulat volt, amikor a három székely szék magára ébredt és megszervezte önvédelmi harcát. Ez ma is érvényes üzenet a számunkra, hisz közösen hegyeket lehet mozgatni.

Mindezeknek a tudatában fogtam neki az ünnepség megszervezéséhez, úgy érzem, sikerült megmozgatni a falu népét, sőt bizonyos fokig a megye (Háromszék – Kovászna megye) fontosabb vezetőit is. Így ünnep lehetett Hídvégen a Lovastúra fogadása, s az egész itt létük. E történelmi vállalkozáshoz (mert úgy érzem, az) sok erőt, kitartást, hitet kívánok, mert „akik az Úrban bíznak, erejük megújul”. Ilyen újult erővel induljatok minden állomáshelyről, s ilyen újult erőtök legyen minden új, esetleg más vállalkozáshoz!

Isten áldjon és őrizzen!

S persze a sok más helység közt ne feledjétek Hídvéget!

Ungvári Barna – A.
ref. lelkipásztor”

Kisgyörgy Zoltán

HÁROMSZÉKI HARANGOK

Sepsiszentgyörgy
1998

Kisgyörgy Zoltán

HÁROMSZÉKI HARANGOK

„Mily harang szól értünk...?”
078120

Tisztelettel a Nagy Ut mellett
és a szabadság, győzelem

Riadó

1999. július 31.

Sepsiszentgyörgy
1998

Bécsi GYULÁNE
HÖVEG - HÁTHÓ
1019
Júd. COVASNA - ROMÂNIA

HÁROMSZÉK

független napilap

SEPSISZENTGYÖRGY
1998. JÚLIUS 31.
2398. szám
ÁRA 500 lej
Előfizetőknek 540 lej

KEDD

Albert Levente felvételei

Hídvégen járt a történelmi lovastúra

Vasárnap este a Bogáti-hágó irányából befutott az 1848/49-es lovas emléktúra. A 15 lovasból és 3 ekósszekérből álló karavánt nemzeti viseletbe öltözött helybeli lovas legények, leányok és gyermekcsereg fogadta a falu bejáratánál. Kezükben az európai, román és magyar nemzeti zászlók lobogtak, miközben szünet nélkül szóltak a hídvégi harangok. A meghatódottság örömkönnyei csillogtak a szemekben, s a diktatúra szellemi béklyójából szabadult népszűfőlásig megtöltötte a dombon álló református templomot, ahol *nt. Incze Sándor* egyházmegyei esperes hirdetett igét. *Cserey Zoltán* történész, a Székely Nemzeti Múzeum igazgatója a háromszékiek önvédelmi harcáról és arról a hídvégi csatáról beszélt, amelyben a Heydte császári kapitány Barcaföldvár felől

támadó csapataival szembeni ütközetben *Gábor Áron* sikerrel vetette be első két ágyúját.

Az ünnepségen jelen volt *Gazda László*, a kormánybiztos helyettese, *László Gyula*, a megyei tanács alelnöke, *dr. Szóts Dániel* egyházmegyei főgondnok, *Bernád János*, a helybeli RMDSZ elnöke, *Józsa Géza* és *Bicsi Gajai Mária* a helybeli tanács képviselői. A hídvégi fiatalok a Szózatot és Kossuth imáját adták elő. Leleplezték és megáldották megkoszorúzták a *Sala Miklós* helybeli faragó által készített emlékkopját, e sorok írója pedig *Nagy Sándor* hídvégi református pap, egykori honvéd tüzérfőhadnagy sirjánál emlékezett az önvédelmi harc „bibliáját” megíró neves elődre.

A lovastúra alparancsnoka — *Csomolyó Miklós* — huszároldozatban beszélt a tör-

ténelmi túra céljairól, szlovákiai kudarcáról, erdélyi diadalmas útjukról. „Minden nemzet vesztette fiait a forradalomban — mondta. — A történelmi színtereken a mindenkori hősöknek tisztelegtünk, akik életüket vérüket adták a szabadságért.” Elmondta, hogy románok lakta vidékeken is jó szívvel látták, étellel kínálták, lovaiknak abrakot adtak, s a beteg paripákat meleg istállóban kúrálták. *Gábor Bertalan* világháborút megjárt csontkovács-lódoktort Hídvégre hozták, aki beteg lovakat gyógyított. A hídvégiek vendégszeretete, *Ungvári Barna* lelkész házigazda mindent felülmúlt. A lovasok ma indulnak Brassó felé. A Tömösi-szorosban megpihennek, aztán kálapjukban a hídvégi lányok piros rózsáival irány a nagysebeni csatátér, Vizakna.

KISGYÖRGY ZOLTÁN

Július 21. kedd

Indulás Brassóba. Elég későn tudtunk elindulni, mert a kocsik főkei kellett javítani. A fél falu ott volt az indulásnál.

A pihenő jót tett a lovaknak, no meg a kisöreg szaktudása is.

Valami eszméletlen meleg volt egész nap. Valósággal folyt rólunk a víz. 26 km volt a táv Brassó határáig, a város széléig. Ott a város szélén lévő Lipps sörgyárban láttak vendégül bennünket egy hidegtálra és pár pohár sörre. Onnan a rendőrség felvezetésével eljöttünk Négyfaluba, ahol a Zajzani Rab István kollégiumba helyeztek el bennünket. Ez további 14 km-t rótt a csapatra.

Így a megtett táv

26+14=40 km, összesen 179 km.

Megint vártak, székelyruhában, pálinkával, enni- és innivalóval. Eszünk, fürdünk, úgy élünk, mint a királyok.

Az RMDSZ nem tette meg azt, amit Tóni februárban megbeszélt velük. Ki is borult rendesen. A lovakat sem tudtuk elhelyezni, úgy ahogy kérte. Nincs árnyék, egy kiüresített tehénistállóba helyezték el őket. Elégé áldatlan az állapot.

Végül is Tóni elküldött mindenkit a francba. A csapatnak ez eléggé nem tetszik, s rendesen össze is veszett mindenki Tónival.

Július 22. szerda

Pihenőnap.

10 órakor jött a helyi RMDSZ vezetősége. Addig mi lepakoltuk a Gaz kisteherautót, levettük a ponyvát és az emberek díszruhába öltözve felkocsikáztunk a tömösi hágóhoz.

Az ott lévő emlékművet közösen megkoszorúztuk. Azért nem lovakkal mentünk, mert igen keskeny az út, s hatalmas rajta a forgalom. Ez az út visz Bukarestbe.

Elmondta a szónok, hogy a hágót Kiss Sándor ezredes védte az egyesített orosz-osztrák haderő ellen 1949. július 18-23-ig, 5 napon keresztül, mintegy 1700 katonával. Szemben az ellenség 26 ezer katonája volt. A székely seregnek az állománya mintegy 80%-ban udvarhelyi fiúkból állt. A magyar csapatnak két ágyúja, az ellenségnek több mint 80. Félelmetes öldöklő küzdelem volt. Nem tudták legyőzni a védőket, mígnem egy százsz erdész, legyen a sírjában is átkozott, az orosz sereget egy hegyi ösvényen keresztül a magyarok hátába vezette. Ezzel el is dőlt a csata sorsa. A tömösi szoros elveszett, s az út édes hazánk felé, az ellenség számára nyitva volt.

„Július 23. 1998.

Nagy szeretettel és tisztelettel fogadtuk a Közép-Európai Történelmi Lovastúra bátor csapatát Brassóban és Hétfaluban. Úgy érezzük, hogy azzal, hogy hozzáuk is eljöttünk, új bizonyossága annak, hogy habár határok választanak el, együvé tartozunk magyarságunk révén. Ez egyúttal biztosság számunkra, hogy az elkövetkezendőkben is tovább ápoljuk elődeink hőstetteinek emlékét és ebből erőt mentsünk kisebbségi sorsunk vállalásához.

Brassó, Hétfalu, 1998. VII. 23.

Nedeczky László
RMDSZ megyei elnöke”

„Örvendünk, hogy nem feledkeztek meg rólunk sem, jóllehet sekély számú magyarság vagyunk, de a magyarság olyan jelesei fontosnak tartottuk volt, mint II. Endre, IV. László, Hunyadi Mátyás királyok, akikre áldozni tartották érdemesnek Nagy Lajos és előbb Zsigmond király.

Köszönjük, hogy 1848-49. áldozata kapcsán rólunk sem feledkeztek meg. KÉRJÜK, NÉHA MÉG GONDOLJANAK erre a magyarságra is.

Köszönettel

1998. VII. 23-án
HÉTFALU
Hochbauer Gyula (tanár úr)”

A tömösi szorostól a tábortól nem messze lévő temetőbe mentünk, az ott lévő 48-as emlékművet koszorúztuk meg.

Ezután átöltöztünk, s egy vállalat éttermébe ebédeltünk. Valamilyen savanykás leves volt (csorba), majd sajt és töltött káposzta puliszkával. Mindenkinek ízlett az ebéd.

Tegnap este igen sajnálatos incidens zavarta meg a tábor békéjét. Nem elég, hogy az egész csapat összeveszett Tónival, más baj is történt. Gk. Sipi vett egy tehénszarvból készült tülköt és azt fújta, Bálinttal felváltva. Közben persze sörözgettek a fiúk. Jurij olyan ideges lett, hogy miattuk nem tud pihenni, hogy nekik ment és Gk. Sipinek kiverte a fogát, Bálintot pedig igen keményen megrugdosta.

Itt látszik Tóni gyengesége, semmit nem tett az ügyben, én próbálom simítgatni a helyzetet. Sipi egyébként lóval akar menni. Bálint holnap hazamegy, neki elég.

Július 23. csütörtök

Délelőtt pakolásztunk, ténfergett a tábor, mivel ma is pihenő van. A hangulat mélyponton, állíthatom bátran, ilyen rossz még nem volt. Mindenki csak motyog, hogy az az ember, akinek a feladata az, hogy bennünket védjen, az bánt meg minket, ez hihetetlen. Tóni egy szót sem szól, pontosabban azt mondja, őt nem érdekli az egész. Nem érdekli? Hát milyen egy vezető ő? Mi a francnak kapitány. Dül-fül, haragszik az egész világra, hogy őt megbántották. Kérdem én. Akkor a táborban 15 ember hülye s csak ő okos? Vagy hogy van ez? Egy kapitány, akit nem érdekel a csapata, az nem érdemli meg a hideg vizet sem.

Délelőtt elkocsikáztunk Jónás Andrissal és Hochbauer Gyula tanár úrral azzal, hogy az estére tervezett vacsorát intézgetjük, s persze közben sokat beszélgettünk. Jó volt velük. Ebédelni Gyulával indult a társaság, Tóni dül-fül még mindig, maradt a lovakkal, Jurij pedig a táborot vigyázza. A többiek a Gazella platóján utaztak, először ebédelni mentünk, majd a Vörös Havasokat néztük meg, s fel is másztunk egy-két hegytetőre (persze csak a kisebbekre!). Nagyon szép látvány, élvezet a fenyvesekben töltött idő. Ez volt az első alkalom, amikor a csapat majd minden tagja (kivéve Tónit) együtt volt, s jól buliztunk. Legalább van most már egy közös emlékünks is.

Hat óra felé értünk vissza a táborba. Már elég sok vendég gyülekezett. Tónival még lemostunk négy lovat (Cirbolya, Borbolya, Ulti, Botond), majd 8 óra körül asztalhoz ültünk, amit a kertben terítettek. Voltunk vagy 40-50-en. A vacsora flekken, káposztasaláta, pityókasaláta tojással készült. Igen jóízűen falatoztunk be mindent. Megjelent nagyon sok helyi vezető is. Közülük párat meginvitáltam, hogy tiszteljenek meg bennünket egy pár mondat erejéig a naplóban. Végül jó kis dalolás lett a dologból, s a vendégek végre hajnal fél 2-kor mentek el. Szép könyveket kaptunk ajándékba. Én Andristól egy klassz bicskát is.

Kiss Sándor ezredes kelyhét Hétfaluban őrzik.

„1998. VII. 2-án

Vigyetek magatokkal a magyar szellemiségünk közös érzésének és szeretetének zálogát. Szerencsés utat kívánok.

Isten segítsen

Szeretettel

Simon Sándor

RMDSZ ügyvezető elnöke”

„Éljen a magyar Szabadság, éljen a Haza!, épp ezt a dalt éneklük az ünnepi búcsúvacsora résztvevői, amikor e pár sorokat írom és merem remélni, hogy a történelmi lovastúra résztvevői érezték azt a szeretetet, amivel a négyfalusiak körülvették őket. Remélem, hogy felfedezve és megismerve azokat a helyeket, ahol őseink 1848-49-ben vérüket ontották és életüket áldozták, közelebb kerülünk egymáshoz és barátságok kötődtek, amelyeknek nem vet véget e rövid itt tartózkodásotok. Sajnálatainkra e pár nap rövidnek bizonyult, hogy még jobban megismerhessük egymást és megismerhessétek jobban azokat a helyszíneket, ahol ezelőtt másfél évszázaddal oly hősieken küzdöttek elődeink. Mi szeretettel fogadtunk benneteket és szeretettel fogunk fogadni majd, ha útjaitok erre a tájra vezetnek, majd a jövőben, itt mindig igaz barátokra fogtok találni és el is várjuk, hogy felkeressetek, ha erre jártok.

Örvendünk, hogy még él a magyar kaland és vállalkozókedv, hogy az ilyen vállalkozások elevenen tartják közös múltunk kimagasló eseményeit a mostani generáció számára is.

Köszönjük nektek, hogy megtiszteltetek jelenlétetekkel és közösen adózhattunk őseink önfeláldozó harcának helyszínein a magasztos emléküknél, kívánjuk, hogy Isten áldása kísérjen tovább is utatok végcéljához, azon a napon, amikor az egész Magyar Nemzet kegyelettel emlékezik a Magyar Golgotára mártírhalt hős tábornokokra.

A vendéglátók részéről szeretettel

*Jónás András
négyfalusi RMDSZ
szervezési elnök*

*Bubla Kálmán
politikai alelnök*”

Július 24. péntek

Korai kelés, korai indulás
Bálint hazament!

„Köztetek voltam, mint csapattárs, és most elmegyek a családomhoz, de lélekben örökre veletek maradok. Isten vezéreljen benneteket, még találkozunk.

Köszönöm bajtársak!

Kiss Bálint”

Mostanáig négyen hagyták el a csapatot. Szerbiából Nagy Laci és leánya, Timi, most Bálint, és Ildikó is Budapestre utazott orvosi kivizsgálásra. Valószínűleg ő sem jön már vissza.

Miklós még mindig nagyon beteg, szedi a gyógyszert (nem is ihat szeszt, ez a legnagyobb baja). Ábel Pisti annyira megfázott, hogy nem kap levegőt, Tóninak minden baja van, nem lehet rá számítani. Borzasztóan szétesett a csapat.

Jenő igen erősen gondolkodik azon, hogy hazamegy. Elfogyunk a végére? Nagyon jó lenne, ha jönnének Tóthék és helyretennék Tóni fejét, mert szétveri a csapatot.

Négyfaluból Brassón keresztül, majd Rozsgó (Barcarozsnyó) és Zernyerten vertünk tábor, jóval kívül a falun, egy nagyon tiszta patak partján. A helyi katolikus pap küldött szemes és szálastakarmányt. Nagyon köszönjük. Valami eszméletlen szép helyen van a tábor, a hegyek lábánál.

Olyan meleg volt ma egész nap, hogy csak szédelegtünk a nyeregben. Egy helyen tudtunk csak itatni egész úton. Egyébként a lovak úgy tele vannak, hogy Bondot alig tudtam fogni. Ha egy kis szárat kapott, rögtön beugrott a vágta.

Ma 42 km-t tettünk meg, összesen 2021 km-t.

Tóni, Misi, Jurij visszamentek Hídvégre takarmányért. Itt 12 zsák takarmány van, Tóni szerint kevés.

Megfürödtünk a patakban, lemostuk a lovakat is. Ám ahogy a hegyek mögött lebukott a nap, olyan hűvös lett, hogy melegítőben kellett lenni.

Konzervet, sajtot, túrót vacsorázott a nép. Nincs főzés. Itt a kaszálón és a környékén nincs fa, csak igen messze. Nem tudjuk holnap hova megyünk, Tóni semmit sem mond.

Július 25. szombat

Gyönyörű és félelmetes volt ez a csillagos éjszaka. Korom sötét, alig lehetett látni, az égen annyi csillag, hogy ennyit egész életemben nem láttam. Patakcsobogás és iszonyú hideg. Egy-egy szót a hegyek tízszeresen adnak vissza. Beleborzongott az ember a szépségbe.

A lovak egész éjjel ették a hegyi szénát. Igen erősen ízlett nekik. Nagyon jó minőségű széna, tele mindenféle fűvel, virággal. Tóniék fél 4-kor jöttek vissza, 6 zsák abrakot hoztak.

Öt órákor keltem én is etetni Jére Pityuval, mivel ő volt a második ór, előtte Jenő. 5-kor kelt Gyuszi családjá, Zsuzsi hazaindult két gyerekkel, a nagyobbik fiúcska Miklós még itt marad. Lejárt nekik a szabadság. Elvitték ezt az ördögfiókát, Danit is. Tisztára üres lesz nélküle a tábor. Valami hihetetlen őseenergia van a kisfiúban. Bár nekünk is lett volna, született volna egy ilyen égetnivaló rosszaság. Amíg itt voltak mást sem lehetett a táborban hallani:

- Dani hol vagy?
- Dani nem szabad!
- Dani gyere elő!
- Dani tedd le!
- Dani így, Dani úgy!

Hát mostantól csend lesz. Ábel Pisti rosszul van, Jére Pityu hajt helyette. Másik fogatot Misi hajtja, Tóni megy előre. Jenő sincs még jól.

Feljött a nap a hegyek fölött, erősen tűz. Ma megint nagyon meleg lesz. Már most meleg van.

A szíjgyártónk Laci jó, hogy itt van, megjavította már a kisteherautó ponyváját, a fiúk szíjait, a karikásostort és minden egyéb elszakadt, elrepedt dolgot. Nála mindig minden van, a fiúk nemes egyszerűséggel elnevezték Wágner úrnak, Rejtő nyomán. Egyébként a fedőneve „Mókuska”.

A hangulat egy cseppet sem javult, nem lett jobb. Még mindig a mélyponton vagyunk. Tóni senkihez nem szól. Mint volt említettem, többen rosszul vannak. Gyuszi is szomorú, még jó, hogy én jól vagyok, s a népekben tartom a lelket (a mai célállomás Halmágy község úgy 40-45 km lesz).

Ez a vonulásunk 86. napja. Még 74 nap van hátra, tehát a felén már túl vagyunk, nyugat felé vettük az utunkat, innentől minden nappal közeledünk a hazánkhoz. Szerintem a kilométert annak a felét is meghaladtuk, hisz a tervezett 4000-nek a felét már átléptük.

Eszméletlen melegben tettük meg a 46 km-es távot.

Majd leszédültünk a nyeregből. Reggel 7 órákor indultunk, s este 7 órára értünk Halmágyra. Egy órát ettünk, s akárhogy is számolom, 11 órát ültünk nyeregben. No, ez már nem fehér embernek való.

Sárkány községben a helyi egyenruhás szerv vagy négyszer elkocsikázott mellettünk a Daciájával. Rá kellett kanyarodnunk a főútra, ezért 3 lóval, ahogy szoktuk, lezártuk a két sávot, a kocsik biztosan ki tudjanak kanyarodni. Ahogy a sávban álltam, a semmiből ott termett a sáros, csillagos, fegyveres bunkó, dudált, de veszettül (egyébként Románia egy nagy dudálás az egész ország). A román gépkocsivezető előbb a dudát nyomja, s aztán cselekszik. Nekem szokatlan. Integtettem, sőt félreállt és üvöltözött, hogy takarodjak le a főútról, ne akadályozzam a forgalmat. Ahelyett, hogy segített volna, a nagy céklafejű, majd infarktust kapott. Elég hülye képet vágtam, s rögtön megugrott Botond is. Egész addig táncolt a ló, míg a kocsik ki nem fordultak a főútra. Akkor Jenő aki mögöttem állt, ő értette, hogy mit ordít, kulturáltan megkérdezte, mi a probléma?

A baromarcú erre szó nélkül megfordult, s elment. Ezen a délutánon még vagy háromszor kerülgetett minket.

Egy patak partján táboroztunk le. Úgy 6-7 méter széles, nem mély, de igen kellemes a vize. Fürödtünk gyorsan, etettünk, s a paphoz, a parókiára voltunk hivatalosak vacsorára.

Átutaztunk az Olt folyón, úgy 2 km távolságra, s egy kellemes estét töltöttünk el a tisztelendő úrral. A táborban annyi a szűnyog, mint égen a csillag. Nincs egy négyzetcenti ép bőr rajtunk, annyira összemartak bennünket.

„Ó nemzet, ha múltod volt, jövőd miért ne lenne! ...

*Kerekes Csaba
Holmágy
Ágostai hitvallású
evangélikus szuperintendencia”*

Tegnap Ábel Pisti befogta Merkúrt a kocsiba, Becses mellé. Igen jól húz, a fiú meg van vele elégedve. Egyébként nem hajtott, annyira meg van fázva, hogy csak szédelgett és feküdt a kocsin. Tünde egész nap ápolta, Jére Pityu hajtott helyette. Jenő, Csabi és én lovagoltunk csak, Jurij Tóni kocsiján utazik, azt a kocsit Misi hajtotta, mert Tóni előrement.

Július 26. vasárnap

Igen korán keltünk, jó lenne ebből a szűnyogosból minél előbb elpucolni. Ám lassan megy a reggeli befogás.

Végül is sikerült elindulni, elég rendes időben. Kellemes idő volt, az út elejét egy kicsit meghúztuk. Mire kisütött a nap, elég jelentős távot megtettünk. A déli pihenőre az út legnagyobb része megvolt. Az esti táborba, Alsóárpásra délután 3 órára érkeztünk, **47 km-t tettünk meg.**

No, ez így működik. Ha nincs aki hülyeséget beszéljen, akkor igen jól működik ez a kis csapat. Ja! A Tóni előre ment. A tábor megint egy patak (8-10 m széles) partján állt meg.

Megjött Jére Pisti és Misi családja a gyerekekkel együtt. Este a lányok sütöttek a tárcsán szalonnát és pityókát. Végre egy kicsit lehetett lazítani a főzés terén.

Július 27. hétfő

Nem mondom mindig, de higgyék el, megint korán keltünk. Akkora a köd, hogy alig lehet ellátni vagy tíz métert.

Tóni összeszedte az útleveleket, mennie kell érvényesíteni, mivel a 30 napos tartózkodásunk már lejárt.

Egyedül indul a Nyvával, Gyszi legnagyobb öröme, így ő fel tud ülni egy lóra. Pontosabban Cirbolyára (egyébként tegnap Martin lovagolta). Szóval Cirbín fog „buszozni” – ezek után csak így mondják a fiúk. Tehát Gyszi ma buszozni

fog. Cirbi nem az a ló, aki elmenne a csapattól. A fejét megveti az ekhósszekér ponyváján, aztán irány előre.

Új parancs érkezett!

Végül Tóni elviszi magával Misit. Nos, most reggel itt ülök a nagy semmi közepén egy szalmabálán, s kifejtem magvas gondolataimat. Csak szépen sorjában!

Szóval elindultunk, s abban a rekkenő kánikulában letekertünk 64 km-t. Megint olyan meleg volt, hogy az ember feje beleremegett.

Sok említésre méltó dolog nem történt, csak jöttünk és jöttünk. Mire ideértünk, Szeben városába be is sötétedett. A táborhelyet már csak tapogatás alapján tudtuk megtalálni. Keresztülhurcoltak bennünket a városon, aztán magunkra hagytak. Tóni nem volt, előrement Misivel Vízaknára. Korom sötét volt, mire megtalált bennünket az út szélén. Akkor elkezdett rohángálni, s végül kihoztak bennünket ide a legelőre a semmi közepére. Semmiféle abrak nincs a lovaknak, se széna. Pontosabban ami az utánfutón van abrak, azt etetem.

Július 28. kedd

Tehát folytatom magvas gondolataimat itt a semmi közepén. Én vagyok a bakter két órától. Most hajnalodik, látok írni, kibontakozhatok.

A tábor alszik, nagyon elfáradtak az emberek és a lovak is. A tegnapi nap sok volt mindenkinek. A fogatos lovak odavannak, már nem tudunk mit befogni. Miklós befogta Cirbolyát és Hannibált együtt, álltunk vagy másfél órát, s a világ minden kincséért sem indultak el. Inkább hátrafelé tolták a kocsit.

Végül Cirbit kifogta és bekötötte a rúd mellé azt a gyenge kis vézna Bogarat, amelyik egy szóra indította a kocsit. Szegényke pedig már csak akkora, mint egy macska.

Vízaknai ütközet – Bem, miután felszabadította Észak-Erdélyt, január közepén támadást indított a császári erők bázisa, Nagyszeben ellen. Támadását, amelyhez nyilvánvalóan elégtelen volt az erdélyi hadsereg ereje, mivel az osztrák reguláris csapatok létszáma is meghaladta a magyarokét, nem is beszélve a román és szász felkelőkről, Puchner visszaverte, majd váltakozó sikerű harcok után Bemet Vízaknára szorította. Itt várták be a számban közben megfogyatkozott, alig 4000 fős magyar csapatok az újabb támadást. Február 4-én a sóaknák fedezékét használó honvédek egymás után visszaverték a császáriak rohamait. Bem azonban nem elégedett meg ennyivel, hanem merészen ellentámadást indított, ami az osztrák tartalékok ellencsapása miatt összeomlott, s a honvédek megfutottak. A sereg romjai, alig 1500 ember, míg „Négy nap dörgött az ágyú Vízakna és Déva között”, végül Dévára menekült.

18 km-t tettünk meg Vízaknáig. Itt a református parókia udvarán vertünk tábor. Nagyon rendes velünk a helybéli pap, egy fiatalember igen segítőkész. Beengedett

bennünket a nagyterembe, használhatjuk a konyhát, a lányok vettek húst és pityókalevest főztek, sok-sok hússal. Igen jólesett mindenkinek.

Megérkezett TZ, Ági és visszahozták Ildikót is. Még orvoshoz kell mennie, de inkább visszajött a táborba, Jurij legnagyobb örömére. Még nem említettem, de erősen összejöttek, nagy a szerelem, áldásom rájuk.

Igen nagy szerencsénk volt, hogy nem az erdő szélén táboroztunk le. Olyan vihar kerekedett egész gyorsan, szinte pillanatok alatt, hogy elsötétült az ég és dörgött, villámlott, s szakadt az eső.

Vonulásunk alatt megálltunk egy tiszta románlakta településen, s egy háztól vizet kértünk, itatni a lovakat. Nagyon meleg volt. A háziak adtak vizet, sőt egy kenyeret és egy liter bort is. Igazán szívélyesek voltak velünk.

Július 29. szerda

Pihenőnap.

Vilhelem János: 20 tojás

Harangozó Magdaléna: 2 kg fehér liszt.

És a többi nevet nem is írom, mert sorba jönnek a vendéglátóink, hoznak abrakot, szénát, zöldet. Igazán el vagyunk látva mindennel.

Szóval végül mégis csak kiborult a bili. Jól összeszaroztuk magunkat. TJ főkapitány döntése, ha Tóni nem tud kijönni a saját csapatával, akkor valakinek mennie kell. Tóni egy centit sem enged. Szerinte itt mindenki hibás, csak ő a szent és sérthetetlen.

Mennie kell!

Összecsomagolt, eszméletlen ideges. Nagyon sajnálom őt, hisz ez a túra az övé, ő hozta tető alá. Ám hogy képtelen a vezetésre, képtelen a megalkuvásra, az alázatra, erről a csapat nem tehet. Még az utolsó percben is arra kértük, üljön közénk, nézzen magába, mert ennek a csapatnak haza kell mennie és úgy lenne jó, ahogy elindultunk, együtt menjünk haza.

Nem, nem és nem enged. Keni a szart mindenkire, a fő hibás a négy székel, aztán utána mindenki. Lehetetlen vele beszélni két normális szót. Teljesen begolyózott a saját fontosságától. Szerinte mi nélküle éhen pusztulunk, a lovak szintén. Nem tudom, hol él ez az ember.

Jurijt a főkapitány szintén hazaküldte. Vagy neki kell mennie, vagy Gk. Sipi megy haza. A csapat döntése, hogy a baskíriai menjen el. Nagyon sajnálatos, hogy Tóni befolyásolja Martint is, így ő is összecsomagolt, s mennek. Nagyon nagy kár érte, igen rendes fiú, jó lenne, ha maradt volna.

Az út jelentősen le lesz rövidítve, nem megyünk Szerbiába. Innen minél előbb el kell hogy érjünk a magyar határt, s Gyulánál lesz a lovak karanténja, ott pihenünk. Ez innen még kb. 3 hét. Nem fogunk rohanni, nincs értelme. Kettészakadt a csapat.

Délelőtt főztünk itt a konyhában egy nagy adag krumplistésztát és készítettünk káposztasalátát. Jól beebédelt a csapat, a lovakat elláttuk, aztán irány a strand. Még életemben ilyen sós vízben nem fürödtem. Jólesett nagyon.

TZ-ék, Jenő és Gyuszi elmentek fel a hegyekbe, Misi, Ildikó, Misi családja és a Baskírok a táborban maradtak.

Este 8 óra körül elmentünk Ági, Tóni és én fel a hegytetőre telefonálni TJ főkapitánynak. Muszáj felmenni jó magasra, hogy legyen vétel a hegyek miatt. TJ főkapitány úr megkérdezte, hogy a csapatot hazaviszem-e. Mondtam, hogy Jére Pistivel ketten megcsináljuk. Kérése volt, hogy a csapat **méltóságteljesen** érjen haza. Úgy lesz.

Július 30. csütörtök

Még ma reggel is kértük Tónit, hogy maradjon. Szerinte „agyilag zokni” csapattal nem érdemes. Délután jön érte a fia, Pocó egy mikrobusszal, hogy a cuccait és a baskírokat is el tudja vinni.

„Nem az a fontos, hogy a madár hányszor csap a szárnyával, hanem hogy íveljen!”

Pilinszky

„Nagyon sajnálom, hogy éppen Vízakna az a hely, ahol a csapat kettészakadt. Úgy gondolom, hogy ettől függetlenül ugyanúgy sikeres lesz e túra egészen az utolsó napjáig.

Örülök annak, hogy mint házigazda köszönhettem e túra résztvevőit, és hálát adok Istennek, hogy éppen abban a történelmi korban élek, élhetek, amikor millicentenáriumot ünnepeltünk – ami Vízakna református gyülekezetének a 400 éves évfordulója is volt -, vagy a magyar szabadságharc 150 éves évfordulója, amelynek „utóhírnökei” itt vannak és még tovább is „itt lesznek”!

Két dolgot szeretnék kívánni:

- adja az Úr Isten, hogy e túra valóban befejezze útvonalát,

- s adja Isten, hogy 50 év múlva Vízakana magyarsága legalább ekkora létszámban tudja fogadni az akkori hírnököket.

Vízakna, 1998. VII. 31.

*Orbán Csaba
református lelkész
Orbán Csabáné
tanítónő*

„Vince Lajos RMDSZ tanácsos

Gyerekkoromban anyám mesélt a magyar huszárokról. Amikor felnőttem, elolvastam a „Kőszívű ember fiai” regényt, ahol magyar huszárokról ír.

Nagy meglepetésem volt, amikor megláttam a huszár csapatot díszruhában, a szívem megdobbant. Lehet először életemben „MAGYARNAK” éreztem magam.”

*„Szöllősi József, Vízakna Ref. Énekvezér
A nagyszebeni Polgári Magyar Művelődési Egyesület részéről.*

„Megfogyva bár, de törve nem.”

„Tovább kell élnünk az ősi földön

Kalmár Zoltán”

Július 31. péntek

Pihenőnap.

Tegnap elment Tóni és a két Baskír fiú. Utánuk elmentek TZ-ék is. Lent voltunk a strandon délután, oda jöttek Tóniék elköszönni. Igazán úri módon viselkedett. Fizetett egy vodkát nekem, s a fiúknak sört. Elköszöntek tőlünk és Tóni arra kért mindenkit, hogy vigyázzon magára, engem pedig arra, hogy vigyem épségben haza a csapatot.

Szívből sajnálom, hogy így alakult, ennek nem így kellett volna lennie. A csapat engem választott meg Kapitánynak, Jére Pistit pedig helyettesnek. Ketten csinálunk mindent. Megnyugodtak a kedélyek.

Péntek reggel Lacival kitakarítottuk mind a három kocsit, a lányok is segítettek a szekereket rendbe hozni.

Délután 6 órakor 10 lóval felvonultunk a városba. A tisztelendő úrnak, Csabának odaadtuk Círbolyát, azon buszozott. Adtam neki pólót, nadrágot, Gk. Sipi pedig odaadta a csizmáját. Nagyon élvezte a dolgot, rettentően tetszett neki az egész. Annyi virágot kaptunk, hogy nem győztük tartani.

Megkoszorúztuk a Petőfi emléktáblát (zászlót tettünk rá). Azon a házon van, ahol Petőfi lakott a vízaknai csata előtt. Majd a református templomban lévő emléktáblát koszorúztuk meg. Szép búcsúvacsorát rendeztek a tiszteletünkre, és utána nagyon jóízűt énekeltünk a parókia nagytermében.

Köszönünk mindent ezeknek az embereknek. Elláttak bennünket három napon keresztül, a lovaknak annyi ennivalót hordtak, hogy nem tudták megenni. A búcsúvacsora is nagyon szépre sikeredett annyi remek ennivalóval, hogy meg sem tudtuk enni.

Augusztus 1. szombat

Útnak indultunk, a cél Szerdahely. Egy mellékúton haladtunk, teljesen feleslegesen 10 km pluszt csináltunk meg. Igen erős, dombos, hegyes vidéken haladtunk, a lovak borzasztóan elfáradtak. Déltől lovamat odaadtam Dokinak (Csabi), mert négy lábra Kincses, nyereg alatt feltört. A fiúk erősen variálták a lovak befogási sorrendjét, mert igencsak meg vannak fáradva. Tóni helyett Laci hajtott egész nap, itt ültem mellette segíteni. Igazán univerzális emberke, hol szíjgyártó, hol orvos, hol szakács, most meg éppen fogathajtó. Sőt kinevezte magát fogathajtó világbajnoknak. Most már a srácok sem mondják, hogy „Wagner” úr, csak Lacika, vagy Mókuska.

Ma reggel Gyuszi elvitte Udvarhelyre Misi és Jére Pisti családját. Vele ment Jenő is, hogy elhozza az ő Mancókáját.

Reggel megérkezett Gk. Sipi felesége, Ildikó és a két kisgyereke. Őket Sipi barátja, Kemencei Zsolt hozta el. Sötétben értünk Szerdahelyre, mivel délben egy erdősélen jót pihentünk a tűző nap elől.

52 km-t tettünk meg.

Augusztus 2. vasárnap

Este Petru Mircsea tanyáján, gépállomásán vertünk tábort. Ez Szerdahely nyugati bejáratánál van. Kaptunk zabot, szénát bőségesen és ingyen. Román ember, de díjazta a mi erőfeszítésünket. Nagyon-nagyon hálásak vagyunk neki érte. Tejet is hozott, jó friss forralt tejet. Dokinak megy is a hasa rendesen tőle.

Éjjel megint én voltam a bakter Ábel Böbe után. Nagyon klassz bekerített helyen táboroztunk. A lovak aludtak, iszonyú fáradtak. Ahogy virradt, keltettem a fiúkat, mert patkolni kellett. 8 órakor indultunk el. Ma megint szörnyen meleg van. Lacival ülünk a kocsin, a Mancókával. Hajtjuk úgy a fogatot, ahogy tudjuk.

Estére elértük a Maros völgyét Szászsebes városát átszelve, s Alvincnél érintettük a Marost. Alvincnél megálltunk egy kis időre, s megnéztük Fráter György középközi vallásalapító kastélyát, mely már romokban hever. Ám az 1848-49. Szabadságharc alatt, annak idején még lakható szárnyai voltak. Mára már minden tönkrement, csak a lepusztult falak állnak.

Bem tábornok elővédje Szászsebesből kiűzve az osztrákokat Alvincen megütközött velük. Josef Stutterheim ezredes dandárjait Gyulafehérvár felé kergette.

A tábort a Maros jobb partján vertük fel, Mereten és Blaudiana falvak között, pont a folyó partján. Valami félelmetes meleg volt egész nap.

Délutánra szabályosan rosszul lettem a hőségtől.

Este a táborból elutazott Gk. Sipi felesége, a két kisgyermekét itthagyták. Viszont megérkezett Ábel papa az egész családdal.

Megint rengeteg enni- és innivalót hoztak. Úgy néz ki, hogy egy pár napot itt maradnak velünk. A legkisebbik Ábel csemete Péter barátnőjétől kaptam egy szép fülbevalót. A „rubinköves” fülbevalót pedig odaadtam Jére Pistinek, mivel ő elvesztette a sajátját. Most már neki kurvás a feje. Így Anitának köszönöm szépen e gyönyörű fülbevalót. Csak két pusztit tudtam adni érte, igen hálás vagyok neki, egyébként másom nincs.

35 km-t jöttünk abban az iszonyatos hőségben.

A tábor békés, csendes. Petru Mircseától kaptunk 5 zsák zabot az útra és annyi szénát, amit fel tudtunk pakolni az utánfutóra. Így estére tudunk etetni, sőt holnap egész nap is lesz enni a lovaknak.

Augusztus 3. hétfő

Igen kellemes itt a Maros partján, nincs szűnyog, nagyon békés az éjszaka. Ma pihenünk, a folyóban lefürdetjük a lovakat. Igazán élvezik a dolgot. Itt ülök a parton, írom a naplót és nézem, ahogy a fiúk mossák és locsolják a lovakat. Gyuszi, Misi, Miklós előre indul, megnézni a többi, előttünk lévő táborhelyeket és vásárolni, abrakot venni. Jó lenne, ha kapnánk kukoricát és igen jó minőségű lucernát. Sajnos erre felé mindent venni kell, semmit nem adnak. Nagyon nagy a szegénység, meg hát ugye a román a magyarnak legszívesebben levegőt sem adna.

Éjjel megjelent a rendőrség, kérdezték hogy van-e engedélyünk azon a helyen táborozni. Képesek voltak elmenni a kisöreghez, akitől elkértük a kaszálóját (egyébként egy szál fű sem igen van, mivel az árvíz itt is rendszeresen kinn volt). Éjnek-éjszakáján háborgattak. Nagyon nem szeretnek itt bennünket.

Augusztus 4. kedd

Ahogy pirkadt, keltettem a csapatot, ám előtte megabrakoltam. Este Ábel papa, utána fia, Péter volt a bakter, a menetcsapat így tudott pihenni. 21 km-t tettünk meg délig és meg is álltunk a Maros partján jó árnyékos helyen. Ez egy hatalmas tehén- és birkaszaros legelő, annyi léggel és szűnyoggal, hogy a lovakon fűtökben lógnak.

Valami eszméletlen meleg van, a rádió 38°C-ot mondott. Sajnos innentől az út elkanyarodik, nem tudunk a folyó mellett menni, ezért muszáj ezt a táborát választani. Az abrakunk elfogyott, a lucerna még tart. Holnap reggel még tudunk etetni belőle.

Piski ütközet – Déván Bem segítséget kapott, s villámgyorsan rendezte seregét. Erre sürgető szükség is volt, mert a menekülő csapatoknak a sarkában voltak az osztrákok, s már öt nappal Vízakna után megjelentek a Piski közelében lévő, azóta legendás híd előtt. Az egész napos küzdelemben a híd többször gazdát cserélt, míg végül, amikor a császáriak tüzérségi löszere kifogyott, a már menekülő honvédek visszafordultak, s egy elkeseredett, végső rohamban felülkerekedtek. A véres harc közel 800-800 áldozatot követelt, de a győzelem egy időre eldöntötte Erdély sorsát.

Bem József – (1794-1850) honvéd altábornagy. Az 1848. októberi felkelés idején Bécs védelmének irányítója. Magyarországra menekül, november 22-étől honvéd tábornok, decembertől az erdélyi csapatok parancsnoka. Legendássá vált hadjáratában szüntelen harcok közepette 1849. március végére kiveri a császáriakat Erdélyből, altábornagy lesz, kitüntetik. Májusban Perczel csapataival együtt megtisztítja a Temeskört is az ellenségtől. Júliustól ismét Erdélyben van, kicsiny seregével mindent megtesz, hogy feltartóztassa a nyomasztó túlerőt, de július 31-én Segesvárnál, augusztus 6-án Nagycsúrnél döntő vereséget szen-

ved. Temesvárnál, mint az összpontosított magyar főerők parancsnoka, döntő ütközetbe bocsátkozik, és vereséget szenved. Augusztus 17-én még visszafoglalja Dévát, másnap emigrációba indul. 1849 őszén mohamedán hitre tér, és a török hadsereg tábornokaként hal meg.

A magyar és a lengyel nép közös hőse, a székelyek Bem apója 1812-ben részt vett Napóleon oroszországi hadjáratában, majd 1813. december 20-án megkapta a francia becsületrendet. Az 1830-1831. évi lengyel szabadságharcban tüzéri tudása igazából Ostrolekánál mutatkozott meg. Bem 10 lövegével állította meg az orosz gyalogság előrenyomulását, s az orosz fővezér által bevetett 62 löveg sem volt képes Bem ütegét visszaszorítani. Az 1848. október 6-i bécsi forradalomban ő szervezte Bécs védelmét. Magyarországi szereplése mutatta meg, hogy nemcsak kitűnő tüzértiszt, de nagy hadvezér is. December végén Észak-Erdélyt tisztította meg, majd 1849 márciusára súlyos harcok után csaknem az egész testvérhazát visszafoglalta. Erdély felszabadításáért megkapta az altábornagyi rangot és a Magyar Katonai Érdemrend I. osztályát. Április közepén megjelent a Bánságban, a temesvári erődöt ostromzár alá vonta, s az itt állomásozó cs. kir. csapatokat Havasalföldre üzte. Júniusban azonban kénytelen volt visszatérni Erdélybe, mert azt immár az osztrák-orosz erők egyesült támadása fenyegette. Bem részenként vetette harcba erőit. Ezzel két hónapon keresztül megakadályozta az oroszokat abban, hogy az alföldi magyar erők hátába kerüljenek. Ezután a Bánságba sietett, s itt Temesvárnál átvette a magyar főerők parancsnokságát. Augusztus 9-én döntő csatába ereszkedett Haynau cs. kir. főserégével, s vereséget szenvedett. Életét Murád pasa néven török szolgálatban fejezte be.

Délután bementünk Piskire telefonálni TZ-éknek és én haza. Tegnap beszéltek a fiúk a polgármesterrel. Még azt sem engedi, hogy a környékben letáborozzunk. Román a lelkem. Nincs egyetlen emlékmű, szobor vagy tábla, amely jelezné Bem tábornok itteni dicső csatanyerését. Az emlékművet 1914-ben a vasgárdisták felrobbantották. Igen kevés lélekszámú magyar lakik errefelé, s ők sem tudnak segíteni.

A városban vásároltunk pityókát, hagymát és kolbászt, aztán mikor visszaértünk, a csapat közösen főzött, süttött a tárcsán szalonnát, hagymát, és szalmapi-tyókát Jenősen (már hogy azt ő sütötte). A bivalyitatónál csapat dzsemborit rendeztünk (a Maros nagyon koszos itt, de ebben a nagy melegben mindenki nyakig a vízben volt). Fürdés után csárdást jártunk (úgy csapkodtuk a szúnyogokat magunkon, ja és a böglyöket), hogy messziről valami néptáncosnak látszottunk.

Estére a fiúk még bevágtak egy patkolást is. Bogár, Riki és Círbolya volt az új cipőkapó.

Majd elfelejtettem, vettünk három dinnyét. Itt van a kicsi Miklós, Viktor, (Gk. Sipi) két kisgyereke, na és ugye az Ábel család, biztosan fog ízleni mindenkinek a gyümölcs (ezt hangulatjavító intézkedésnek szántam).

Augusztus 5. szerda

Megint csak korai ébredés. Ma is valószínűleg nagyon meleg lesz. Ámbár ahogy most elindultak, 7 óra után 10 perccel, a nap már erősen tűz.

Nagyon érdekes a felállás, a csapatösszeállítás:

Lovasok:

Jenő	-	Merkúr
Ildikó	-	Cirbolya
Misi	-	Hannibál
Ábel Böbe	-	Botond
Doki	-	Négylábra Kincses

Szekerek:

Rómeó – Becses:

Ábel papa és kisebbik fia, Péter hajtja. Anita is ott ül, Péter barátnője.

Ulti – Borbolya:

Szíjgyártó Lacika és Jére Pityu hajtja. (Pityunak egy nagy kelés van a fenekén, nem tud lóra ülni.)

Ezen a kocsin ül Mancóka is. Aránylag sík a terep, nem olyan nehéz a lovaknak húzni.

Bogár – Rikoltó:

Laci, Miklós hajtja, mellette segédhajtó a kicsi Miklós. Gk. Sipi mellett ül a két kisgyereke, ők nem akarnak kocsira (lovaskocsira) ülni. Én pedig Gyuszival előre megyek, mert nekünk a tábort, s takarmányt kell intézni.

Ábel mama pedig kocsijukkal együtt jön velünk.

No, erre mondják, hogy ilyen a tábori élet. Zajlik, de rendesen. A tábor, amit Gyusziék kinéztek, egy patak partján lévő kicsi sziget, malommal. A molnár magyar ember és van egy Borbély nevezetű úriember, aki Déván lakik, segítenek. Valószínűleg a helyi pap is segíteni fog, megígérte. Na, majd meglátjuk.

Csernakeresztúron Kiss Lehel birtokán álltunk meg. Ez egy vízimalom melletti terület. Két oldalról a Cserna folyócska fogja körbe. Egy hídon tudtunk átkelni. Széna rengeteg van, kaptunk szemestakarmányt is. A helyi RMDSZ vezetője, Péter Lajos és Lehel bácsi (70 éves) intézte.

**28 km volt a táv,
összesen 2332 km.**

A csapat igen gyorsan ideért, mi elmentünk Dévára, de az illetőt nem találtuk, valami delegációval elutazott. A vízimalomban délután őrltünk gabonát és kukoricát. Igen érdekes építmény. A környékben nincs is több. Az utolsó előttiék elvitték a múzeumba. Ez a malom még jár. 1860-as papírok szerint már létezett.

Estére a helyiektől MICS nevű ételt kaptunk. Ezek kis kolbász alakú húsok: rész borjú, rész disznó, rész juhhúsból. Egész erősen van fűszerezve és szabad tűzön, rácson sütöttük. Igen finom, kolbász alakúra van készítve. Én ugyanannyit ettem nyersen, mint sütve. Nyersen olyan íze van, mint ahogy Magyarországon szoktuk készíteni a tatárbifszteket.

MICS-MITITEI-Csupaszkolbász

- 75 dkg marhahús
- 25 dkg disznóhús
- 15 dkg birkahús vagy marhafaggyú
- 4-5 gerezd tört fokhagyma
(az egészet 4-5-ször átdarálni)

Hozzáadni:

- kanál szódabikarbóna
- só, bors, őrölt szárított csombor

min: 15 percig gyúrni, 8-10 órát pihentetni hűvös helyen, vizes kézzel kolbászokat gyúrni, olajjal megkent rostos v. olajban többször megforgatni, pirosra sütni, mustárral tálalni.

Augusztus 7. péntek

Pihenőnap. Toljuk a lovak elé az ennivalót, amennyit csak bírnak enni. Rikoltó a jobb hátsó lábára erősen sántít. Doki és Miklós túlórának rajta. Muszáj tovább maradnunk, mert nem tud menni.

Tegnap este Szűcs Gyuszi a fiával, Miklóssal hazautazott. Innen egyenes vonatközlekedés van Budapestre. Szerepét Jére Pisti veszi át.

Gyulának nagyon beteg az édesapja, azonnal műteni kell. Nem sok jóval kecsgetik az orvosok. A fiú teljesen ki van borulva. Azt mondta, mindenféleképpen szeretne visszajönni, úgy egy hét múlva, addig otthon meglátja, mi lesz.

Reggel kaptunk szalámit, szalonnát, paprikát, tejet, túrót. Megint sok finom ennivalónk van.

Éjjel dörgött, villámlott, de egy pár csepp eső esett csak. Ma megint nagyon meleg lesz, sőt már meleg van. Ma az Ábel család is haza akar menni, a Nyvának is kell haladni előre, a szombat, vasárnapi táborhelyet megkeresni.

Este 8 óra. Szép ünnepséget rendeztek itt nekünk. Jött egy magyar busz is, s velük együtt néztük végig a bemutatót. Igaz, a lovasok épp hogy megérkeztek a felvonulásról a kezdésre.

A beszédet az 1848-49-es csatákból a piski és dévai ütközetéről SCHREIBER István tanár úr mondta. Igen érdekes a történelem, a csata történelme. A négy napig tartó ütközetet Petőfi is megírta szép versében.

Borbély Márton a Hunyad megyei RMDSZ elnöke is itt volt, segít. Telefonált, holnap a fiúkkal előre mennek.

Délben zöldséglevest és rucapörköltöt kaptunk pityókával összefőzve. Egy lovaskocsival hozták ki a táborba zöld savanyúval (és 5 zsák abrakot is hoztak még). Az ebédet nem tudtuk megenni, annyi volt. Eltette Viola néni a hűtőbe, estére jó lesz. Ez az aranyos mamika annyi mindent ad – ő Lehel bácsi felesége –, hogy nem tudjuk hogyan hálájuk meg.

Estére Péter Lajostól még egy láda sört is kaptunk. Csak a beírást halogatja a könyvbe.

Augusztus 7. péntek

Tegnap este Ildikót Viola néni leánya (aki nem itt lakik, csak látogatóba jött) bevitte kocsiával a kórházba. Ildikónak mind a két lábán hatalmas kelések voltak, már napok óta. Úgy gondolta, hogy elmúlik, ám nem. Így a kórházba kellett vinni őt, ahol felvágták a keléseket. Most igen sebes a lába, s irtózatosan fáj neki. Szegegyenkém nem is fog egy darabig lóra ülni, még nadrágot sem tud felvenni, nem hogy csizmát. Rettenetesen ki van borulva. Ráadásul még Jurij is elment. Nem tud mit kezdeni magával.

Reggel Istvánka bevitte őt megint kötözésre. Délelőtt a Gazellával beutazott a csapat Vajdahunyadra és megnéztük a híres várkastélyt. Fazekas Tibor tanár úr végigvezette a várkastélyon a csapatot, s a naplóba is beleírt.

„Nagy megtiszteltetés volt számomra, hogy a vajdahunyadi ősi vár falai között fogadhattam és kalauzsolhattam a Közép-Európai Történelmi Lovastúra tagjait. Nagy izgalommal követtem én is útjukat, a Duna Televízió adásain keresztül, és nagyon értékelem bátorságukat, mellyel nekivágtak a Nagy Útnak és örvendek, hogy sikeresen visszatértek.

Kívánok a csapat tagjainak jó egészséget, kitartást, hogy e nemes célt továbbra is szolgálják.

1998. augusztus 7.

*Fazekas Tibor
grafikus
Vajdahunyad”*

A vajdahunyadi vár

Vajdahunyad vára a Zalasd vize mellett, egy szirtfokon áll. A tatárjárás után épült, a Hunyadiak őse, Serb kenéz a XIV században királyi adományként kapta. Fiát, Voikot, a királyi udvar katonáját, Zsigmond király 1409-ben megerősítette birtokában. Fia, Hunyadi János építette ki a vár északnyugati szárnyát, az erkélyes várpalotát, aminek földszintje a két sor vörös márványoszloppal elosztott lovagterem, emeleti nagyterem az „Országház” (Dieta), az ezzel a szárnyal összefüggő Kapisztrán és Nebojsza (Nefélj) tornyokat és a Nebojsza folyosót és a várkapulnát, kései gót stílusban.

Az oszlopfők és a gyámkövek díszítése növényi elemekből áll. A lovagterem egyik oszlopfőjét kőszalag díszíti, rajta egy latin szöveggel, mely azt igazolja, hogy az építkezést 1452-ben Hunyadi János fejeztette be. A Dieta terem belső tere sokkal magasabb, oszlopai és csúcsívei révén. A Zalasd felé eső részén egy külső pihenő folyosóval van ellátva, melynek ablakai késői gót stílusban készültek. A külső támpillérek meghosszabbításaként négy kiugró terrasszal vannak ellátva. Ezek ablakai már négyszögű keretbe vannak helyezve, ami az újjászületés első szerény jeleit viseli.

Említsre méltó a csigalépcső bejárati ajtója, ahol a Corvin címer dísz is az újjászületés jegeit mutatja. Valamennyi bástyafal és bástyatorony is valószínűleg az ő idejéből származik.

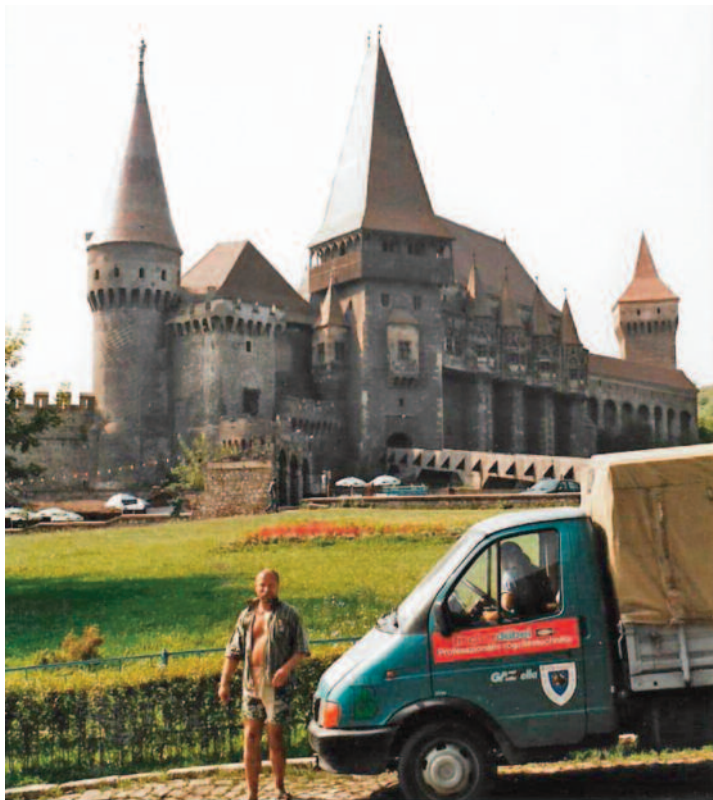
Mátyás király idejében épült a Mátyás loggia (szárny), amely az erdélyi reneszánsz legrégibb elemeit hordozza. Az emeleti folyosón találhatók azok a freskótöredékek amelyek Hunyadi János születésének legendáját ábrá-

zolják. Ebben az időben díszítették és festették élénk színekkel a tornyok külső falait mértani formákkal.

Ekkor készül el a kaputorony, a nagy híd. Mátyás halála után a várat Korvin János örökölte. Ura volt a várnak enyingi Török Bálint is, ez alatt a vár leégett, de felépítette. Török Bálint után utódai örökölték a várat, azután Bethlen Gábor birtokába került, aki újonnan átépítette. Ő építette a vár délkeleti szárnyát, de az ő építése inkább praktikus, mint művészi jellegű volt.

Zólyomi Dávidné (Bethlen Katalin) építeti a délnyugati szárnyat a hajdani kaputorony és a Kapisztrán torony közé, a Királylépcső tornyot a király-loggiával, a henger alakú Liliom (Janka) tornyot. 1674-77 között Thököly Imre is a várban tartózkodott. A vár utolsó birtokosa Apafi Kata volt, aki után a kincstár vette át a várat. I. Ferenc 30.000 fontot adott a vár helyreállítására. 1818-ban fel is építették, de a felépítés után beleütött a villám; 1824-ben ismét helyreállították. 1854-ben kiütött tűz ismét nagy károkat okozott. A várak Arányi Lajos lelkes stírgetésére történt részbeni restaurációja Schultz Ferenc, majd Steindl Imre tervei szerint indult meg, de pénzhiány miatt abbamaradt. Később Möller István vezette a restaurálás munkáját. A vár ekkor nyeri el mai formáját. A múlt század végére készül el a Bethlen szárny mellé épült neogótikus folyosó, földszintje része nyitott, míg emeleti része zárt. Ekkor helyezték a buzogány torony tetejére egy középkori lovag bronzszobrot (1873).

A XX században a 60-as években végeztek nagyszabású restaurálási munkálatokat, legutóbb 1994-ben a cserepeket cserélték ki. Sajnos a vaskohók füstje az egyhangúság szürkéségével vonta be a vár egykor fehérülő falait.

A táborban Ábel Böbe maradt (ez Pisti fedőneve). Délre értünk vissza. Ettünk, mi is ettünk. Egy órára megérkezett János atya, aki egy mikrobuszon elvitt bennünket Feredőgyógyra. Ez egy gyógyfürdő, ahol igen jól éreztük magunkat. Amikor elindultunk, épp hozták meg a táborba az ebédet, amit betettünk Viola nénihez. Jó lesz vacsorára.

Az atya hozott magával enni- és innivalót, úgy éltünk a fürdőben, mint az urak. Végre megint tiszták vagyunk!

*„Aki megért
s megértet
egy népet
megéltet*

(Kányádi Sándor)”

Algyógy – Feredőgyógy – Dél-Erdély festői vidéke a Nyugati Kárpátok keleti részén. Jólesett a gyógyfürdő, visszafelé mindenki elaludt.

„1998. augusztus 7-én du. 5 óra

*Az úton tartsatok ki – az Úr vezéreljen, adjon erőt és hitet – mindig megéri!
Testvéretek a hitben és a mi édes ízű anyanyelvünkben.*

*Tóth János atya
Csernakeresztúr”*

Visszafelé az úton megálltunk a piski hídon a Murán. Nem az eredeti háborús hídon, ahol Bem apó csapata verekedett, hanem mellette az új hídon, hisz a réginek csak a cölöpjei látszanak.

Ebben a csatában a piski hídnál Puchner generális vezette osztrák-orosz sereget, akik négyszeres túlerőben voltak, Bem tábornok csapatával hülyére verte. A magyar honvédek 1500 embert veszítettek, ennek a csatának ennyi hősi halottja volt.

Elmondtam mindenkinek, hogy reggel korán indulunk, átmegyünk Déván, végig a 7-es úton, amely igen forgalmas, s így mindenki erősen pihenjen.

István és Misi a Nyvával előre ment táborhelyet keresni.

Mi megvacsoráztunk és én ahogy besötétedett, lefeküdtem, mivel Ozorától bakter „óhajtottam” lenni.

Egy órákor nagy danolászásra ébredtem. A fiúk kimentek a diszkóba, vendégeket hoztak, s „pihenés” gyanánt jól mulattak. Szóltam nekik, megértően bólogtattak, mondták, hogy elkísérik a lányokat, s jönnek. El is kísérték őket, s hajnal 4 órára visszaértek.

„Csernakeresztúr, 1998. augusztus 7.

1848 emlékét továbbra is féltő gonddal kell ápolni. Egyedüli eszme, ami a magyarságot összetartja a határokon innen és túl. Kalapot emelünk a lovastúra rendezői előtt. További sok sikert kívánunk a csapatnak.

*Kiss Lehel
Péter Lajos”*

Augusztus 8. szombat

Ahogy visszaértek a fiúk etettünk, lovat ápoltunk, s amikor megvirradt, elindultunk. Jó ütemben haladtunk Déva után, az autóúton leesett Ulti jobb hátsó patkója. Miklós ott az út közepén visszautította. Azt mondta, hogy autópályán még úgysem patkolt. István a Nyvával, Jenő Mancókáját kivitte a vasútállomásra, a leány hazautazott, dolgoznia kell menni.

Sólymosról letértünk a 7-es útról, s egy jó állapotú mellékúton haladtunk. Átkeltünk Branicskón is. Sajnos senki nem volt, aki elmondta volna, hogy hol volt a híres ütközet, errefelé már nem laknak magyarok, tiszta román települések lettek, a magyarok elköltöztek.

Bácsfalván Laci, mivel előrement a Nyvával, Istvánnal, talált egy régi kúriát egy hatalmas parkkal, ami teljesen elhagyatott, kivéve azt a pár száz cigányt, aki a lerokkant házban lakik. Megengedték a helyiek, hogy a parkban az óriási fák alatt verjünk tábort. A romákkal meg csak ellesszünk valahogy. 32 km-t tettünk meg. Errefelé már mindent venni kell. Így vettünk szénát, a szemes még tart, ám holnap azt is venni kell. Annyi a szűnyog, mint égen a csillag. A diszkó-járat rendszeren szenvedett egész nap.

Átfogtuk a lovakat is. Az első kocsit Ábel Pisti fogatát Misi hajtotta, Rómeó – Becses összeállításban. Második fogatot hajtotta Miklós Bogár – Borbolya lovak-

kal, míg a harmadik fogatot Ábel Pisti (Böbe) hajtotta Ulti – Merkúr felállásban (ők hárman + Csabi (doki) a diszkó-járat). Bocsfalvára egy órákor érkezünk meg. Rögtön itattunk, s közelben lévő házban megengedték a gémeskút használatát. Mint említettem, vettünk szénát, s most pihen a tábor.

Nagyon elfogyott a csapat, már csak hárman lovagoltunk, Csabi, Jenő és én. Ildikónak még mindig nagyon fáj a lába, Böbe fogatán ült.

Augusztus 9. vasárnap

Ildikó az éjjel rosszul lett. A tűz mellett ült Jére Pistivel, ő volt a hunyó. Előtte pedig Misi.

Reggel Ildikó kérésére István őt visszavitte Dévára, s 8¹¹ órákor indul a nemzetközi vonat, azzal hazautazik. Piszkosul ki van a láány. A lába, a gyomra, a szíve, mindene fáj.

Reggel a maradék szénát felpakoltuk az utánfutóra. Jót, nagyon jót pihent a tábor.

Nyolc órákor tudtunk csak elindulni. Zam községben egy hűvös, ligetes helyen álltunk meg délben, etetni. Körben vendéglők, pihenőhelyek vannak. Csak a nemzetközi 7-es úton tudunk jönni.

Balra a Maros folyik, jobbra pedig hegyek vannak. Isteni szerencse, hogy hétvégén jövünk az úton. Így is olyan nagy a forgalom, annyi kamion jár, hogy majd lesepernek az útról bennünket. Mi lenne hétköznapi? Estére elérjük azt az utat Saborsínnál, amely párhuzamosan halad a főúttal, csak az nem olyan forgalmas, mint ez.

István vett kukoricát és korpát. Csak ezt kapott. Ahány helyen érdeklődött, mindig az volt a válasz: – Elvitte a Maros.

Még szerencse, hogy ezt is kaptunk. Ez van ezt eszik a lovak. Még nem panaszkodtak az enniváló miatt. Nagyon meleg van, áll a levegő. Innen csak késő délután indulunk tovább, ha enyhült a meleg.

26 km-t tettünk meg, délután még 21.

Így összesen 47 km a mai fejadag.

Megkeresett a pihenőhelyen bennünket **CZISZTER KÁLMÁN** Arad megyei RMDSZ elnöke, **CZERNÁK FERENC LIPPA**

Cziszter úrral megbeszéltük a további menetet:

- **Hétfőn** pihenőnapot tartunk Szeversinben (Soborsin).
- **Kedd** reggel indulunk Lippára, ez elég nehéz út lesz. Több mint 60 km és egy nap alatt le kell darálni.
- **Szerdán**, 12-én pedig Világosra kell érünk, hogy az augusztus 13-i fegyverletétel napját ezen a napon tudjuk meggyászolni, megemlékezni.
- **Pénteken**, 14-én estére érünk Aradra.
- **Szombat, vasárnap** pedig ott pihenő, ünnep.
- **Hétfőn** indulunk a határ felé.

Jenőnek remek ötlet jutott az eszébe, miszerint meg kellene Tőkés püspök urat hívni az orodi ünnepélyre. Ezt megfejelte Csiszter úr azzal, hogy akkor az RMDSZ országos vezetéséből is kellene hívni vendégeket, lehetőleg Markó urat, s vállalkozott rá, hogy megpróbálja elintézni a meghívásokat.

5 órakor indultunk a pihenőről, s negyed 8-kor már Soborsinnál voltunk. Itt mindjárt a nemzetközi út és a Soborsint Lippával összekötő elágazásnál vertünk tábort. A tábort a kultúrház udvarán, jó árnyas helyen állítottuk fel.

Igen jól mulattunk, ugyanis valamilyen félreértés folytán a jegyző úr azt mondta a faluban, hogy neki Bukarestből telefonáltak a túra érdekében. Erre akkora tisztelettel fogadtak bennünket, hogy csak! Még a helyi rendőrök is idejöttek a táborba, s kóderolták magukat, hogy bizony ők egész éjjel itt lesznek a környéken, s ha valaki velünk szemben még ha csak a nyelvét is kidugja, az megnézheti magát. Nem is mert senki hozzánk szólni. Hiába, a fővárosnak még mindig nagyon nagy a varázsereje.

Augusztus 10. hétfő

Pihenőnap. Még ennyi echós szekeres cigányt életemben nem láttam. Jönnek, megállnak, meglepik a tábort, mint legyenek a dögöt. Kéregetnek, koldulnak, annyira pofátlanok, hogy nem lehet elmondani. Eleinte egynek-egynek adtunk, na erre az összes rajkó, s asszony ott volt. Az ember szeme úgy ugrál, mint a reklámmacska, mégis el-eltűnik valami. A férfiak nagyhangúak, tapogatják a lovakat, üvöltöznek. Már egy erre jövő rendőrnek kellett szólni, hogy a kéregetőket küldje el. Büdösek, mocskosak, az ember gyomra felfordul, ha közelebb jönnek.

Most már tudom, hogy az echós szekerek miatt titulálnak románok lakta területen bennünket cigánynak (lehet, hogy a szagunk miatt is?).

Vettem három kiló húst és borsógulyást készítettem. Jót ettünk belőle, maradt vacsorára és hajnalra is bőven.

Van mellettünk egy kis kocsmá. Állandóan nyomják a román zenét, ha meghallom, már feláll a szőr a hátamon, de a fiúknak is. Elég nehéz lesz nekik betörni vele a világszakra.

Fáradtak, nagyon fáradtak vagyunk. Csak szédül, lézeng a csapat. Aki teheti, az pihen, fekszik mint egy darab fa. Persze a mindennapi munkát el kell végezni. Ennek a 8 embernek (Horváth Lacit nem számolom, ő közel se mer menni a lovakhoz, igaz minden másban nagyon sokat segít, pl. kimossa a ruhákat) sok ez a 13 ló. A lovak kemények, kivéve Bogárt, Rómeót, Becsest. A többi szaggatja a patkókat, köteleket. Az embereknek leszakad a keze, indulás után délelőtt, a déli pihenőig, sokszor még azon is túl.

Tegnapelőtt este Botondom még úgy vitt, mint szél a papírt. Képtelen voltam tartani. Az úton vágatni nem lehet (aszfaltút), az energia a lovakban marad.

Hiába, a csapat fele elment, ez az emberállomány kevés.

Elég volt a nagy melegebből, a hegyektől, a taposóaknás WC-ből, a bögölyből és a rengeteg szúnyogból. Elég volt az állandó hasmenésből, a rossz vizekből.

Annyira szeretnék otthon lenni, hogy vágyálomnak tűnik csak az egész. Erről beszélgettünk Gk. Sipivel, Jenővel, Misivel. De Csabi és Ábel Böbe is lecsendesedett. Már Jére Pisti sem énekel, igen csendes a tábor. Azt hiszem, most jutottunk el a holtpontra. Ha jól számolom, a mai a 104. nap, amit távol töltöttünk otthonunktól, nekem és Dokinak még plusz egy hónap, amit indulás előtt Bócsán töltöttünk. Sőt a négy erdélyi fiú is megfejezheti azzal a plusz két héttel, amíg Csepelen a patkókat gyártották.

Aztán eső után minden átmenet nélkül napsütés, egyből 30-35°C fölé. Azóta se megy le. Valami iszonyú hőség van napról-napra. Kiszívja az emberből az erőt. Éjjel meztelen alszom, s folyik rólam a víz. Nem tudja az ember kipihenni magát.

A holnapi több mint 60 km nagyon soknak tűnik. Ám se megfelezni, se lerövidíteni nem tudjuk. Szennyezett a Maros, mindenféle fertőzés miatt nem lehet megállni a partján. Aztán román lakosok által lakott terület, nagyon nem szívesen látnak bennünket. Az idő is szorít, Világosra időben oda kell érni.

Száz szónak is egy a vége, ez a kis csapat minden, de minden dicséretet megérdemel. Megérdemli, hogy igazi huszárokként fogadják őket odahaza, olyanak, akik megjárták a nagy utat, megjárták a csatákat. Mert ez az út végig egy nagy csata volt. Csata az elemekkel, az úttal és egymással.

Kérem az Istent, ha egy kicsit is segíteni akar, a holnapi napra dugjon felhő-dunyhákat a napocska elé, essen az eső, fújjon a szél. Inkább vegyünk fel több ruhát, mint hogy lovaink hőgutát kapjanak. Nagyon szépen kérem, tegye meg ezért a csóró csapatért!

Most este 8 óra van, kovácsaink fullban patkolnak. Becsest, Rómeót, és a két legveszélyesebbet, Rikoltót és Merkúrt. Annyira sajnálom a fiúkat, megszakadnak ezekkel az állatokkal.

Nehéz, nagyon nehéz a lovakkal!

Viktornak a két kisgyereke annyira aranyos. Fát szednek, vigyáznak a folyó vízre. Soha nem követelődznek, el vannak úgy a táborban, észre se vesszük őket. Miklós kocsija ki van nevezve kórház- és dedószekérnek. Azon alszanak, s kelnek, amikor kelnek.

Nekik roppantul tetszik a dolog, ám úgy veszem észre, egyre többet emlegetik az édesanyjukat.

Hogy valami vidámabbról is írjak!

Doki elhagyta a kését (nem az a vidám). Erre Jenő elmesélte, hogy náluk Csomafalván ha szüreti bál van, zsebkutatást tartanak belépéskor. Akinél nincs bicska, annak adnak. Oda kellene menni Dokinak.

Egyébként a bicskák fémnyelűek, szám van belerejtve, s a bicskázás, illetve távozás után le kell adni.

A mentő is automatikusan oda áll a kezdésre. S ha 4-et, 5-öt nem fordul egy éjszaka, akkor az nem is szüreti bál, hanem cserkészösszejövetel. A csomafalvi anya úgy engedi nagy fiát a bálba: – Fiam, az első mentőfordulás után gyere haza.

Augusztus 11. kedd

Hajnali indulás Lippára. Igen jó hűvös, ködös az idő, délelőtt 10-re süttött csak ki a nap. Este 17 óráig

63 km-t lovagolt a csapat.

A református parókiának az udvarán helyeztek el bennünket. Fél 8-kor mind a hét lovasember felvonult a városon keresztül és elment a Győzelem utcába. Ez a Déva-Aradi út mentén van, s koszorút helyeztünk el (valódi koszorút), zászlóval annak a háznak a falán, melyen egy táblán a következő áll:

Ebben a házban búcsúzott el
KOSSUTH LAJOS
a családjától 1849. augusztus
havában

Fábián Gábor, Arad vármegye történetét leíró történész szerint Kossuth augusztus 10-én érkezett Lippára. Miután elbúcsúzott a családjától, a Maroson ladi-kon kelt át, Lugos irányába. Onnan Orsora ment, ahol ő és a kísérete a magyar koronát elásták. Itt Lippán a magyar államkincstár augusztus 12-én az osztrák seregek kezébe került.

Egyébként volt itt Lippa alatt egy ütközet is. 1848. november 12-én a magyar seregek el akarták foglalni Lippát Máriássy és Nagy Sándor őrnagyok vezetésével, sikertelenül. Augusztus 13-án Arad felé visszavonultak. Augusztus 17-én Máriássy visszajött és elfoglalta a várost, amit közben a román népfelkelők feldúltak, mivel az osztrák seregek is visszavonultak, s nem volt rendfenntartó erő.

Ezeket az adatokat Tornáczky Dénes nyugalmazott szőlész és borász technikusától, amatőr régésztől kaptam.

Koszorúzás után a református parókián a csapatot a polgármester úr vendégül látta egy vacsorára, s ebben segítettek neki a helyi magyarok is. Hálásak vagyunk a vacsoráért, a segítségért. Nagyon kitettek magukért. Különösen Czernák Ferenc nyugalmazott ezredes úr segített sokat. Sokat mesélt Lippa város történelméről is.

„1998. augusztus 11.

Minden magyar testvér, de a testvériséget ápolni kell!

Czernák Ferenc”

Augusztus 12. szerda

Kényelmesen készülődtünk, még Ulti lábán a patkót igazították a fiúk, s 9 óra körül elindult a csapat. A 7-es úton jöttünk egy darabig úgy 9 km-t, majd a Világos felé vezető útra tértünk rá. Igazán nem siettünk, a kilométer nem volt sok: 29, fényesen ráértünk.

A Nyva előreszaladt Világosra, s utána Gyuszt hozta el Aradról, aki végre megérkezett, Budapestről vonattal jött.

Délután 5 órára értünk Világosra, s a híres Bohus kastély parkjában helyeztek el bennünket. Annak a kastélynak a parkjában, ahol a világosi fegyverletétel hivatalos papírjainak aláírása történt.

Katonai szakértők mondják el, hogy a fegyverletétel nem volt feltétel nélküli. A magyar seregből a legénységi állományt őrmesteri rendfokozatig, a császári seregbe besorozták és két évig **visszamenőleg** megkapták a zsoldjukat.

A tiszti állománynak két választása volt. Vagy bíróság elé állnak, vagy elmenekülnek. Igen ám, de az akkori törvények alapján a szabadságharcot felségárulásnak minősítették az osztrákok.

Felségárulásért pedig ha törvény elé nem áll az illető, teljes vagyonek Kobzár jár. Ezért a tiszti kar jelentős része, főleg természetesen a főtiszték, akik hatalmas vagyonokkal rendelkeztek, inkább választották a bírósági procedúrát, mint azt, hogy családjuk földönfutó legyen. Így már érthető, miért jelentkeztek önként tisztek a bíróságon, kockáztatva még a kötelet is. Hisz a katonaember mindennapi társa Niké győzelem istennő mellett a Halál is az!

A parkban fogadtak bennünket a helyi RMDSZ vezetők, s a katolikus egyház képviselői. Megbeszéltük az augusztus 13-i programot.

Az úton több falun jöttünk keresztül, ahogy letértünk a nemzetközi útról. Aradközi (Cuvin), kovászi (Covarint) falvakban olyan eszméletlen építkezéseket láttunk, hogy az embernek tátva maradt a szája. Oszlopos, tornácos, emeletes, épülő paloták között vonultunk végig. Még a kisebbek is akkorák voltak, hogy egy-két templom kijönne belőlük. Mintha a régi Rómában járna az ember, valahol a paloták között. Boltíves, csúcsos, gyönyörű épületek, faragott, gazdagon díszített oszlopokkal.

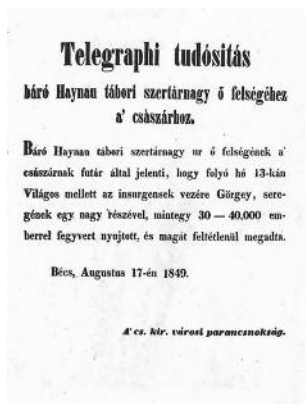
Csak bámultunk és a szánk elállt a csodálkozástól. Vagy 40-50 ilyen házat számoltunk meg. Az egyik különösen hasonlított római katedrálishoz (mondom, még mindig épülőbe vannak), a két tornya az eget érte, s annyi oszlop volt rajta, hogy lehetetlen volt megszámolni, nagyon megragadta a tekintetemet. Mondtam is Jenőnek:

– Na öcsém, ugrass csak oda, nézz körül, mert én azt hiszem, hogy a világon elsőként, az első között mi tudtuk meg, hogy a szentatya Rómából áteszi ide a székhelyét.

A székely fiú odaugratott a lovával, beszélt az emberekkel, s közölte velem az elképesztő hírt: - Édesapám! A házat a cigányvajda építette a fiának! Hát! Nagyon szeretheti azt a gyereket! A falubéliek elmondták, hogy a cigányok az öregeket, asszonyokat, gyerekeket elküldték a nyugati országokba, köztük persze Magyarországra is és bosnyák, horvát stb. menekültnak adva ki magukat **koldulnak**. A befolyt pénzt hozzák haza, s abból mennek ezek az eszméletlen hatalmas építkezések. Azóta sem tudok szóhoz jutni. Láttunk már pár csodát! Na de ilyet?

Világosi fegyverletétel – Bem segesvári és nagycsúri, illetve a fő-sereg szőregi és temesvári veresége katonailag eldöntötte a szabadságharc sorsát. Egyetlen halvány remény lehetett már csak, a diplomácia, ha az oroszokkal sikerül valamilyen megegyezésre jutni.

Rüdiger tábornok már július közepén felszólította Görgeyt, hogy közölje feltételeit, amelyek mellett hajlandó véget vetni az egyenlőtlen küzdelemnek. Görgey az orosz küldötteket a magyar kormányhoz utasította. A kormány augusztus 5-én és 6-án két iratban közölte ezeket a feltételeket az orosz fővezérrel. Ezekben ismertette az ország sérelmeit, az 1848-as alkotmány szavatolását állította feltételül, s ezen alapon szövetséget ajánlott az oroszoknak. Paszkievics hg., akinek a cár minden politikai tárgyalást megtiltott, a küldötteket nem fogadta, s az ajánlatot elutasította. Levelében annyit üzent Görgeynek, hogy ha fegyverletételről akar tárgyalni, forduljon uralkodója megbízottjához. Ezzel az utolsó reménysugár is kihunyott. A kormány augusztus 10-én Görgey javaslatára még egy utolsó, elkeseredett lépésre szánta el magát: elhatározta, hogy felajánlja a koronát egy orosz nagyhercegnek. Aznap délután találkozott egymással utóljára Kossuth és Görgey. Ekkor a kormányzó kérdésére a tábornok kijelentette, hogy ha Temesvárnál a magyarok győznek, egyesíti a sereget és megtámadja az osztrákokat, vereség esetén leteszi a fegyvert. Másnap, már az események pontos ismeretében, Csány László útján közölte a kormánnyal, hogy a fegyverletételhez politikai és katonai tejjhatalomra van szüksége. Némi alkudozás után a kormány – Szemere miniszterelnök kivételével – lemondott, Kossuth is, s a tejjhatalmat a tábornokra ruházta át. Görgey augusztus 13-án mintegy 30 000 emberével letette a fegyvert az oroszok előtt. A megadás után a tiszteket Gyulára, a legénységet Nagyváradra szállították, majd 23-án átadták az osztrákoknak.

Augusztus 13. csütörtök

A VILÁGOSI FEGYVERLETÉTEL 149. ÉVFORDULÓJA!

Pihenőnap. Itt, annak a kastélynak a parkjában, ahol Görgey aláírta a fegyverletétel hivatalos okmányait, most újra magyar huszárok táboroznak 149 év után.

Nagyon nehezen talállok szavakat. 2503 km-t tettünk meg eddig, hogy ideérjünk pont erre a napra.

Lippán nem bízattak bennünket mondván, hogy a világosi magyarok nagyon félnek, itt a legerősebb a román sovinizmus. Ahogy beszéltem velük telefonon, úgy vettem ki a szavaikból, hogy inkább annak örülnének, ha oda se mennénk.

Mindegy, döntöttünk, ha az ég a földdel összeszakad, ha vasvillák potyognak az égből, a csapat 13-án akkor is Világoson lesz.

Így is történt! Megérkeztünk, mindenféle atrocitás, bántás, kellemetlenség nélkül. Aztán amikor ideértünk, úgy mellbevágott a hír, hogy percekig nem kaptunk levegőt. A minket fogadó magyar bizottság vezetője közölte, hogy a mai programot személyesen az ALPOLGÁRMESTER ÚR szervezi. Így csupa nagy betűvel fejet hajtunk előtte. Román alpolgármester pátyolgatja a magyar huszárokat. Ugye, hogy jó magyarnak lenni!

A polgármester úr nincs itthon, valami konferenciára utazott el.

„1998. augusztus 13.

Nevezetes nap a világosi kis magyar közösség életében. 149 évvel ezelőtt településünk örökre bevészte nevét a történelem lapjaira.

Kevesen vagyunk, de a lehetőségekhez mérten próbáljuk megőrizni nyelvünk, hagyományaink. A körülményekhez mérten visszafogottan, de lélekben annál nagyobb odaadással ünnepeltük ezt a napot: Csomós János, Varga Gábor, Zsámbok András, Frajna Edit, Baliga Imre, Lemhényi Antal, akik állandóan igyekeztünk emlékezetessé tenni e napot.

Köszönjük a fáradságot, további erőt, egészséget kívánva a viszontlátás reményében, üdvözlünket küldjük testvéreinknek.

Zsámbok András”

Délelőtt 10 órára elmentünk a polgármesteri hivatalba, ahol az alpolgármester úr fogadott bennünket. Bemutatta a községet, átadtuk a csapat ajándékát. Utána megnéztük a múzeumot, a Bohus kastélyt. A kastélyban most jelenleg egy múzeum működik, IOAN SLAVICI (1848-1925) az egyik legnagyobb román író műzeuma. Ő itt született a Bohus kastélyban 1848 januárjában. Áldott légyen Világos község lakóinak a neve, hogy ezt a múzeumot felállították, mert úgy legalább a magyar történelem egy igen értékes darabkája megmaradt. Ha ez a múzeum nem áll, talán ez a kúria, kastély is úgy jár, mint sok romániai társa; már rég romokban lenne.

Azért a múzeumban vannak a fegyverletételhez fűződő tárgyak is. Megvan az az asztal, amin Görgey és Frohlof tábornokok aláírták a fegyverletételi szerződést.

A múzeumlátogatás után megtekintettük a helyi ortodox és katolikus templomokat, majd a temetőt is, ahol egy 48-as honvéd sírja található a következő felirattal:

Itt nyugszik
**VÁRADI
BARANYAY GYÖRGY**

honvéd százados
a 48iki szabadságharcz
áldozata lett élete 35ik évében.
Béke hamvaira

Utána visszajöttünk a kastély parkjába 13 órakor és elláttuk a lovakat. Bohus János, a kastély ekkori gazdája és annak feleséges, Bohus Jánosné, Szőgyény Antónia a 48-49-es események szemtanúi, a kastély urai.

Részletek Szőgyény Antónia (1803-1890) naplójából:

„(1803-1890)

Az 1849-es év július havának utolsó napjaiban nyugtalanító hírek érkeznek az elvesztett csatákról; az oroszok előrenyomulnak, a forradalmi csapatok pedig e vidékre vonulnak vissza.

Alig egy pár nap múltával a kastély a világi és katonai előkelőségeknek egész kis tanyája lett. Többek között itt tartózkodott Kossuth édesanyja, nőtestvérei, ezek férjei és 9 gyermek. Mindannyian azon tanakodnak, hogy merre meneküljenek?!

Az augusztus 5-12. közti hét folyamatos izgalmak közt telik el. Minden nap jönnek, s mennek új menekülő vendégek.

Bezerédy és Bartaly a két kiküldött Kossuth számára augusztus 11-én reggel lovaspostával Aradra indulnak abban a meggyőződésben, hogy a vérontás megszűnik.

Késő este jött haza a két úr egészen leverten azzal a hírrel, hogy Görgey leteszi a fegyvert és megadja magát. Próbálom szó szerint idézni, lemásolva a sorokat:

- Midőn másnap reggel a tornácra léptem, egy egész tábort láttam magam előtt. Sok csapat vonult el a ház előtt az országúton, legszebb rendben, csendesen és ünnepélyesen a vásártér és Pankota irányában. Világos pihenőhelynek volt kinevezve.

Később a hegyen át 4 fiatal futár jött le a kertbe, majd követte őket egy négyesfogatú nyitott hintó és az ehhez hasonló négyes fogatú üveges hintó. Az elsőből egy magas, karcsú tiszt ugrott ki honvéd egyenruhában, miután futólag a bárónőt mint rokont üdvözölte, rögtön az üveges hintó ajtajához sietett, s gyengéd gondoskodással egy öreg, görnyedt alakot emelt ki. Tsányi volt, az akkori közlekedési miniszter.

Pásztory unokaöcsémétől megtudtam, hogy Görgey itt várja be Rüdiger orosz tábornokot. Görgey készakarva e helyt jelölte ki a fegyverletételre. Az ő meggyőződése szerint az orosz túlerő győzte le őt, s ezeknek akarta letenni a fegyvereit.

Augusztus 12-e volt, amikor az első orosz csapatok bevonultak Világosra. Görgey Frohlof tábornok elé megy, bekísérte a szalonba, tárgyaltak, majd aláírták a fegyverletételi szerződést. A többi tábornok és tiszt várakozással várták sorukat. 2 óra tájban ebédhez ültek, Frohlof és Görgey a nagyszorong mellett komoly csendben fogyasztotta edelét.

Ebéd után az orosz tábornok visszatér táborába kozákjaival együtt. Görgey maga köré gyűjti tábornoki karát, kijelenti nekik, hogy e csapatokat fel kell készíteni a másnapi eseményekre a fegyverletételre. Ő is velük megy, ezredről ezredbe beszédet mondani kijelentvén, hogy a további védelem lehetetlen, s most már úgy a házára, mint a hadseregére csak a megadás lehet üdvös.

A csapatoknál megható jelenetek történtek. Öreg huszárok sírva borultak lovaikra, majd lelőtték lovaikat, fegyvereiket összetörték, sőt egy katona önmagára lőtt.

Késő este érkezik vissza a tábornoki kar. Görgey a vacsora alatt egyedül, zárkóztan ül, szinte semmit sem fogyaszt.

Augusztus 13-án reggel a hős hadvezérek utoljára ülnek a ház tornácán, reggeliznek.

10 óra lehetett, amikor a menet a tábor felé indult. Szívszorító, könnyes szemekkel vettünk búcsút tőlük.

A házból kilépve Görgey ezen szavakat intézi Bohusnéhoz: - Húgom – a hangja remeg-, most még átkoz a nemzet, de tudom, hogy 3 hét múlva áldani fog. Nem áldozhatom fel a hazát és a magyar népet.

Perényi és Ituller kiválik és az osztrákoknak adják meg magukat gondolván, hogy enyhébb sors vár rájuk.

A hadsereg Világostól kb. egy mérföldre vonult észak felé; a szőlősi malom alá, ahol az oroszok körülférták őket, a tisztek megtarthatták kardjukat.

A levert magyar csapat a mezőn keresztül Gyula irányába folytatja útját, sok szenvedés és nyomor közepette. Szerencse, hogy a zöld kukorica termése a földken volt, amely megsütve éhségüket csillapítja.

Sarkadnál elfogják őket és Aradra masírozttatják. Könnyekig megható volt az a látvány, amikor a hosszú menet lassan áthaladt a sáros utcán a vár felé, ahol a kocsikat, lovakat elkobozták tőlük, s a katonákat bezárták a várba.”

Két óra után a szemben lévő étteremben ebédelt a csapat, az alpolgármester úr, a jegyző úr és a magyar helyi vezetőkkel együtt.

Ebéd után a csapat egy része Frajna Edit tanítónő vezetésével felment a világosi várhoz. Edit néni vezette e csapatot egész nap, ő pátyolgatott bennünket.

Este még a szemközti kiskocsmában megittunk egy-két korsó sört, s a tábor pihenni tért. Pihentünk a parkban, az évszázados fák alatt. Azon fák alatt, amelyek látták Görgey tábornokot, az ő huszárait, katonáit. A fiúk tábortüzet gyújtottak, s csendben elgondolkoztunk a történelmen. Hálát adtunk a sorsnak, hogy megkaptuk tőle ezt a nagyszerű ajándékot. Ott a fák alatt, azon a földön pihentünk lovainkkal, amelyet a 48-as ösök lába taposott. Nagyon nehéz ezt elmondani.

Augusztus 14. péntek

8 órakor indultunk a kastély parkjából tovább Arad felé. Fojtó meleg volt megint egész nap. Az újságírók élénk jöttek, s a déli pihenőnél hasznosan elbeszélgettek a csapattal.

Fekete Réka aradi lakos velünk lovagol tovább. Ügyes és jó lovas. 19 éves kislány, jó hogy itt van.

A város határában vártak az RMDSZ vezetői, ők rendőri kísérettel a táborba vezettek bennünket, a városon keresztül. A tábor a Maros partján egy Campingben van, szép a hely. Itt már várt bennünket Sárvári Attila és édesapja, Józsi, Attila öccse, annak fia és id. Tóth Józsi bácsi. Elbeszélgettünk, elbeszélgettek a fiúkkal is.

5 órakor bementünk a városba az RMDSZ székházba. Ott egy megbeszélést tartottunk, majd néhány (sok-sok) szendvics elfogyasztása után vissza a táborba. Itt már várt bennünket Iványi Tibi, aki a barátjával megérkezett.

Közben Gk. Sipi és Miklós, miután a srácok lepakolták a Gazellát, elindultak Udvarhelyre, az ott maradt Kojak nevű lovunkért.

Attiláék is hazamentek estére.

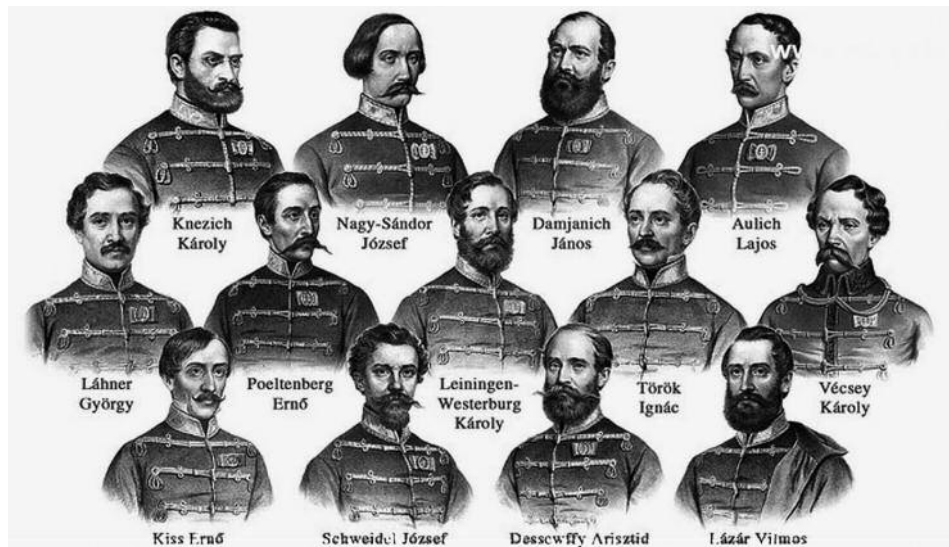
27 km-t haladtunk + át a városon 6 km-t.

Augusztus 15. szombat

„Köszönjük, hogy alkalmat adtak ismét éreznünk: része vagyunk a Nagy Egésznek.

Bölöni György”

A szokásos tábori teendők után készültünk az ünnepélyes felvonulásra. Az ünnepély déli 12 órakor volt, az itt mellettünk lévő emlékműnél, ahol az aradi hősöknek a hamvai pihennek.

A kivégzésük nem itt volt, hanem pár száz méterrel észak felé, az aradi vár sáncárkában. A 13 tábornok közül négynek kegyelemből az akasztását golyó általi halálra ítélték:

Kiss Ernő
Dessewffy Arisztid
Lázár Vilmos
Schweidel József

Részlet az 1898-ban kiadott Jókai Mór Bródy Sándor, Rákosi Viktor által szerkesztett könyvből. Címe: 18. Negyvennyolcz a magyar szabadságharcz 1848-49-ben

*„Szombat volt, október hatodik, borongós őszi nap.
Az aradi várból tompa dobpergés hallatszik 5 óra reggel.
A ködből ki pislognak a tűzerek égő kanócjai, kik a bástyákon állnak ágyúik mellett. Hűvös szél fut át a letarolt bojtorjános pusztaságon. A várfal ablakai ostobán merednek a sötétbe. Fél hat órakor megjelenik a VI. kapunál Uthyaka Antal főporkoláb, nyomában négy honvédtábornok, Kiss Ernő, Lázár Vilmos, Dessewffy Arisztid és Schweidel József. Mindeniket egy pap vezeti a karján. Dessewffy így szól:*

„Tiszta lelkiismeretem van, s az hagyott aludni.” — mondta a papnak derűten, s azzal felöltözött, hatalmas szőke bajuszát kipödörítette, mintha csak ünnepélyre menne.

**(Balo Béni református
lelkész visszaemlékezése.)**

Katona Tamás: Az aradi vértanúk. 1979.

A szomorú menet lekanyarodik a jobb oldali első sánczba. Ott megállapodnak. Szent e hely!

A bogáncsos mezőség immár golygota, az atillás alakok immár eszmék, áldozatok, vértanúk, minden percz történelmi időszak, minden hang história.

És oly szomorú hangok hallatszanak.

A négy tábornok imádkozik. Fedetlen fővel, fekete atillában, hósínű ingben, glacé kesztyűben állanak. Valamennyien egyformán.

Istenükkel beszélnek. A hatalmas Úrral, kinek tetszik őket erényeikért megosztorozni, tetszik őket a mások hibájáért megbuktatni...

Schweidel a gyóntató atyához lép:

– Tisztelendő úr! Íme ezen feszület, melyet boldogult atyámtól örököltem, ezt mindenkor, még a harczok zajában is magamnál hordottam. Kezeim közt aka-

rom tartani, úgy vele meghalni, ha meghaltam, ne irtózzék kezemből kivenni, s fiamnak átadni.

Kiss Ernő szomorúan felsóhajt:

“Szegény hazám! Isten büntesse meg hóhérait!” — kiáltotta a sortűz eldördülése előtt. A lövések csak megsebeztek, ekkor egyesek szerint így szólt: “Hát én, rólam elfeledkeztetek?”.

Mások úgy emlékeznek, hogy saját maga vezényelt újra tüzet a megzavarodott kivégző osztagnak. Egy altiszt közvetlen közről lőtte agyon.

Nemeskürthy István: Kik érted haltak szent világszabadság. 1977.

Dessewffy könnyes szemmel bízza a gyóntatóra nejéhez írt utolsó levelét.

Lázár azzal a kéréssel fordul Winikler áldozárhoz, hogy ha rosszul lőnek, s ő nem halna meg mindjárt, kérje a vezénylő tisztet, ne hagyja sokáig kínlódni, lövesse újra.

“Adj gyermekeink mindegyikének, ha kilép a világba, egy emléket tőlem — élő jeléül annak, hogy az, aki becsületesen és tisztán élte egész életét — nyugodtan bír meghalni, ha ártatlanul is, mint én... Isten veled! Tied örökké, még a siron túl is a te hű

Vilmosod“

(Lázár Vilmos levele feleségéhez 1849 október. 5-én.)

Katona Tamás: Az aradi vértanúk. 1979.

Elhangzik a parancsszó.

A négy tábornok letérdel.

A sorból kiválik tizenkét katona, hármával szemben állnak a hősökkel.

A parancsnok kardja int. Egyszerre dördül el a tizenkét lövés.

Három atillára kibuggyan a piros vér, három hős élettelenül rogy az árok fűvére. Ki vagy te, szerencsétlenségedre sebezhetetlen hős, kit három fegyver golyója nem bírt leteríteni? Ki egymagad állsz a négy bajtárs közül, a véráztatta réten, szembenézve a halált adó csövel.

Kiss Ernő az!

A három közlegény odarohan, s közvetlen közlőről rásüti fegyverét
... Elvégeztetett ...

Szürke, hideg őszi reggel 6 óra elmúlt október hatodik napján 1849-ben. Az aradi vár aljában egy elhagyott legelő. Zörög rajta a kóró, fázik rajta az avar, a halál van az álmos levegőben, a fenséges felhők alatt. Katonákat készülnek akasztani, hősökkel bánnak úgy, mint az utolsó gonosztevőkkel szokás. Katonák állanak hosszában a Nocher-ezred egy zászlóalja Tichy őrnagy vezénylete alatt. Uthyka porkoláb kegyelmet kér a kilencz elitelt számára, a százados feleli: Is-tennél a kegyelem!

Már elő is állott a hóhér, Brünnből hozták ide; nyurga, morva legény, de ügyes, meg kell neki adni.

„Nem lesz semmi baj, meg lesznek velem elégedve” – mondja.

És megtartotta a szavát, kemény volt, ügyes volt, gyors volt. A fájós lábú Damjanich már útközben összeölelgette: „Ön ma az én legjobb barátom!” – így szólt hozzá. Hóhérnak ami volt, kitűnő, példátlan, nem rémült meg a kilencz egymás után állított czölöptől, amire Nagy Sándor vértanú az utolsó, a rettenetes perczek egyikében azt jegyezte meg: „a legjobb, a legcélszerűbb.”

“Mikor a tábornokok a kivégzés hajnalán
a várudvaron gyülekeztek, Pöltenberg Ernő
lovag végignézte társain így szólt:
Szép kis deputatio megy az Úristenhez,
hogy a magyarok ügyét képviselje.”

(Winkler Bruno minorita
szerzetes visszaemlékezése)

Temesváry Ferenc: Batthyány és az aradi
tizenhárom. 1983.

Az első; **Pöltenberg** már függ, íme. A vörös frakkos bakó végzett vele. Az elsővel szemben a többi nyolcz vitéz várja sorsa beteltét. Elöl **Nagy Sándor** komolyan és büszkén mögötte körülötte a többi: **Aulich, Lahner, Knécich, Vécsey, Török**. A fájós lábú **Damjanichot** szekéren hozták. **Leiningen** támaszkodik a szekérhez. Vannak közöttük olyanok, akik nézik, mint szenved ki mindjárt társuk, komor arczal dacosan, fásultan. Van közöttük olyan, akit a halál érzése, a következő perczek biztos végezte öntudatlanná tett, aki megszédült, aki nem bírja nézni a gáztett, de nincs ezek között egyetlen egy sem, akin nem látszanék meg, hogy férfi és magyar katona most is.

Fehér miseingben papok állanak, térdepelnek az elitelték és az akasztófák körül, közöttük.

Török Ignác tábornok következik Pöltenberg után.

“Természetemnél fogva mindig az igazság híve voltam és szolgálati teendőimben tanúsított szorgalmammal kívántam bizonyítani.”

(Török Ignác hadmérnök vallomása
1849. szeptember. 14.)

Katona Tamás: Az aradi vértanúk. 1979.

Kezet szorít bajtársaival, összecsókolóznak – és halott.

Következik Lahner György, majd Knezich Károly. Azután Nagy Sándor, hatodiknak. Leningen, Westerburg.

A kiváló felkészültségű tiszt feladata a hadsereg felszerelése, fegyverrel való ellátása volt.

Szerepéről Kossuth így vélekedik:

“Helyünket sokan betöltöttük emberségesen, de mindannyiunk közt csak három ember volt, aki helyét oly bámulatos sikerrel töltötte be, hogy azt hasonló sikerrel lehetetlen lett volna más által betölteni. E három ember: Lahner tábornok, Lukács honvédezredes és Duschek Ferenc.”

Pintér Lajos: Az aradi tizenhárom vértanú. 1973.

“Galícia nyomorúságában született meg az én — minden áldozatra kész — önérzetem, hol is a Metternich-politika erkölcstelenségét, a nemesség esztelen könyörtelenségét... színről színre látva, lelkiismeretem felzúdult, s lelkemben egy jobb kor utáni vágy ébredt.”

(Knezich: Vallomások)

Pintér Lajos: Az aradi tizenhárom vértanú. 1973.

“Emlékül küldök egy hajfűrtöt — Isten veled Emiliám!”

(Nagy-Sándor József levele menyasszonyának, Schmidt Emmának 1849. szeptember. 9.)

Katona Tamás: Az aradi vértanúk. 1979.

A fiatal Leningen rövid beszédet tartott, a katonák, a papok sírtak,

“Átok azokra, kik ezt a gyalázatos háborút előidézték. Hacsak egy napig van itt az ember, meg kell szünnie benne minden tekintetnek, minden ragaszkodásnak az előbbi viszonyokhoz, itt látni teljesen a bukott osztrák kormány gyalázatosságát. Hálát adok Istennek, hogy nem próbáltam előbb bekelni ezredemhez, különben most meggyőződésemmel s Magyarország ellen kellene harcolnom. Szomorú következése a fejedelmi politikának, hogy közeli rokonoknak egymás ellen kell harcolniók...”

Tehát csak bátorság, hön szeretett Lizám.
Isten nem hagyhatja el az igaz ügyet.

(Levél Lizához 1848. nov. 4.)

Katona Tamás: Az aradi vértanúk. 1979.

Damjanich tábornok pedig így szólt Sujánszki lelkésznek: - Mit sír tisztelendő barátom, hisz kit kezében tart – a feszületre mutatott – az is az igazságért akasztott föl.”

Ima kivégeztetésem előtt, 1849. okt. 5.

Mindenség ura! Hozzád fohászkodom! Te erősítettél engem a nőmtől való elválás borzasztó óráiban, hogy a kemény próbát: a becstelen, gyalázatos halált erősen és férfiasan állhassam ki. Hallgasd meg, ó, Legfőbb Jó, vágyteli kérésemet! Te vezettél Atyám, a csatákban. Te engedted, hogy azokat kiállhassam, és a Te védelmező karod segített némely kétes küzdelemből sértetlenül kilábolni — dicsértessék a Te neved mindörökké!

Oltalmazd meg, Mindenható, az én különben is szerencsétlen hazámat a további veszedelemtől! Hajlítsad az uralkodó szívét kegyességre a hátramaradó bajtársak iránt, és vezérelj akaratát a népek javára! Adj erőt, ó, Atyám, az én szegény Emiliámnak, hogy beválthassa nékem adott ígéretét, hogy sorsát hitének erejével fogja elviselni.

Áldd meg Aradot! Áldd meg a szegény, szerencsétlenségbe süllyedt Magyarországot! TE ismered, ó, Uram, az én szívemet, és egyetlen lépésem sem ismeretlen előtted: azok szerint ítélj fölöttem kegyesen, s engedj a túlvilágon kegyes elfogadást találnom. Ámen.

(Damjanich)

Katona Tamás: Az aradi vértanúk. 1979.

Aulich Lajos tábornok volt a hetedik, a nyolczadik pedig maga Damjanich János. Össze ne borzolja a szakállát, arra figyelmeztette a hóhért és elmúlt ő is. Vécsey Károly volt az utolsó.

**“No Lina, — mondá az urát mindenüvé
elkísérő szép, fiatal feleségének — szegre
akasztom osztrák kardomat, magyar va-
gyok, hazámmal tartok.”**

Varga Ottó: Aradi vértanúk albuma. 1890.

*Ott lógott 9 hulla a kilencz bitón, a katonák beteggé lettek e látványtól, pedig a halottak arcza el sem torzult a kintől, szelíd volt, szép volt valamennyi. Tichy őrnagy pedig imára vezényelt és zászlóaljával visszavonult a várba. Jött két új-aradi paraszt, alkalmi sírásók és ez nagy gödörbe eltemették mind a kilencz vértanút. És Arad felől özönlött ki a nép a szent helyhez sirni, imádkozni.
...Mert a hóhér munkája tart még a halál után is. A halottak az ő tulajdonává lesznek. Megfosztották őket ruháiktól, s meztelenül hányják a tetemeiket a 2-3 láb mély sírokba, melyeket a sáncz tájékán ástak. Kiss Ernő és Dessewffy holttestét borsos pénzért később családjuknak kiadta a bakó.”*

Augusztus 16. vasárnap

„Kedves Miklós, kedves barátaim!

Mi, Arad megyei magyarok, megköszönjük Nektek, hogy egy rövid hét során veletek együtt eleveníthettük fel a 48-49-es Szabadságharc helyi emlékeit.

Mint Aulich Lajos családjának egyik leszármazottja (nagyanyám Aulich-lány volt) külön megtiszteltetésnek vesszük azt, hogy augusztus 13-án Világoson emlékeztetek a 149 évvel ezelőtti fegyverletételre, majd 15-én az aradi Vészthelyen tisztelegtetek a 13 aradi vértanú emlékműve előtt.

Visszavárunk benneteket a 150 éves évfordulóra!

Csiszter Kálmán”

Tizenhárom órára jöttek értünk kocsikkal és bementünk a városba Papp Karcsi vendéglőjébe. Urason vendégül láttak bennünket. A táborba a lovakkal Gyuszi maradt, de a Lidó vendéglő tulajdonosa, Karcsi, neki is csomagoltatott ennivalót.

„Arad – marad! az Önök emlékezetében. A túra végére maradván mi volnánk az utolsó város ARAD, melynek meg van a saját fájdalmas története a Magyar forradalomban. Szó velem, várjuk a jövőben is.

Tisztelettel Papp Karcsi

Arad, 16. 08. 1998.”

Étkezés után bementünk a minorita atyák templomába, ahol Ervin atya fogadott bennünket. A kivégzett tábornokok melletti lelki teendőket minorita papok és szerzetesek is végezték.

„Amikor a minoriták megépítették a jelenlegi templomot, benne a 13 vértanút is meg akarták örökíteni. De jó, hogy nem csak a kő, hanem néhány nemes ember szíve is élteti a hőseket.

Arad, 1998. augusztus 16.

*Csergő Ervin
(minorita atya)”*

Augusztus 17. hétfő

Indultunk tovább Kisiratos felé, ami **31 km.**

Kisiratos tiszta magyar település. Az egész falu kint állt az utcán. A falu előtt díszruhába öltöztünk, már vártak bennünket. Előttünk rezesbanda vonult lovaskocsin, mögöttünk fogatok, magyar ruhás lányokkal. Csuda szép felvonulás sikeredett.

A Máltai Szeretetszolgálat házában ebédeltünk meg úgy 14 óra körül. Előtte a helyi termelőségvetkezet telepén fedett istállóban helyeztük el a lovakat. Kaptunk enni- és innivalót bőven. A lovaknak igazán úri soruk kerekedett.

Ebéd után elmentünk a helyi termálfürdőbe, ami ugyan hétfőn zárva van, de nekünk kinyitották. Épp a medencéket töltötték fel vízzel, ami olyan meleg, hogy nem tudtunk belemenni. Tyúkot lehetett volna koppantani benne. Ám a zuhany alatt igazán kellemeset fürödtünk. Ömlött a jó termálvíz, ezt már tudtuk hideggel keverni. Órákig álltunk alatta.

Nagy meglepetésünkre vacsorára is a strand melletti vendéglő udvarán terítettek, éppen belecseppentünk egy aratóünnepély díszes zárólakomájába. Vendégül láttak bennünket, ismét ettük azt a finom kolbászkákat, a mics-et, annyit amennyi belénk fért.

„Nagyon szépen szeretnénk megköszönni ezt a maradanadó emléket, mivelhogy ezt a kisiratosiak nem fogják elfelejteni, mert sok embernek könnybe úszott a szeme, a fiatalok csodálkozva nézték az egész felvonulást és nekik is örök emlék marad. Én a jövőben is azt kívánom, hogy ez a hagyomány folytatódjon és én köszönöm a megtiszteltetést a falu nevében és ezt a napot még sokan emlékükbé zárják.
1998. augusztus 17. Kisiratos

Andó Antal”

Augusztus 18. kedd

Újból előre, Kisiratos községtől. 52 km-t tettünk meg a határ mellett. Végig határőrök kísérték bennünket.

Délután Varsánd községben a Fehér-körös partján vertünk táborn. Megfürödtünk, s minden lovat megúszattunk, lemostunk.

Augusztus 19. szerda

Határátkelés. A határig 2 km-t tettünk meg.

A román határnál elének jött TJ főkapitány és TZ felesége, Ági. A román határőrök nem kukacskodtak, igen rendesek voltak.

„Gyulai HFK

1998. 08. 19-én 8 órakor

A Gyulai Határforgalmi Kirendeltség személyi állománya nevében szeretettel és tisztelettel köszöntjük hazai földön a lovastúra résztvevőit”

Útvonal Erdélyben

Csengersima-Szatmárnémeti-Erdődi várkastély. E kastély kápolnájában esküdtök örök hűséget Petőfi Sándor Szendrei Júliának 1847. szeptember 8-án. A két fiatal Szatmárnémetiben egy bálon ismerkedett meg.

Bobota-Szilágysomlyó-Kraszna. A helyi temetőben két 48-as honvéd sírját koszorúztuk meg.

Csucsá-Hida-Dés. A kakashegyi emlékműnél elmondták, hogy 7 nemzet fiai verekedtek ott a szörnyű csatában.

Betlen. Állandóan esett, de a gyönyörű táj kárpótolt mindenért. Tábor a Szamos parton a Billog hegy lábánál, pont a volt harcmezőn.

Szászrégen. Az eső szakadt, mi koszorúztunk.

Monor. A helyi polgármester levelet küldött a magyarországi Monor településnek, felvenné a testvérvárosi kapcsolatot. A levelet továbbítottuk.

Marosvásárhely-Székelyudvarhely. A temetőben nyugszik Bem apó kürtöse. Az út egy diadalmenet volt székelyföldön. A harangok nekünk szóltak, értünk miséztek a templomokban, a falvak lakói virágessóval fogadták a csapatot. Jó volt magyarnak lenni!

Székelykeresztúr-Gyárfás kúria. A segesvári ütközet előtt Bem apó, Petőfi és Zeyk Domokos százados, Bem parancsőrtisztje az utolsó éjszakájukat töltötték itt.

Fehéregyháza-Segesvár. Az árvíz mindent elmosott.

Homoród-Hidvég-Brassó (Négyfalu) – Tömösi hágó. Nagyon meleg napok.

Rozsnyó-Halmágy-Szeben-Vízakna-Szerdahely-Szászsebes-Piski. A Piski hídon Puchner generális vezette négyszeres túlerőben lévő osztrák csapatot verte meg, de nagyon Bem apó seregével. Sajnos 1500 magyar honvéd élete árán.

Csernakeresztúr-Déva-Solymos-Branicskó.

Lippa. Győzelem utcában lévő házban búcsúzott el családjától örökre Kosuth Lajos 1849. augusztus 10-én. Kíséretében átkelt a Maros folyón, magukkal vitték a magyar koronát, majd a kísérete azt Ozorán elásta. Az államkincstár nem tudták tovább vinni, s azt Lippán 1849. augusztus 12-én a beérkező osztrák seregek lefoglalták.

Világos-Bohus kastély. 1998. augusztus 13. csütörtök.

A világosi fegyverletétel 149. évfordulójára értünk pontosan ide. A Bohus kastélyban írta alá a fegyverletételt Görgey Artúr, a magyar seregek főparancsnoka, és Frohlof orosz tábornok.

Azon az estén a park fái alól újra magyar huszárnótát vitt tova a szél.

Arad-Kisiratos-Gyula. Újra Magyarországon.

Bem-Erdélyben

Október 16-18-án Agyagfalán a székelység nemzeti gyűlést tartott, s elhatározat a tömeges felkelést. Hiányzott azonban a szervezett fegyveres erő. A székely határőrszázlójak egy része Magyarországon harcolt, s a román fölkelőket megkergető székelyek november elején Marosvásárhelynél súlyos vereséget szenvedtek. A magyar csapatok november végére már Erdély határára, Csucs környékére szorultak vissza. Csak a távoli, körülrzárt Háromszék maradt magyar kézen. Itt a forradalmi közigazgatás révén a társadalom egészét sikerült mozgósítani, s egy furfangos székely ezermester, Gábor Áros még ágyút is öntött. Háromszék 1849. január elejéig kitarott, s ezzel lekötötte az erdélyi császári csapatok jelentős részét. Amikor végül békekötésre kényszerült, a helyzet immáron a magyarok javára változott.

December elején ugyanis egy jelentéctelen külsejű idős úr vette át az erdélyi csapatok parancsnokságát. József Ben lengyel tábornok köszöntője rövid volt: „Uraim! A kormány engem enne a hadseregnek a parancsnokává nevezett ki. Tudok jutalmazni, de tudok büntetni is. Aki engedelmeskedik, azt megjutalmazom, aki ellenszegül, azt főbelövetem.” A kemény szavakat az elkövetkező hetek tettei hitelesítették. A katonák csakhamar rajongásig megszerették „a kis szürke embert”, s maguk között csak Bem apónak nevezték. Bem előbb visszaverte a Magyarország felé támadó császáriakat, majd Karácsonyra visszavette tőlük Kolozsvárt. Az Újév elejére egész Észak-Erdély magyar kézre került, a császári csapatok pedig Bukoviába vagy Dél-Erdélyre futottak.

Január közepén Bem bevonult Székelyföldre, majd a Szászföld felé, Nagyszeben ellen fordult. Január 21-én itt súlyos vereséget szenvedett. Az ezt követő kéthetes visszavonulásban egyik kudarc a másik után érte. „Négy nap dörgött az ágyu Vizakna és Déva között” – írta a visszavonulásról a sereggel tartó Petőfi. A Magyarországról kapott erősítések birtokában Bem a piski hídnál megállította Puchner csapatait. „Ha ez a híd elvész, egész Erdély elvész” – lelkesítette katonáit. A piski győzelem után bámulatos gyorsasággal Észak-Erdélyben termelt, kiszorította onnan az ismét betört ellenséget, amely már Kolozsvárt veszélyeztette.

Március elején ismét Nagyszeben ellen fordult. Nem volt könnyű dolga, hiszen Puchner megsegítésére, a Százföld biztosítására február elején kb. 7000 orosz katona érkezett Havasalföldről. (Ez volt az első orosz intervenció.) Bem március elején Medgyesnél megütközött Puchnerrel, majd Segesvárra vonult vissza. Puchner úgy látta, végre eljött az ő ideje. Csapatai több úton megindította Segesvár felé, hogy Bem seregét teljesen bekerítse.

Egyedül a Segesvárról Nagyszebenbe vezető út maradt fedezetlenül. Bem rögtön felismerte a nagy esélyt, csapataival erőltetett menetben Nagyszeben előtt termett. Megverte az első siető helyőrséget, majd az égő házak fényénél az éjszaka folyamán bevette a várost. Nagyszeben bevételénél szinte összeomlott a császári és az orosz erők ellenállása. Puchner beteget jelentett. Március elejére Bem egész Erdélyt megtisztította az osztrákoktól és az oroszoktól. Csak a gyulafehérvári erőd és a dévai sziklavár maradt a cs. kir. és az erdélyi Érchegeység egy része a román felkelő kezén

Augusztus 20. csütörtök

10 órakor megkoszorúztuk a gyulai vár mellett lévő 1848-49-es hősök emlékművét. A polgármester úr és TJ mondott beszédet, majd keresztül a városon, összesen 14 km. Megérkeztek Ábel Pisti szülei is. A karantént elrendelték, a mozgás meg lett tiltva! A Nyvával, Gyuszival és Lacival elutaztunk Budapestre. A többiek is hazautaztak, ketten maradtak a lovakkal!

Szeptember 1. kedd

A csapat újból összeverődött. Jenő kivételével megjött mindenki.

Közben megjött hétfőn Tímea. Visszatért a csapathoz Ildikó és öreg Sípos is.

Szeptember 2. szerda

Újból úton vagyunk. Békéscsabán keresztül, ahol Boczkó Dániel szobrát megkoszorúztuk, mentünk Szabadkígyósra.

38 km volt a mai táv.

A helyi lovasklub látott vendégül bennünket. Báránypörköltet készítettek vacsorára.

Szeptember 3. csütörtök

Szabadkígyós – Nagyszénás volt a mai útvonal **46 km-en keresztül.**

Csorváson Ági (TZ-né) rokonságánál ebédeltünk, finom lecsót. Babgulyást kapott vacsorára a csapat egy része, a másik részének raguleves készült. Este elment Ági, vele öreg Sípos is elutazott. Ment velük Gyuszi is. Esik az eső, hideg, hűvös az idő.

Szeptember 4. péntek

Nagyszénásnál irány Cserekökeny. Félúton megjött Kálmán is, egyik szponzorunk. Tőle kaptuk Ulti nevű lovunkat. Ábel papa hozta le őt és Pétert is, a kisebbik Ábel csemetét. Gipszben van még mindig a lába. Később Ábel család hazament, vitték Pistit is, helyette Kálmán hajtott **34 km-t**.

Cserekökenyben egy nyári szállás alatt vannak elhelyezve a lovak. Eperjesen találkoztunk a helyi vadásztársaság vezetőjével, s adott 12 zsák zabot. Van bőven takarmány.

Szeptember 6. vasárnap

Igen hideg lett, s esett az eső. A csapat elutazott Hódmezővásárhelyre, ahol lovasbemutató volt. Kálmánt is ott találtuk a lovakkal, egy csomó díjat nyert.

Délután 2 órakor értünk vissza Cserekökenyre, Kálmán adott két nagy kacsát. Estére egy fantasztikus pörköltöt rittyentettem belőle.

Szeptember 7. hétfő

Indulás Felgyőre, **35 km**.

Felgyőn szép ünnepélyt rendeztek a tiszteletünkre. Onnan elmentünk Ábel Pisti nagyszüleihez egy tanyára, 3 km-re.

A lovak istállóban lettek elhelyezve, mi pedig bent a házban paplanos ágyban pihentünk.

Szeptember 8. kedd

Pihenő. **Disznóvágás!**

Egész nap ettünk, ittunk, mulattunk. Délután megjöttek TJ és Eduárd is.

Szeptember 9. szerda

Délelőtt átvonultunk a lovakkal Csánytelekre. Előtte a felgyői iskolában volt igen szép ünnepély. Összesen 30 km-t tettünk meg e napon.

A csányteleki polgármester úr sokat segített a túrának, ezért tettük tiszteletünket náluk, a helyi iskolában főztek tiszteletükre halászlevet és sütöttek halat.

Szeptember 10. csütörtök

Cserkeszölő a pihenő. 36 km a táv.

Közben megálltunk Csongrádon koszorúzni, a Kossuth szobrot.

Átkeltünk a Tiszán, a pontonhídon és igen jó tempóban haladtunk. Szelevényben fogadott bennünket a jegyzőasszony.

Cserkeszölő határában várt bennünket a polgármester úr, s a fürdő mellett lévő campingben vertünk táborn. Páran átmentünk a termálfürdőbe. Nagyon jól lubicoltunk. Sok lovunk elhagyta a patkóját, a fiúk egész estéig patkoltak. Kis faházakban éjszakáztunk, paplanos ágyban.

Szeptember 11. péntek

Nem indultunk korán, Kengyelre este 5 órára kellett odaérnünk. A Nyvát én vezettem, Gyszi felült Botondra. A füléig ért a szája, úgy örült neki.

Tiszaföldváron, Martfűn keresztül haladtunk.

41 km-t tettek meg a lovak és a szekerek, összesen 2904 km-t.

Kengyel határában fogadtak a helyiek, a polgármester úr vezetésével lovas szekerekkel, lovakkal. Szépen feldíszítve zászlókkal. A községben mindenhol kint álltak az emberek, integettek. A kengyeli emlékparkban a lovasok (hatan ültek nyeregben) koszorúztak. Még Istvánka is felült, miután a Gazellával előrejött kengyelben, s utána a doktor úrral, Edével visszavitette magát a csapat elé. Én a csapatot követtem lépésben a Nyvával.

Gyönyörű fogadás, zenekarral, virágessóval. Onnan a falu szélére jöttünk a vásártérre, ahol lakoma, enni- és innivaló várt bennünket, egy nagy sátorban megterítve. Szinte a falu apraja-nagyja kijött a tiszteletünkre. Igen jókedv kerekedett, énekeltünk, táncoltunk hajnalig. Ilyen szép fogadást Erdélyben rendeztek utoljára. Estére megérkezett Aradról Réka, velünk lesz egy darabig.

Megérkeztek TZ-ék, meghozták Ildikót is. Szaporodnak a lányok. Viszont hazaviszik Jére Pityu családját.

Szeptember 12. szombat

Pihenő. Szép, napsütéses idő, kissé fúj a szél. A helyiek mondják, készülünk a viharra, a rádió állandóan mondja. Megfürödtünk az innen nem messze lévő sporttelepen, kora délelőtt, sőt délután még a helyi rangadót is megnéztük pár fiúval. Estére a csapat nagy része elment a Sportbálba. Nagy-nagy szeretettel fogadták őket, hajnalban verődtek haza. Addig megérkezett a vihar, leszakadt az ég.

Szeptember 13. vasárnap

Hajnalban betakargattuk Gk. Sipivel az összes lovat. Végül is nem volt hideg, csak borzasztóan esett egész nap.

Pihenő. Rengeteg ennivalónk van, az állatoknak is és nekünk is. Tegnap s ma is meleg ebédet kapunk, főznek ránk. Két aranyos idős néni reggel 8 órára hozott vagy kétszáz friss meleg palacsintát, túrósat és lekvárosat is. Finomat. A tegnapi ebéd karfiollevés, petrezselymes burgonya és töltött pulykamell, a mai: húsleves, krumplipüré, rántotthús és palacsinta. Palacsintából a mai nap igen jól álltunk.

A Nyvával Gyszi, István, Miklós, Ildikó és Réka elmentek Kecskemétre Fogathajtó Európa bajnokságra. Estére jöttek vissza. A tábor délelőtt a sportbál fáradalmait pihente ki.

Délelőtt az eső is elállt. Felszáradt a talaj. A lovakba tömtük a takarmányt.

Éjjel Ábel Böbe után én voltam az éjjeliőr. Igen hideg éjszakán. Mostantól vigyázni kell a lovakra, nehogy megfázzanak.

A nagy sátor még itt áll, három kissátrat állítottak fel a fiúk, Jenő, István és Ildikó, így legalább nem fázhatnak annyira.

Szeptember 14. hétfő

Indulás 11 órakor Szolnokra. Kb. 20 km lesz a táv.

A felállítás a következő:

Nyva	-	Gyuszi
Gazella	-	Én (Csobi)
I. fogat: Ábel Böbe	-	Rómeó – Becses
II. fogat: Gk. Sipi	-	Lepke – Borbolya
III. fogat: Miklós	-	Kojak – Bogár
Hannibál	-	Misi
Szellő	-	Csabi
Rita	-	Jére Pisti
Botond	-	Réka (Feké Réka – Arad)
Rikoltó	-	Nagy Tímea (Szabadka)
Gúnár	-	Skokán Ildikó (Budapest)
Merkúr	-	Kovács Jenő (Erdély)

Kincses, Cirbolya utánfut.

Kengyel Község alatt van egy rövidebb út Szolnok felé. Egy magán halastó mellett visz el az út. A polgármester úr azt mondta, arra menjünk, megtakarítunk 14 km-t. El is értük a halastót, úgy 5 km-re rá, ám ott sorompóval lezárták. Akárhogy kértük az ott lévő két hölgyet, nem nyitották ki, az Isten minden kincséért sem. Nagyon „rendes” emberek voltak. Azt mondták, rohadtul nem érdekli őket a lovastúra, a ló és az ember, menjünk amerre akarunk, de ott ne.

Persze közben szakadt az eső, de rendesen. Így visszafordultunk. **Nagyon köszönjük a szívességet!**

15 órára értünk Szolnok határába, ahol vártak bennünket a rendőrök és elvezettek a táborhelyre. Szintén a város határában, egy réten, az erdő szélén álltunk meg. Az eső szakadt, ázott-fázott mindenki, ló és ember egyaránt. E tábornak is Tóni szervezte. Idejött a nem messze lévő lovarda vezetője – amikor már letáboroztunk – és azt mondta, hogy ő felajánlotta Tóninak, hogy álljunk meg nála a fedezésbe, de Tóni azt mondta, hogy ezek a lovak nomád körülményekhez szoktak, s jó lesz a szabad ég alatt is. Szerencse, hogy nem jött el, mert a fiúk kikötötték volna a lovak mellé, hogy szokja a tábori életet, a zuhogó esőt. Ennyit a fiú szervezéséről.

Kaptunk lucernát és zabot, az önkormányzat a helyszínen kifizette nekik. Jenőt megrúgta Kojak, erre idegességében szájon vágta, de úgy, hogy a jobb kézfeje több helyen eltörött. Bevittük a szolnoki MÁV kórházba, ahol be is gipszelték.

Este megjött TJ, úgy negyed 10 körül (miután a kórházból telefonáltunk Budapestre). Láttam, hogy igen el vagyunk keseredve, az eső zuhog, fáztunk, hideg volt. Rendesen vigasztalta a társaságot, próbált lelket önteni belénk.

**41 km-t tett meg a csapat e napon,
összesen 2945 km-t.**

Szeptember 15. kedd

Pihenő. Végre elállt az eső. Gyuszi és Jére Pityu előre ment a Nyvával a szerda esti táborot megnézni, amit szintén Tóni szervezett.

Hiába, nincs már bizodalmunk a fiúban. Szétszervezi az agyát, és mindig a legrosszabbat választja! Békét kellene már keresnie és békén hagyni bennünket is.

Kunhegyesen lesz az állomás. Várnak bennünket, de muszáj volt az utat lejárni, hisz a Tiszán valahol komppal kell átkelnünk, mivel a 4-es főúton nem haladhatunk a forgalom miatt.

Jenővel rengeteg gombát szedtünk, a fiúk sütöttek belőle tárcsán, s később gombapörköltöt készítettem, a lányok pedig lecsót.

Délután 4 órakor szépen felöltözve tíz lovas (Gk. Sipi és Gyuszi marad csak) felvonult a Damjanich emlékműhöz, s azt megkoszorúztuk 5 órakor.

Visszaérkeztünk a táborba, s a nem messze lévő vadászházba vacsorával várta a csapatot az önkormányzat. Mindenki elment, én maradtam a lovakkal. Hoztak rengeteg ennivalót.

„Köszöntjük a 3000 km-es lovastúrát Szolnokon, az itteni Csatahely meglátogatásán.

Szolnok, 1998. szeptember 15.

Polgármester”

Szeptember 16. szerda

Reggel 8 órára jön értünk a rendőrség, s kivezeti a csapatot a városból. Most már hidegek az éjszakák, a lovakat takarni kell. Mi is minden pokrócot magunkra terítünk, úgy fázunk.

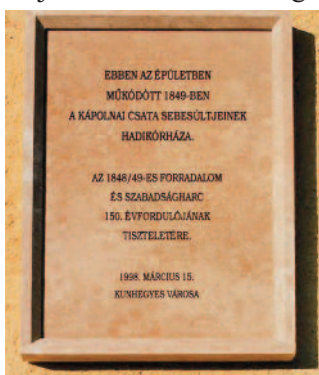
Jenő tegnap levágta a gipszét, s befásliztuk a kezét, mivel gipszes kézzel nem tud lovagolni.

A városból hamar kiértünk. A lovasokat előre vezette a rendőrség, én vezettem a Gazellát és Gyuszival megálltunk tankolni. A helyi újságban egy fotó erejéig bent vagyunk.

Előrementünk Kunhegyesre, ahol Mester János alpolgármester úrral beszélünk. Ő a várostól kintebb, 5 km-re a saját területén biztosított helyet a tábornak. Lakaszáltatta a fűvet egy hatalmas területen, szép kis erdő szélén, az úttól beljebb úgy száz méterre. Klassz kis tisztás volt, egy fűt kúttal. Kaptunk zabot, kukoricát és lucernát. A lovak ehettek, ami beléjük fért.

59 km volt a táv e napon.

Átléptük a 3000 km-t is. Visszamentünk a lovak elé, este fél 6-ra értek Kunhegyes városához. Ott felöltöztek huszárruhába, így haladtak tovább. A polgármesteri iroda előtt lévő 1848-as emlékműnél fogadta a csapatot a város vezetősége, iskolások és sok-sok érdeklődő. A polgármester úr szavai után rövidke műsor volt, majd az emlékművet megkoszorúztuk.

Estére megérkeztünk a táborhelyre, gyorsan ettünk, s az alpolgármester úr nem messze lévő csárdájába mentünk vacsorázni. A vacsorára a csapaton kívül Szelekovszky István polgármester úr és felesége is eljött. Finom babgulyást ettünk. A táborban Jére Pisti maradt a lovakkal.

A polgármester úr szép fotókat adott ajándékba és még pár érdekes dolgot. A fotók a Kunhegyes – Cserepes csárdát is ábrázolják, ahol 1849-ben hadi kórház működött. A kápolnai csata sebesültjeit gondozták itt.

A kunhegyesi katolikus temetőben van a sírja (tömegsír) annak a harminc honvédnak, akik az ütközetben, illetve a kórházban haltak meg. Az emléktáblán ez áll:

1848-1998.

A kunhegyesi Római Katolikus Plébánia 1821-1859. évi halotti anyakönyvének 1. Kötetében beírtak szerint a mai Cserepes Kocsmában épületében felállított honvédségi ispotályban 1849. február 14. – 1849. Július 4-ig elhunyt, a kunhegyesi római katolikus temetőben nyugvó hősi halottak.

(Bolloh Emik kanonok kutatásai alapján)

Név, életkor Születési – lakhely Elhunyt

(Felsorolva a 30 név)

Az áldozatok között vannak a kápolnai csatában 1849. február 26-27. halálos sebet szerzett hős fiatal katonák, akiket a városunkban átvonuló hadsereg az ispotály gondjaira bízott.

... szent föld; szentelt sírhalmok felett

rab népnek élni nem szabad...

„Kossuth imája a Kápolnai elesettek felett”

Szeptember 17. csütörtök

Egész éjjel esett az eső. A lovak be voltak takarva, nem fáztak. A levegő sem hűlt le annyira, de azért csak hűvös maradt. Mostanában már 3 pokrócosak az éjszakák. Jenő, s utána Timi volt az éjjeliőr. A lelkükre kötöttem, hogy a lovak előtt mindig legyen szalastakarmány.

Fél 9-kor indultunk útnak Kunhegyes – Abádszalók – Tiszaderzs – Tiszafüred és Poroszló útvonalon 43 km-en keresztül. Délután 4 órára állt csak el az eső, és kezdett kitisztulni az ég. A felhők között itt-ott a nap is kisütött. Sajnos megint nem kaptunk fedett pihenőhelyet, így megint a szabad ég alatt éjszakáznak lovaink. Csak ne essen az eső! Akkor nem lesz baj, letakarjuk őket és nem fáznak meg.

Az eddigi út 3047 km.

Poroszlóra beérve a kultúrház előtt fogadta a község népe a polgármester úrral az élen a csapatot. Rövid kis ünnepség is volt, megkínáltak bennünket egy kupica pálinkával is. Megkoszorúztuk a kultúrház falán lévő Petőfi emléktáblát, majd a táborhelyre vonultunk. Gyors etetés következett, az egész csapatot, Misi kivételével elvitték egy étterembe, ahol megvacsoráztunk.

Később kicsi mulatozás is történt, egyszóval remekül éreztük magunkat. Ízletes marhapörköltet ettünk krumplival és salátával vacsorára. Nagyon kitettek magukért.

„1998. szeptember 18. Poroszló

Szívemből örülök, hogy szülőfalum Poroszló egy történelmi túra útvonalába került. Egy fontos eseménnyel gazdagabb lett. Gratulálok Tóth Istvánnak, hogy ezt a lehetőséget megadta Poroszlónak, és további sikereket kívánok azoknak is, akik ebben a hazafias vállalkozásban részt vesznek.

*Váraljai István
ny. történelemtanár”*

Szeptember 18. péntek

Pihenő. Tóth István uram reggelit, meleg reggelit hozott a csapatnak. Rántotta, sült kolbász és szalonna. Igen jól esett az eső is. Délben húsoskáposztát hoztak, amit szintén a Tóth mama készített. Kivertük a pockost rendesen.

Délután 4 órára elmentünk a művelődési házba, szép műsort adtak a tisztele-tünkre. Vacsorázni szintén az étterembe mentünk.

Délután egy bérelt házban, fürdőkádban megfürdött az egész csapat.

Szeptember 19. szombat

Nyúlós, ragadós esős az idő. Irány Kápolna. Tóth István még hozott egy nagy adag frissen sült fasírtot, megreggeliztünk és indulás végig a 33, majd a 30-as úton.

Mivel még Botond egy kissé fel van törve, újból csak én vezetem a Gazellát. Gyuszi tegnapelőtt hazament, így a Nyvát Ildikó vezette. Előre mentünk szoká-sunkhoz híven, s megkerestük a polgármester urat, aki megmutatott mindent. A táborhelyet, a lovak takarmányát, fürdési és tisztálkodási lehetőségeket, majd le-tettem a kisteherautót és visszamentünk a csapat elé. Ábel Böbe kocsijára ültem, így vonultunk 49 km-t.

Az úton az egri TV állított meg bennünket, s készítettek riportot. Kápolnára 16 órára értünk, gyors etetés után mindannyian étterembe mentünk, mindenki azt evett, amit akart. A lovakra egy helyi portás vigyázott.

Kápolnai ütközet – február 10-én a feldunai hadtest és Klapka csa-patai Egerben egyesültek, s a Tisza mögött, Szolnoknál koncentrá-lódtak a Délvidékről visszavont hadak is. Ez megeremtette a várt el-lentámadás feltételeit, mivel az erőviszonyok kiegyenlítődték, sőt kissé a magyarok javára billent a mérleg nyelve. (A hadszíntér egé-szét nézve mintegy 55 ezer fő 50 ezerrel szemben.) A hónap közepén Windisch-Grätz is összegyűjtötte csapatait, és Gödöllőn keresztül megindult a Tisza felé. A két hadsereg végül Kápolna térségében ü-tközött össze, mindkettőjük számára váratlanul. A kétnapos ütközet-ben, amelyben Dembinskinek nem sikerült kihasználnia számbeli túl-súlyát, a magyar sereg vereséget szenvedett.

Szeptember 20. vasárnap

Pihenő. Éjjel őrsgben voltam. 8 órától reggeli az étteremben, 11 órától felvo-nulás a faluban és koszorúzás az emlékműnél.

„Tiszteletreméltó az a tett, amit a lovastúra tagjai véghezvittek, valójában mél-tóak dicső őseink példamutatására.

Megható és dicsérendő, hogy három nemzet magyarjai vesznek részt benne, akik együtt egymást segítve viselik az út fáradalmait.

Tisztelettel megköszönjük, hogy községünket útba ejtették, megtiszteltek bennünket. Minden kápolnai büszke Önökre, őszinte nagyrabecsülésünk a szervezőknek és a résztvevőknek. További sikeres utat kívánunk.

Kápolna, 1998. 09. 20.

Kápolna község polgármestere”

Díszebéd szintén az étteremben, s a vacsora ugyanott. Azt választhattunk, amit szemünk-szánk kívánt. Az idő hűvös, szeles. Még szerencse, hogy az eső nem esik. A polgármester úr a szívét kitette. Zászlót cseréltünk, kaptunk pár apró ajándékot is.

Szeptember 21. hétfő

6 órakor Jére Pisti trombitaszólójára kelt a csapat. Tegnap délben megjött Gyuzsi is. Ma reggel lóra ül, s Ildikó vezeti a Nyvát, én a Gazellát. A tegnapi felvonuláson Botondon ültem, még egy kissé sebes, ma újból pihen. Igen hideg, szeles, viharos idő volt egész nap.

Kiegészítő a kápolnai tartózkodáshoz

A kápolnai ütközetet a helyi plébános a parókiáról tisztán látta, amit később le is írt. Elmondta, hogy 27-én reggelre az elesett katonák mind le voltak vetkőztetve, a ruháikat levették róluk, fegyvereiket összegyűjtötték. Nagyon nehéz volt megállapítani a nemzetiségüket, mivel semmi ismertető jel nem volt.

Nehéz helyzetben volt akkor a magyar sereg, alig volt ruhája és fegyvere. Valószínű, hogy katonák szedték össze a fegyvereket és ők meztelenítették le a holtakat is, mivel nagyon kellett a felszerelés és a ruha. A plébános úr szerint a civil lakosság nem merészkedett a csataterre a holtak közé, annál jobban féltek.

A halottakat megpróbálták nemzetiségük szerint szétválogatni és a magyar hősöket a jelenlegi emlékmű alá is temették, közös sírba. Az emlékművet 1896. december 19-én leplezték le az 1860-ban épült Dohánybeváltó előtt. Az emlékmű lábánál feszület áll és hirdeti a hősök emlékét, s vigyáz örök nyugalmukra.

Az ütközet után Kossuth a csataterre látogatott (ahonnan a magyar seregek visszavonulni kényszerültek) és az elesett hősök emlékére elmondta híres imáját a ma is meglévő három hársfa alatt 1849. február 27-én.

Felséges Úr! Árpád fiainak Istene!

Tekints reánk csillagokkal övezett trónusodról és hallgasd meg könyörgő szolgádat, kinek ajkáról milliók imája száll enged tündöklő kárpitja felé, hogy áldja és magasztalja a Te mindenhatóságod erejét!

Istenem! Felettem éltető napod ég, s térdeim alatt a szabadság csatájában elhullott vitéz honfitársaimnak csontjai nyugszanak – fejem fölött kéken mosolyog az ég, lábaim alatt gyászossá vált a föld, ősapáink unokáinak kiomlott véréből.

– Oh! Csak hadd szálljon alá napodnak teremő sugara, hogy virág fakadjon a véráztatta hantokon, mert e porlandó tetemek koszorú nélkül el nem hamvadhatnak! Isten! ősapáink és népeknek Istene!

Hallgasd meg ágyúnk bömbölő szavát, melyben vitéz népednek lelke mennydörög, hogy széjjelzúzza az önkény bilincset osztó vaskarjait.

Mint szabad hazának szabad fia térdelek ez újabb temetőn, honfiai, testvéreim roncsolt tetemein.

Ilyen áldozatok árán szentté válik e hazának földje, ha bűnös volt is, óh Istenem! – mert vérrel megszentelt földön rab népnek élni nem szabad!

Atyám! Ősatyánknak védelmező Istene! Milliók felett hatalmas Úr! Ég, föld s tengereknek mindenható Istene!

Dicsőség nő e porlandó csontokból és nemzetem homlokán fog ragyogni. Szenteld meg a porokat kegyelmeddel, hogy a szent ügyért elhullott bajnokok áldással nyugodjanak, szentelt hamvaikban.

Amen!

Szeptember 22. kedd

Tegnap este Gk. Sipivel ketten elutaztunk a Nyvával, s megnéztük a felsőpakonyi táborhelyet, mert arról semmit nem tudtunk.

A csapatot Hatvan város szélén, az ún. Alkotótáborban szállásolták el, jó kis helyen. Kaptunk takarmányt, faházakat bocsátottak a tábor rendelkezésére zuhanyzóval, WC-vel.

1849. április 2. Győzelem Hatvannál Gáspár Sándor ezredes vezetésével az osztrákok felett. Megkezdődött a tavaszi hadjárat.

Felsőpakonyon megnéztük a terepet. Onnan lemértük a távot Dunavarsányig. Én otthon maradtam, Sipi pedig Budapestre ment a felsőpakonyi tanya gazdájához, a részleteket megbeszélni.

A mai nap kedd, a csapatnak pihenő, mi ketten otthon tartózkodtunk.

„Örömmel üdvözlöttük Hatvanban a közép-európai történelmi lovastúra résztvevőit. Városunk minden évben ünnepség keretében emlékezik meg az 1848/49-es forradalomról és szabadságharcról. Kiemelten így volt ez a 150. évforduló kapcsán. Köszönjük, hogy ennek az évfordulónak a keretében együtt koszorúzhattunk a lovastúra résztvevőivel.

Hatvan, 1998. szeptember 22.

*Hatvan város
alpolgármestere”*

Szeptember 23. szerda

Reggel értünk vissza a táborba. A fiúk elmondták, hogy a Gazella elromlott, Gyszi felvitte Budapestre szerelőhöz.

Készülődés és indulás Turára. A Nyvát én vezettem, utána kötöttük az utánfutót. Elég nehezen bírta szegényke.

Turára délután egy óra körül ért a csapat. A piactéren vártak bennünket, iskolások, óvodások és turai polgárok. Kaláccsal, borral vendégelték meg.

15 km volt a táv.

Szeptember 24. csütörtök

Pihenőnap. Reggeli az összes maradék.

Dél előtt pakolás, patkolás, a lovak nagy részét szabadon engedték. Vígán rohangálnak, s jól legelnek a dús fűvön.

„Tura Nagyközség Önkormányzata nevében megköszönöm áldozatos történelmi útjukat. Köszönjük, hogy községünket, annak 1849. július 20-i csata emlékhelyét, őseink vérével áztatott földjét megtekintették. A múlt emlékeinek megtartásához, a magyarság megmaradásához végzett „zarándokútjaikhoz” további erőt, egészséget kívánok.

*Tóth István
polgármester”*

Délben az általános iskola konyháján ebédeltünk.

Délután 2 órakor indultak a fiuk 8-an, lóval, szép ruhában koszorúzni. Először a Honvéderdőben lévő 48-as emléktáblát koszorúzták meg, amelyen ez állt:

Szele Andor honv. őrmester és társai

Itt is vannak eltemetve 16-an, két másik társuk pedig távolabb a csatatéren. Mind a 18-an ott haltak hősi halált.

Ezek után a község piacterén lévő 48-as emlékművet koszorúzták meg a huszárok. Én és Gk. Sipi a táborban maradtunk, a mellettünk lévő kertészetből kértem egy zsák télikáposztát, s főztük egy bogrács káposztásésztát, s egy vödör káposztasalátát készítettem. Összeérik és igen jó lesz zsíroskenyér mellé.

A dél előtt folyamán megjött TZ és Csabi bátyja, itt voltak egy fél órát, elmondták fontos dolgukat, adtak egy kis pénzt és elindultak vissza, mert sok dolog várta őket odahaza.

Szeptember 25. péntek

Irány Gödöllő, Jére Pityu telefonált Budapestre Gyuszinak. A felesége elmondta, hogy Gyuszi kapott a Gazella helyett egy csereautót, most pakolnak reggel át a másiktól és indul felénk.

Mire elindultunk, Gyuszi a bérelt Gazellával megérkezett. Az utánfutóról, amit lehetett átpakoltuk a kisteherautóra, mivel azon nincs vonóhorog, s az utánfutót a Nyvának kell húzni.

A csapat jól haladt, s délután 3 órára a táborba értek. A tábor a gödöllői reptér egy sarkában áll, itt állnak mellettünk a repülőgépek.

28 km volt az e napi táv.

Én vezettem újból a Gazellát, Gyuszi pedig a Nyvát. Délután Jenő, Ildikó és Timi felültek egy repülőre és utaztak az ejtőernyősökkel egy kört. Az ejtőernyősök persze kiugráltak, Jenőék azonban visszajöttek a géppel.

Vacsorára beutaztunk a két kocsival a városba, és egy iskola kollégiumában vacsoráztunk.

Délután kaptunk lucernát és zabot, van bőven a lovaknak ennivaló. Meglátogatott bennünket Gyszi családja, estére utaztak is haza.

Késő este eljött TZ is, én már nem tudtam vele beszélni, mert elaludtam.

Szeptember 26. szombat

Gödöllő. Pihenőnap.

„Bámulattal látom azt az elhivatott és nagyszerű csapatot, akikkel megismerkedhettem. A nagyszerű küldetésben Gödöllő is részt vehetett néhány órára. Köszönjük a lehetőséget, és azt a „kisugárzást”, amit érezhettünk az ittlét alkalmából. Sok erőt, s hitet kívánok a továbbiakhoz, bízva abban, hogy sokakat megérint az elkötelezettség és a hagyományok igazi ápolása. Remélem lesz alkalmunk máskor is újra találkozni.

1998. szeptember 26.

Köszönettel

*Dr. Gémesi György
polgármester”*

Dél előtt 10 órakor jött értünk egy rendőrautó, s felvezetett bennünket a polgármesteri hivatal elé. Ott egy rövid kis ünnepség volt, utána a temetőben megkoszorúztuk a 48-as emlékművet.

El kell mondanom, hogy megérkezett a csapathoz egy lovaskülönítmény Bócsáról. TJ, Edu, középső Sipi, Attila és a fia, Gergő. Ők is felvonultak velünk, igen szép volt a menet. Eljött Gyszi családja, Edu és Attila hozzátartozói is.

Szeptember 27. vasárnap

Nem rohantunk, igen közel Isaszeg, 12 km-re.

A honvédség fő erői nagy győzelmet arattak 1849. április 6-án Isaszegnél Windisch-Gratz csapatai felett.

Délután érkeztünk Isaszegre, ahol az alpolgármester úr várt bennünket. Vacsorázni egy étterembe mentünk. Az emlékműnél lévő kiskocsmában megtaláltuk a zabot és a lucernát, amit a községtől kaptunk.

„Nagyszerű érzés volt fogadni itt Isaszegen a Nemzetközi Történelmi Lovastúra résztvevőit, akik túrájuk során kegyelettel emlékeztek meg az 1848/49-es hősökre. Elismerés és köszönet a túra szervezőinek és valamennyi résztvevőjének. Isaszeg, 1998. szeptember 28.

*Szulin József
Falumúzeum vez. MBK titkára”*

Szeptember 28. hétfő

Reggel 9 órakor megkoszorúztuk az emlékművet. Az isaszegi iskola 8/a osztályos tanulói egy rövid műsort adtak a szobornál a lovasok tiszteletére, utána indultunk Tápióbicskére.

A település 52 km-re van Isaszegtől.

Tápióbicskén Liróczki András tanyáján szállásoltak el bennünket, jó helyen egy hatalmas halastó partján. Annyi halat fogtunk, hogy alig fért a bográcsba. Valósággal megállt a kanál a halászlében.

Remek fedett helyen voltunk, lóval, kocsival együtt. Éjjel esett az eső, de hála a fedett helynek, nem áztunk.

„Csodálatra méltó csapatot fogadtunk tápióbicskei tanyámon, ahová betért a lovastóra, hogy falunkban is megemlékezzen az 1848-49-es szabadságharc hőseire. És nem mindennapi feladatot vállalt, amikor kitűzték maguk elé, hogy több ezer km-t megtéve határainkon is túl megemlékezzenek a csata áldozataira. Kívánunk további sikeres utat, és az emberek szeretete kísérje végig utatókat.

*Krekács Éva
Liróczki András és családja”*

Szeptember 29. kedd

Pihenő. Délután egy órakor felvonultunk, s megkoszorúztuk a Tápióbicskei emlékművet, sőt emlékműveket. A nagy emlékmű alatt 800 honvéd alussza örök álmát. A fehér kereszt alatt pedig 200 hősi halott pihen.

*„Köszönjük, hogy olyan lovascapatot fogadhattunk, akik kegyelettel emlékeztek meg az 1848-49-es szabadságharc hőseire, köztük arra a 800 honvédra, akik 1849. április 4-én a tápióbicskei csatatéren áldozták életüket a hazáért. Kívánjuk, hogy sikerrel teljesítsék csodálatos vállalkozásukat.
Tápióbicske, 1998. 09.29.*

*Nagy László
jegyző*

*Láng Ferenc
polgármester”*

A harmadi emlékhely igen érdekes volt. E helyen csapott össze gróf Ridezel alezredes és Sebő őrnagy úr 1949. április 4-én. A két katonatiszt egymás közt döntötte el, ki a vitézebb katona.

Ridezel alezredes híres, hírhed párbajvívó volt, akitől rettegett az ellenség. Sebő őrnagyot kihívta párviadalra, s ő, hogy katonái előtt ne maradjon szégyenben, elvállalta a viadalt annak ellenére, hogy érezte, a halál vár rá.

Sebő őrnagynak igen jó lova volt, igazi harci paripa, mely segített a gazdájának, s az alezredes lovának sügyébe harapott az összezsapás alkalmával. Így ez kibillentette gazdáját a nyeregből, s Sebő őrnagy a híres párbajhőst kettéhasította.

E híres párviadalt ihlette meg Jókai Mórt a kőszívű emberek megírásakor, a Baradlay kapitány és Pálviz Ottó vértesskapitány párbajának megírására. Erre a dologra a kéziratában is utal.

Sebő Alajos alezredes (1811-1882)

Szeptember 30. szerda

Reggel 9-kor indultunk Tápióbicskéről Felsőpakonyba **49 km-es úton.**

Október 1. csütörtök

Pihenő. Tegnap este mi Gk. Sipivel elmentünk Dunavarsányba, ő pedig onnan Budapestre.

Október 2. péntek

Indulás Dunavarsányba:

28 km a táv.

Délután koszorúzás a Polgármesteri Hivatal előtt. Estére gyönyörű fogadtatás volt a kultúrotthonban, ahol a vízcserkészek fogadtak bennünket. Ünnepe után állófogadás. Este igen hideg lett. A vízcserkészek végigevezték a Közép-Európai Vízitúrát Ukrajnától a Tiszán.

Október 3. szombat

Pihenőnap. Reggelit, ebédet, vacsorát kaptunk.

Október 4. vasárnap

Budapest 47 km. A Népligetben az Építők pályáján tanyáztunk.

Október 5. hétfő

Utolsó napunk lóval, lóháton.

Nem tudom, hogy mit mondjak. Nagyon fáj, hogy vége, belegendolni is rossz, hogy utoljára lovagolunk így együtt. De mégis, csapatom nyugaltsággal készül az utolsó napra. Eszembe jut az első nap, a feszültség bennünk, s most ez a nyugaltság, ami itt uralkodik, szinte ijesztő. Talán örülünk, hogy vége? Hogy végigcsináltuk ezt az embert, lovat próbáló túrát. Most visszagondolva minden olyan szép volt, nehéz lesz hazamenni, a civilizációba becsöppenni és élni az életet, s folytatni azt, amit ezelőtt 6 hónappal otthagytunk.

Tudom, hogy ez a hat hónap emlék marad számunkra. De kimondottan örülök, hogy ezt az időt az életünkben áldoztuk magyarságunkért. Soha nem hangzott el, hogy miért csináljuk, hogy mi vezérelt ide bennünket, hogy mit akartunk elérni?

Hogy az emberek azt mondják, igen, ők voltak azok, akik lóháton, szekerekkel végig csinálták.

Nem ezért csináltuk! Mi egyszerűen magyarok vagyunk, magyarok, kissé akaratosak, önfejűek, tiszta szívűek, természetet, lovat és hazát imádók. Nem mindennapi emberek, kalandorok... talán. Nem tudom, de az biztos, hogy aranyszívű emberekkel ismerkedtem meg.

Reggel van, október 5. hétfő, utolsó készülődésünk. Táborunk nyugodt, csendes, mindenki a maga feladatát végzi, ami ráhárul. A lovak ápolásától kezdve a szerszámokig, 11 szorgos ember sűrű, forog a tábor körül, hogy mindent elvégezzen időre, s Budapest központjába érkezzen, hogy a Kossuth szobor előtt utoljára fejet hajtson, s emlékezzen az 1848-49-es forradalom eseményeire.

11 órakor indultunk a Népligettől a Hősök tere fel. „Gépkocsira gyerekek” hangzik Csobolyó Miklós kapitányunk vezényszava, s mindenki lóra pattan és megkeresi párját, aki mellett lovagol.

A felállás a következő:

- **Kovács Jenő** zászlóval *Merkúron* elől
- **Csobolyó Miklós** *Botondon* jobbról
- **Jére István** *Ritán*

mögöttük

- **Gagyi Mihály** *Hannibálon*
- **Fekete Réka** *Szellőn*

azt követően

- **Skokán Ildikó** *Gúnáron*
- **Timi** az ügetős *Rikoltóval*

mögötte

- **Sípos Csaba** *Kincessel*
- **Szűcs Gyula** *Cirbolyával*

Mögöttük a három fogat:

- **Ábel Pisti, Sinkó Tünde** *Rómeóval és Becsessel*;
- **Sípos Viktor** és Erdélyben csatlakozott kis útitársunk **Bálint** *Lepkével és Borbolyával*;
- **Fodor Miki, Mókuska** (lószerszámainak nagy karbantartója) *Kojakkal és Bogárral*.

Elindultunk a Népliget gyönyörű parkjából Budapest forgalmas utcái felé, előttünk rendőri kísérettel. Az út a Hősök teréig nem volt hosszú, lovainknak szinte bemelegítő volt ez az útszakasz. A Hősök tere előtti parkolóban megálltunk,

lovainkat a szekérhez a szokásos helyre kötöttük, s etettünk, várva a következő újabb jelszót: Gépkocsira gyerekek.

De addigi időnkben mindenki családját, testvérét átölelhette újból. Nehéz volt szavakat találni a kérdésekre, amit ők feltettek, de örömöm nagy volt, hogy újból láthatom őket.

„Nem minden arany, ami fénylik.

Jére István”

Felcsendült a jelszó: Lóra. Lovon voltunk. Megtettünk egy kört a Hősök tere körül és megálltunk szemben a Hősök terével, az Ismeretlen hősi síremlékek előtt.

Sorban lovasok, szekeresek. Mindenki nyugodtan áll és tiszteleg a nagy emlékmű előtt. A főkapitányunk, Tóth József megkoszorúzta az emlékművet. Mi álltunk, s tisztelegtünk, leborultunk előtte. A fényképészek, tévések, újságírók gépeikkel kattogtattak. Rengeteg filmet készítettek, de mi álltunk, s tisztelegtünk. Kis idő után megint a forgalmas Budapest felé fordultunk, s szép díslépéssel haladtunk a Parlament felé.

Útközben sok csodálónk volt. A népek érdeklődtek, kik vagyunk, s hova tartunk. A véghez? Budapest Kossuth teréhez, a Néprajzi Múzeum előtt megálltunk, újból szépen sorban.

De az idő, mely minket kísér, az úton sokszor elered az eső, talán sír az idő. Nem tudom, de azt, hogy vége a túrának, azt tudom. Megkoszorúztuk a Kossuth szobrot mély tisztelettel, az emberek körülvettek, s együtt érző szívvel, örömmel tisztelegtünk.

Útunk folytatódott a Lánchíd felé. Már sötétedik. Pest csodás fényei felvillannak, ügetünk. A Lánchídon ijedős kis Ritánk egyszer-kétszer megugrott, de István lovasa az útra irányította. Megérkeztünk arra az emelkedőre, amittől annyira féltünk. Mondtak nekünk olyat, hogy csúszós, nehéz feljutni, meredek, kanyargós. De szerintem amikor megláttuk azt a híres emelkedőt, mosoly ült az arcunkra.

Ez az a híres emelkedő, amire oly nehéz felmennünk? Amikor Erdély, s más magyar területen is megküzdött e kis csapat? Felügettek gyönyörűen a fogatok, a lovasok. Fogatosaink büszkék is

lehetnek az emberfeletti teljesítményeikért, amit az egész túra alatt nyújtottak. S ez a kis emelkedő volt az utolsó kis mutatójuk.

Beértünk az utolsó állomásra: a Budai várba, ahol a díszünnepély este 6 órakor kezdődött. Tóth István, az alapítvány elnöke nyitotta meg az ünnepélyt. Mindannyiunk bemutatásával kezdte a műsort. Köszönjük!

Budavár visszavétele

A magyar hadsereg április folyamán nagyjából megvalósította a Gödöllőn elhatározott haditervet. Miután Vácánál, majd Nagysallónál győzelmet aratott, Aulich hadteste felszabadította Pestet, a komárom-szőnyi ütközetben áttörte az osztrák vonalakat, s átkelt a Dunántúlra. Ekkor két lehetőség közül választhattak: folytatni a nyugati támadást vagy felszabadítani a fővárost. Az utóbbit választották. Lehet, hogy kevés katonai érv szólt mellette, pszichológiai annál több. December elején vonult fel a sereg Buda alá. Ekkor derült ki, hogy azt megerősítették, s parancsnoka Hentzi tábornok elszánt védekezésre készül. Miután az osztrákok több rohamot visszavertek, ostromágyukat kellett hozatni, s megtörni a várfalakat. Végül május 21-én indult a döntő roham, a honvédek először a Szent György tér táján jutottak fel a falakra, majd hosszú, áldozatos közelharc után megadásra kényszerítették a védőket.

"Harcunk, melyet Európa két hatalmas-sága ellen vezetünk, nem a nemzetiség, hanem a közszabadság harca az abszolutizmus ellen. Győzelmeink elődiadalai a világszabadságnak.

Kik sorainkban küzdenek, közcélunk, a szabadság mellett, akármelyik nemzetbeliek legyenek, mindnyájan testvérekül tekintendők, olyanokul, kik velünk karöltve rokonilag egyazon óhajtott cél felé törekszenek.

Aztán rácz, oláh atyánk fiai, kik velünk harcolnak, gyermekei, szülőttei ugyanazon hazának, melynek mi..."

(Részlet Aulich Lajos hadügyminiszter 1849. július. 22.-i hadparancsából)

Nemeskürthy István: Kik érted haltak szent világszabadság. 1977.

Azt követően felcsendült a Himnusz, az ökumenikus istentisztelet, a Szózat, Tóth József főkapitány válaszbeszéde, Göncz Árpád köztársasági elnök levelének

felolvasása, magyar népdalok. A Szózat, s mind nekünk szólt, s mindenki minket üdvözölt. Az ünnep gyönyörű volt, s mindenkinek köszönünk mindent, az alapítványnak, a támogatóknak, azoknak, akik e túrát létrehozták, hogy e hat hónapot végig lovagolhassuk, s megtehessünk egy olyan emberi tettet, amit nem sok ember mondhat magáénak. Tudom, a köszönet nem elég, de mást nem mondhatok, mert szívünk mind magyar, s ti is velünk voltatok mindig.

KÖSZÖNJÜK NEKTEK TISZTA SZÍVÜNKSEL.

„A túrának vége!

Kösz mindenkinek

Tóth József

1998.10.06.”

53. Lovas szabadcsapat a bonvédseregben. „Gerilla buszárok” összecsapása császári vértesekkel.
Juszkó Béla olajfestménye

54. A honvédsereg lovassága – különböző lovastípusok. Ismeretlen mester litográfiája

